

17 ก.ค. 2544

ป.บ. 61363

124372

✓ ศึกษาชีวิตประวัติและผลงานด้านการพัฒนาชุมชนของชบ ยอดแก้ว

ปริญญาโท

ของ

บัณฑิต กลิ่นรัมย์

หนังสือนี้เป็นสมบัติของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ
หากถูกขโมยกับผู้ใช้โดยไม่ชอบธรรม
ผู้พบเห็นกรุณานำส่งสำนักหอสมุดด้วย อีกเป็นหนังสือสูงส่ง

เสนอต่อมหาวิทยาลัยทักษิณ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

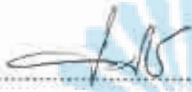
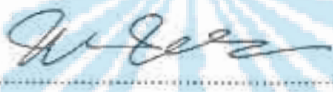
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา

พฤษภาคม 2544

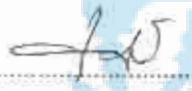
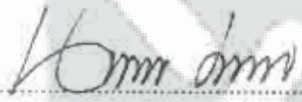
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยทักษิณ

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกไทยคดีศึกษา ของมหาวิทยาลัยทักษิณได้

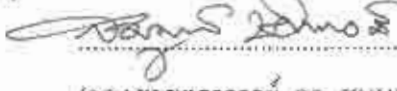
คณะกรรมการควบคุม

 ประธานกรรมการ
(อาจารย์ประโชชน์ เรืองโรจน์)
 กรรมการ
(อาจารย์พรศักดิ์ พรหมแก้ว)

คณะกรรมการสอบ

 ประธานกรรมการ
(อาจารย์ประโชชน์ เรืองโรจน์)
 กรรมการ
(อาจารย์พรศักดิ์ พรหมแก้ว)
 กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นพพร ด้านสกุล)
 กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์พิทยา บุญรัตน์)

มหาวิทยาลัยทักษิณอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา ของมหาวิทยาลัยทักษิณ

 อธิการบดีมหาวิทยาลัยทักษิณ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ ชิตพงศ์)

วันที่ 30 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2564

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ลุล่วงไปได้ เพราะได้รับความอนุเคราะห์และช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายฝ่าย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ประโชชน์ เรืองโรจน์ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และอาจารย์พรศักดิ์ พรหมแก้ว กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ อีกทั้งได้สละเวลาในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดทั้งให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัยตลอดมา จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดี

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์พร ด้านสกุล และอาจารย์พิทยา บุญรัตน์ กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทางและสละเวลาตรวจตอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณอาจารย์ผู้สอนไทยคดีศึกษาทุกท่าน ที่กรุณาถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ตลอดจนแนวคิดในการทำวิจัย ทำให้ผู้วิจัยได้มีความรู้และมีความสามารถทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จด้วยดี

ขอขอบพระคุณ คุณเชน ยอดแก้ว คุณอภิษฎา ยอดแก้ว และครอบครัวยอดแก้วทุกท่านที่ได้ให้ข้อมูลอันมีค่าแก่ผู้วิจัย จนทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ลุล่วงด้วยดี

ขอขอบพระคุณชาวบ้านตำบลน้ำขาวผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ขอขอบคุณเพื่อนนิสิตไทยคดีศึกษาภาคพิเศษ รุ่นปี พ.ศ. 2539 ที่คอยแนะนำและคอยเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

คุณค่าของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอบเป็นกตัญญูกตเวทิตาแด่คุณแม่ปรางค์ กลิ่นรัศมี และคุณพ่อบุญส่ง กลิ่นรัศมี ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน

บันทึก กลิ่นรัศมี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	7
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	7
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับแนวทางศึกษาชีวประวัติ	11
เอกสารที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน	15
เอกสารที่เกี่ยวกับชีวประวัติและผลงานด้าน การพัฒนาชุมชนของชบ ยอดแก้ว	25
3 ชีวประวัติและผลงานด้านการพัฒนาชุมชนของชบ ยอดแก้ว	29
ชีวประวัติของชบ ยอดแก้ว	29
ผลงานของชบ ยอดแก้ว	38
4 บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	59
บทย่อ	59
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	59
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	59
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	60
สรุปผล	61
อภิปรายผล	65
ข้อเสนอแนะ	66

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	67
นุกถานุกรม	71
ภาคผนวก	76
บทกัคยอ	101
ประวคยอของผูวจย	105

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1	ชบ. ยอดแก้ว เมื่อครั้งยังรับราชการ	77
2	ชบ. ยอดแก้ว ในปัจจุบัน	78
3	เภา ยอดแก้ว มารดาของชบ. ยอดแก้ว	79
4	ปรางณี ยอดแก้ว ภรรยาของชบ. ยอดแก้ว	80
5	อภิญญา ยอดแก้ว บุตรสาวคนที่ 3 ของชบ. ยอดแก้ว ผู้สืบทอดเจตนารมณ์ ของชบ. ยอดแก้ว	81
6	สมาชิกในครอบครัวของชบ. ยอดแก้ว	82
7	ส่วนหนึ่งของใบประกาศเกียรติคุณของชบ. ยอดแก้ว	83
8	บ้านพักของชบ. ยอดแก้ว	84
9	โรงเรียนชุมชนวัดน้ำขาว	85
10	ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำขาว	86
11	ที่ทำการกลุ่มสังฆะออมทรัพย์ หมู่ที่ 1 ตำบลน้ำขาว	87
12	ศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านเกาะแค หมู่ที่ 1 ตำบลน้ำขาว	88
13	ศูนย์บริการชุมชนบ้านออกวัน หมู่ที่ 3 ตำบลน้ำขาว	89
14	สวนยางพาราของชาวบ้านตำบลน้ำขาว	90
15	สวนยางพาราของชาวบ้านตำบลน้ำขาว	91
16	ชบ. ยอดแก้ว นักคณะนายอำเภอ สุวรรณคีรี ชมกลุ่มสังฆะออมทรัพย์	92
17	ชบ. ยอดแก้ว ร่วมเปิดอาคาร	93
18	ชบ. ยอดแก้ว อธิบายให้ผู้มาดูงานที่บ้านพัก	94
19	ชบ. ยอดแก้ว กำลังอธิบายแนวทางการก่อตั้งกลุ่มสังฆะออมทรัพย์ ให้แก่ผู้เข้าชมกลุ่มสังฆะออมทรัพย์	95
20	ชบ. ยอดแก้ว และผู้นำองค์กรชาวบ้านกำลังประชุมร่วมกัน	96
21	ชบ. ยอดแก้ว บรรยายเรื่องกองทุนสังฆะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต ให้ผู้มาชมชม	97
22	ชบ. ยอดแก้ว เป็นวิทยากรรับเชิญ	98

23	ชบ ยอดแก้ว แนะนำเรื่องกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ให้แก่ผู้มาทำงานที่กลุ่ม	99
24	ชบ ยอดแก้ว ขณะกำลังดำเนินการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์	100

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ชนชาติไทยมีประวัติความเป็นมายาวนาน และได้ดำรงความเป็นชาติมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ก็เนื่องจากรรพบุรุษของเราได้ช่วยกันสร้างสมความมั่นคงให้แก่ชาติ ไม่ว่าจะเป็นการทหาร การปกครอง การศึกษา วัฒนธรรม และความก้าวหน้าทางวิชาการในแขนงต่าง ๆ ชีวิตประวัติ และผลงานของท่านเหล่านั้นทำให้เราเกิดความภาคภูมิใจ ซึ่งเราควรศึกษาเอาไว้เป็นแบบอย่าง ดังที่ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติได้กล่าวไว้ว่า

ความเจริญก้าวหน้าทางทหารก็ดี การปกครองก็ดี วิทยาการแขนงต่าง ๆ ในทางศิลปะ และวัฒนธรรม และประชาชนชาวไทยมีเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทย อันควรภาคภูมิใจได้ดังที่เห็นทุกวันนี้ก็ด้วยความอดสาหะพากเพียร ด้วยอัจฉริยภาพ และความเสียสละของคนไทยร่วมชาติเราทั้งสิ้น ท่านเหล่านั้นได้แสดงความรักชาติด้วยการปฏิบัติหาได้กล่าวแต่เพียงวาจาเท่านั้น ประวัติชีวิตและผลงานของแต่ละท่านจึงเป็นชีวิตที่มีอุดมคติ สร้างสรรค์ เป็นแบบอย่างการดำรงชีวิตที่ดี ซึ่งอนุชนไทยสมควรศึกษาและยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติด้วยความชื่นชมและภาคภูมิใจ¹

เรื่องเกี่ยวกับชีวิตประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญของไทยได้มีผู้สนใจศึกษามานานแล้ว แต่การศึกษาเรื่องดังกล่าวส่วนใหญ่ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดข้อมูลหลักฐานต่าง ๆ อยู่มาก จึงทำให้ผลการศึกษาดูความชัดเจนและความน่าเชื่อถือพอสมควร การศึกษาชีวิตประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญของไทยในระยะแรก ๆ นั้นมักจะให้ความสำคัญเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ เชื้อพระวงศ์ ขุนนาง หรือบุคคลชั้นสูง หรือผู้ที่สร้างผลงานดีเด่นระดับประเทศ บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นยังไม่ได้ได้รับความสนใจศึกษากันเท่าที่ควร ดังที่ เปลื้อง ณ นคร² ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้สรุปได้ว่า สังคมไทยมีบุคคลที่ได้เสียสละสร้างสรรค์ประเทศชาติมีจำนวนมาก ไม่ว่าพระมหากษัตริย์ ขุนนาง หรือบุคคลทั่วไป ซึ่งควรแก่การศึกษาชีวิตประวัติและผลงานของ

¹ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ. สดุดีบุคคลสำคัญ เล่ม 14. 2538.

หน้าคำนำ.

² เปลื้อง ณ นคร. คำบรรยายวิชาการประพันธ์และหนังสือพิมพ์. 2514. หน้า 142.

บุคคลเหล่านั้น แต่การศึกษาจะมีอุปสรรคด้านหลักฐานข้อมูลที่น่าเชื่อถือ จึงทำให้ศึกษาได้ไม่ละเอียดเท่าที่ควร และผลการศึกษาก็มักจะมีการท้วงติงในด้านความน่าเชื่อถือ และสุทธิลักษณ์อำพันวงศ์¹ ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้สรุปได้ว่า การศึกษาชีวประวัติและผลงานของบุคคลควรศึกษาให้ครอบคลุมทั้งพระมหากษัตริย์ ขุนนาง ข้าราชการ พระสงฆ์ และคนธรรมดาสามัญ การศึกษาควรจะเน้นผลงานดีเด่นหรือคุณความดีของเจ้าของประวัติ เพื่อช่วยเพิ่มพูนความภาคภูมิใจ และเป็นแนวทางในการสร้างผลงานแก่อนุชนรุ่นหลัง แต่การศึกษาชีวประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญในระยะแรก ๆ ส่วนใหญ่มักจะให้ความสำคัญกับพระมหากษัตริย์ เชื้อพระวงศ์ ขนชั้นสูง หรือผู้ที่สร้างผลงานดีเด่นระดับประเทศ มักจะละเลยบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่น นอกจากนั้น พรศักดิ์ พรหมแก้ว² ก็ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้คล้ายคลึงกันซึ่งสรุปได้ว่า ในระยะแรกสังคมไทยจะให้ความสนใจศูนย์อำนาจส่วนกลาง คือเรื่องเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ การสร้างบ้านสร้างเมือง การสงครามระหว่างประเทศ การปกครองของประเทศและวัฒนธรรมของชนในเมือง ส่วนเรื่องเกี่ยวกับความคิด ความเชื่อ ชีวิตและผลงานของบุคคลธรรมดาซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศนั้นกลับไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร หากมีการกล่าวถึงบ้างก็เฉพาะเพียงบางส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างภาพอำนาจของส่วนกลาง

ในระยะหลังเรื่องของท้องถิ่นได้รับความสนใจมากขึ้น เนื่องจากเหตุผลหลายประการ เหตุผลที่สำคัญประการหนึ่งคือการที่นักวิชาการสนใจศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านและไทยคดีศึกษากันมากขึ้น โดยมีการศึกษากันมากขึ้นในหลายแง่หลายมุมทั้งที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี เศรษฐกิจ ศิลปและวัฒนธรรม ตลอดจนการศึกษาเกี่ยวกับชีวประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญในท้องถิ่น ซึ่งได้มีหน่วยงานของรัฐและเอกชนให้การสนับสนุนส่งเสริม เช่น สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มูลนิธิ เป็นต้น ดังที่ เรื่องเจริญชัย³ อดีตเลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า เมื่อปี พ.ศ. 2523 สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติมีเจตนารมณ์อันแน่วแน่ที่จะส่งเสริมและสนับสนุนผู้ประกอบคุณงามความดี และอุทิศตนเพื่องานอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมแห่งชาติ

¹ สุทธิลักษณ์ อำพันวงศ์. ขุนเด่นในอดีต. 2534. หน้า 4.

² พรศักดิ์ พรหมแก้ว. "ศาสตร์แห่งวัฒนธรรมพื้นบ้าน," ใน พื้นบ้านพื้นเมืองถิ่นทักษิณ. 2534. หน้า 14.

³ เรื่อง เจริญชัย. "คำกล่าวของเลขาธิการวัฒนธรรมแห่งชาติ," เชิดชูเกียรติกรรมการพานิช. 2529. หน้า 9.

จึงได้ดำเนินการกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อสรรหาและคัดเลือกเฉพาะบุคคลที่มีความดีเลิศก่อน โดยแบ่งพื้นที่ดำเนินการออกเป็น 4 ภาค คัดเลือกบุคคลดีเด่นภาคละ 1 คน และกรมส่งเสริมการเกษตร¹ ได้กล่าวถึงการคัดเลือกเกษตรกรดีเด่นไว้สรุปได้ว่า กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ร่วมกับกรมต่าง ๆ ในสังกัดจัดให้มีการคัดเลือกเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติเป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 จนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อกันหาเกษตรกรที่มีผลงานดีเด่นเพื่อประกาศเกียรติคุณและเผยแพร่ผลงานให้ปรากฏแก่สาธารณชน และเป็นแบบอย่างในแนวทางการปฏิบัติงานของบุคคลอื่น ๆ ต่อไป ซึ่งเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติจะได้รับพระราชทานโล่รางวัลจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในงานพระราชพิธีมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ณ พลับพลาที่ประทับมณฑลพิธีท้องสนามหลวง

ปัจจุบันเรื่องเกี่ยวกับชีวประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญในท้องถิ่นได้รับการสนใจศึกษากันมากขึ้น โดยเฉพาะบุคคลที่มีผลงานดีเด่นด้านวัฒนธรรมในสาขาต่าง ๆ ดังที่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ² ได้กล่าวถึงชีวประวัติและผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมสาขาต่าง ๆ สรุปได้ว่า มีบุคคลในระดับท้องถิ่นทั่วภูมิภาคได้รับการเชิดชูเกียรติ เช่น พระครูพิทักษ์นันทคุณ ดำเนินในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ที่ประยุกต์พิธีกรรมทางศาสนาใช้ในการอนุรักษ์ป่าไม้ได้อย่างกลมกลืนและแนบชิด จนได้รับคำประกาศเกียรติคุณผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมสาขาภูมิปัญญาชาวบ้าน (อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม) กำปุน ศรีใส อำเภอรินจันราบ จังหวัดอุบลราชธานี ที่อนุรักษ์และพัฒนาฝีมือการทอผ้าไหมให้มีลวดลายอันวิจิตรทรงคุณค่าทางศิลปะ จนได้รับประกาศเกียรติคุณผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมสาขาทัศนศิลป์ (ศิลปหัตถกรรม เครื่องจักสาน) สำหรับในภาคใต้ มีบุคคลหลายคน ทั้งศิลปิน เกษตรกร นักพัฒนาชุมชน ช่างพื้นบ้าน นักธุรกิจ นักปกครอง ตลอดจนพระสงฆ์ ได้รับการคัดเลือกให้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมในสาขาต่าง ๆ หนึ่งในจำนวนนั้นก็มี ขบ ยอดแก้ว อาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดน้ำขาวใน อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ได้รับประกาศเกียรติคุณผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม สาขาพัฒนาท้องถิ่น รับพระราชทานโล่จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อ พ.ศ. 2534

¹ กรมส่งเสริมการเกษตร. ประวัติและผลงานเกษตรกร สถาบันเกษตรกร สหกรณ์แห่งชาติ. 2543. หน้าคำนำ.

² สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. ผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม พุทธศักราช 2537. 2538. หน้า 36-172.

ชบ ยอดแก้ว เป็นชาวอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ชีวิตส่วนใหญ่คลุกคลีอยู่กับชาวบ้าน โดยรับราชการเป็นครูประชาบาล หรือครูระดับประถมศึกษา ท่านเป็นคนมีอุปนิสัยเอื้อกเอ็นดู ชุม อ่อนน้อมถ่อมตน ขอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น แล้วค่อยสอดแทรกความคิดเห็นของตนตามโอกาสอันควร ดังที่ ออม สุวรรณรัตน์ นักวิชาการสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคใต้ จังหวัดสงขลา ได้กล่าวถึงท่านไว้สรุปได้ว่า ชบ ยอดแก้ว เป็นคนเอื้อกเอ็นดู ชุม อ่อนน้อมถ่อมตน พุดจาไพเราะ ไม่ว่ากับผู้ร่วมงานหรือกับข้าราชการที่ไปประสานงานก็ปฏิบัติคนเสมอต้นเสมอปลาย ในการแสดงความคิดเห็นใด ๆ แม้ความคิดของตนไม่ตรงกับคนอื่นท่านก็พร้อมที่จะยอมรับฟังแล้วพยายามสอดแทรกความคิดเห็นของตนจะไม่เร่งรัดที่จะให้คนอื่นหรือหน่วยงานภายนอกคล้อยตามความคิดเห็นของตนเอง แต่จะพยายามโน้มน้าวต่อไปเรื่อย ๆ จนคล้อยตาม จึงส่งผลในการทำงานของท่านภายในชุมชนประสบความสำเร็จ และสามารถประสานงานกับองค์กรภายนอก ทั้งภาครัฐและเอกชนจนการดำเนินงานประสบความสำเร็จด้วยดี

การทำงานของ ชบ ยอดแก้ว ท่านเริ่มวิเคราะห์ว่าปัญหาทุกอย่างเกิดขึ้นเพราะคน ดังนั้นในการแก้ปัญหาจึงต้องแก้ที่คน ในฐานะที่ท่านเป็นครูท่านจึงเริ่มต้นที่โรงเรียนก่อน เช่น ได้ดำเนินการโครงการเด็กก่อนวัยเรียน โครงการเกษตรและเลี้ยงสัตว์ โครงการสหกรณ์และออมทรัพย์ เป็นต้น เมื่อโครงการในโรงเรียนประสบความสำเร็จแล้วท่านจึงขยายโครงการไปสู่ชุมชน โดยการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันทำความเข้าใจกับประชาชนจนประชาชนยอมรับแนวคิดของท่าน ดังที่ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต ได้กล่าวไว้ว่า

หลังจากดำเนินงานโครงการพัฒนาประสิทธิภาพบุคคลในโรงเรียนสำเร็จแล้ว โดยเฉพาะโครงการสหกรณ์และการออมทรัพย์ อาจารย์ชบ ยอดแก้ว จึงเริ่มนำโครงการนี้ออกสู่ชุมชนโดยประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับตำบล คือ พัฒนาการ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่เกษตร กำนัน และหัวหน้าชุดปฏิบัติการพิเศษระดับตำบล ดังเป็นชุดณรงค์เพื่อการพัฒนาตำบลน้ำขาว มีหน้าที่ออกไปประชุมราษฎรเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจกับปัญหาต่าง ๆ ในตำบล และร่วมมือกันแก้ไขปัญหา

¹อมร สุวรรณรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลั่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคใต้ ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2543

ดังกล่าวโดยเสนอแนวความคิด “การยอมรับรูปแบบพัฒนาครอบครัวชีวิต” ซึ่งมีแนวทางที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนได้ในอนาคต¹

ความสำเร็จในการทำงานของ ชบ ยอดแก้ว เกิดขึ้นจากท่านนำหลักการการพัฒนาชุมชนมาใช้ในการพัฒนาชุมชนตำบลน้ำขาว และส่งเสริมให้ชุมชนอื่น ๆ ใช้หลักการดังกล่าวด้วย ดังที่ สมภาส พจนปรีชา² หัวหน้าฝ่ายแผน สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสงขลา ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า ชบ ยอดแก้ว ดำเนินการพัฒนาชุมชนโดยการเริ่มต้นจากการพัฒนาคน โดยให้กลุ่มสังฆะยอมรับเป็นแกนในการพัฒนา และท่านยังได้ใช้ขนบธรรมเนียมและประเพณีในท้องถิ่นมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ท่านใช้ทรัพยากรทั้งวัสดุอุปกรณ์และบุคลากรในท้องถิ่นมาพัฒนาชุมชน พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น ๆ และจะพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไปซึ่งสอดคล้องกับที่ กลุ่มสังฆะยอมรับรูปแบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ได้กล่าวไว้ว่า

ความสำเร็จดังกล่าวสืบเนื่องมาจากแนวความคิดและหลักการทำงานที่สอดคล้องกับนโยบายของทางราชการ ไปกันได้กับขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น และต้องมีการวางแผนไว้ล่วงหน้า ในขณะที่ต้องยึดถือยุทธศาสตร์ที่ว่า ต้องยึดเด็ก คนชรา พระ ครูอาจารย์ ผู้นำโดยธรรมชาติ และเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับตำบล มาเป็นแนวร่วมให้ได้เสียก่อน และต้องพัฒนาคนเสียก่อนเป็นอันดับแรก ส่วนยุทธวิธีที่ใช้คือ ต้องทำงานให้เป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น ถึงได้ที่ยังเปลี่ยนแปลงไม่ได้ก็ให้ค่อยตามไปก่อน แล้วค่อยหาโอกาสดึงความคิดและการปฏิบัติมาสู่ทิศทางที่เราต้องการต่อไป วิธีการใดที่ทำแล้วสำเร็จก็จงรักษาและบำรุงให้แข็งแรงเพื่อเป็นการยืนยันในการที่จะพัฒนาเรื่องอื่น ๆ ต่อไป³

¹ กลุ่มสังฆะยอมรับรูปแบบพัฒนาครอบครัวชีวิต. การยอมรับรูปแบบพัฒนาครอบครัวชีวิต. ม.ป.ป. หน้า 3.

² สมภาส พจนปรีชา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นธนิ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่มหาวิทยาลัยทักษิณ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2543

³ กลุ่มสังฆะยอมรับรูปแบบพัฒนาครอบครัวชีวิต. การยอมรับรูปแบบพัฒนาครอบครัวชีวิต. ม.ป.ป. หน้า 21-22.

ผลงานของชม ยอดแก้ว ซึ่งประสบความสำเร็จและได้รับการกล่าวขวัญกันมาก คือ การจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ดังที่ คูสิต รัชทอง¹ นักวิชาการอิสระด้านการพัฒนาชุมชน ได้กล่าวไว้ว่า ผลงานของชม ยอดแก้ว มีมากมายทั้งผลงานในโรงเรียน และผลงานการพัฒนาชุมชน แต่ผลงานที่นับว่าประสบความสำเร็จจนชุมชนอื่น ๆ มาเยี่ยมชมและนำแนวทางในการดำเนินงานไปใช้ในชุมชนอื่นคือกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ซึ่งกลุ่มนี้ได้จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2526 การออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต หมายถึง การเก็บออมเงินร่วมกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้ครอบครัวชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย นั่นคือเมื่อสมาชิกนำเงินมาเก็บออมร่วมกันในแต่ละเดือนแล้ว ดอกผลที่ได้ส่วนหนึ่งจะนำมาจัดตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการด้านรักษาพยาบาล และเงินช่วยทำศพเมื่อสมาชิกถึงแก่กรรม นอกจากนี้ยังมีโครงการช่วยเหลือสมาชิกด้านอื่น ๆ เช่น สวัสดิการค่าไฟฟ้า ค่าภาษีที่ดิน ค่าภาษีรถจักรยานยนต์ ช่วยพัฒนาชุมชน เป็นต้น ส่งผลคือชุมชนหลายประการ คือ ทำให้คนมีวินัย ซื่อสัตย์ ประหยัด และลดความทุกข์ภายในชุมชน ปัจจุบันกลุ่มมีสมาชิกประมาณ 1,300 คน มีเงินทุนหมุนเวียนทุกประเภทประมาณ 10 ล้านบาท นอกจากท่านดำเนินงานของกลุ่มนี้จนประสบความสำเร็จแล้ว ท่านยังนำแนวคิดนี้เผยแพร่ไปยังท้องถิ่นอื่น ๆ ทั้งภายในอำเภอ ภายในจังหวัด และภายในประเทศ จนท่านได้รับการประกาศเกียรติคุณจากหลายหน่วยงาน เช่น ปี พ.ศ. 2534 ได้รับการประกาศเกียรติคุณผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม สาขากการพัฒนาท้องถิ่น และในปีเดียวกันได้รับการคัดเลือกเป็น "คนดีศรีสังคม" ปี พ.ศ. 2538 ได้รับการคัดเลือกให้ได้รับพระราชทานรางวัล "อนุสรณ์สงขลานครินทร์" ส่วนตำแหน่งทางสังคมก็มีมากมาย เช่น ประธานกรรมการอำนวยการ "กองทุนหมุนเวียนชาวสงขลา" กรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ เป็นต้น

ชม ยอดแก้ว ได้ใช้ชีวิตส่วนใหญ่รับราชการครู ตลอดช่วงเวลาเป็นครูได้สั่งสมประสบการณ์ไว้หลากหลาย เมื่อมีโอกาสดำรงงานในฐานะอาจารย์ใหญ่ และเจ้าหน้าที่จาก 4 กระทรวงหลักในการพัฒนาชนบท ท่านจึงนำประสบการณ์จากการทำงานและจากการศึกษามาปรับใช้ในการพัฒนาชุมชน ซึ่งหลักการสอดคล้องกับหลักการการพัฒนาชุมชนที่ทางราชการและหน่วยงานเอกชนสนับสนุนอยู่ในปัจจุบัน โดยยึดคนเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนา โดยการรวมทุนและเงินทุนในรูปของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์มาเป็นแกนในการพัฒนาชุมชน ทำให้การพัฒนาชุมชนตำบลน้ำขาวประสบความสำเร็จ จนได้รับการกล่าวขานกันทั่วไป และเป็นที่

¹ คูสิต รัชทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ทีมหาวิทยาลัยทักษิณ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2543

เยี่ยมชมและศึกษาของผู้สนใจในการพัฒนาชุมชนมิได้ขาด ตัว ชบ ยอดแก้ว เองก็ได้รางวัลเชิดชูเกียรติมากมาย และท่านก็ยังสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาชุมชนทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติจนถึงปัจจุบัน โดยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา ชีวิตประวัติและผลงานด้านพัฒนาชุมชนของ ชบ ยอดแก้ว ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นการรวบรวมชีวิตประวัติและผลงานด้านการพัฒนา ชุมชนของท่านไว้อย่างเป็นระบบทางวิชาการ สะดวกต่อการศึกษาค้นคว้าของผู้ที่สนใจ และเป็นการช่วยเผยแพร่เกียรติประวัติของบุคคลที่ได้สร้างผลงานให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วย ตลอดจนนำวิธีการทำงานของท่านไปปรับใช้ในการพัฒนาชุมชนต่าง ๆ อย่างกว้างขวางต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาชีวิตประวัติและผลงานด้านการพัฒนาชุมชนของชบ ยอดแก้ว โดยจำแนกประเด็นศึกษาไว้ดังนี้

1. ชีวิตประวัติของชบ ยอดแก้ว
2. ผลงานด้านการพัฒนาชุมชนของชบ ยอดแก้ว

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลจากการศึกษาค้นคว้ามีความสำคัญดังต่อไปนี้

1. เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลชีวิตประวัติและผลงานด้านการพัฒนาชุมชนของชบ ยอดแก้ว ไว้เป็นอย่างระบบ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อผู้สนใจที่จะสืบค้นและศึกษาในแง่มุมต่าง ๆ ต่อไป
2. เป็นการช่วยเผยแพร่เกียรติประวัติของชบ ยอดแก้ว ให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางยิ่งขึ้น ในฐานะนักพัฒนาชุมชนที่ประสบผลสัมฤทธิ์สูงยิ่งมาใช้ในการพัฒนาชุมชน จนได้รับการยกย่องเกียรติคุณต่าง ๆ มากมาย
3. ทำให้ผู้อ่านงานวิจัยนี้ได้เห็นคุณค่าของบุคคลสำคัญในท้องถิ่น และสนใจที่จะศึกษาชีวิตประวัติและผลงานของบุคคลเหล่านั้น ในภูมิภาคนี้และภูมิภาคอื่นอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น
4. ผู้ที่สนใจศึกษาเรื่องเกี่ยวกับชีวิตประวัติและผลงานของบุคคลสามารถที่จะนำเอาวิธีการศึกษาไปปรับใช้เป็นแนวทางในการศึกษาได้

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าไว้ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านข้อมูล การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ข้อมูล 2 ลักษณะ ดังนี้

1.1 ข้อมูลจากเอกสาร เป็นข้อมูลจากเอกสารที่ให้ความรู้เกี่ยวกับชีวประวัติและผลงานด้านการพัฒนาชุมชนของชน ยอดแก้ว

1.2 ข้อมูลจากภาคสนาม เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ชน ยอดแก้ว บุคคลในครอบครัวและเครือข่าย ผู้นำชุมชน ชาวบ้านในชุมชน และบุคคลทั่วไป ตลอดจนข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและการถ่ายภาพประกอบ

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาไว้ดังนี้

2.1 ชีวประวัติของชน ยอดแก้ว ผู้วิจัยได้จำแนกประเด็นศึกษาไว้ดังนี้

2.1.1 ชาติภูมิ

2.1.2 ปฐมวัยและการศึกษา

2.1.3 อุปนิสัยและบุคลิกภาพ

2.1.4 ชีวิตการรับราชการ

2.1.5 ชีวิตครอบครัว

2.1.6 ตำแหน่งทางสังคมและเกียรติคุณที่ได้รับ

2.2 ผลงานด้านการพัฒนาชุมชนของชน ยอดแก้ว ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นศึกษาไว้ดังนี้

2.2.1 ด้านเศรษฐกิจ

2.2.2 ด้านสุขภาพอนามัย

2.2.3 ด้านการศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

ชีวประวัติ หมายถึง ประวัติชีวิตของชน ยอดแก้ว ซึ่งได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและการสัมภาษณ์ ซึ่งจำแนกออกเป็นด้านต่าง ๆ เช่น ชาติภูมิ ปฐมวัยและการศึกษา ผลงานที่สำคัญ อุปนิสัยและบุคลิกภาพ เกียรติคุณที่ได้รับ เป็นต้น

ผลงานด้านการพัฒนาชุมชน หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้ชุมชนเจริญขึ้น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนของชน ยอดแก้ว เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพอนามัย และด้านการศึกษา เป็นต้น

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ค้นหาและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสำรวจและศึกษาเอกสารที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาจากแหล่งเอกสารต่าง ๆ เพื่อเป็นความรู้พื้นฐาน ซึ่งเป็นข้อมูลที่ช่วยให้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบความคิดในการศึกษา และใช้ประกอบการเขียนเค้าโครงวิจัย

2. เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาดังต่อไปนี้

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชีวประวัติและผลงานด้านพัฒนาชุมชนของชบ ยอดแก้ว จากแหล่งเอกสารต่าง ๆ

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต ถ่ายภาพ และรวบรวมภาพประกอบ การสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะใช้วิธีการบันทึกลงในแถบบันทึกเสียงและ/หรือจดบันทึกตามความเหมาะสม ส่วนการสังเกตผู้วิจัยจะใช้วิธีการจดบันทึก ในการสัมภาษณ์นอกจากผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ชบ ยอดแก้ว โดยตรงแล้ว ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ประกอบด้วย ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

2.2.1 ผู้นำชุมชนในตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา จำนวนประมาณ 10 คน

2.2.2 ชาวบ้านในตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา จำนวนประมาณ 15 คน

2.2.3 บุคคลทั่วไปที่มีความรู้เกี่ยวกับชีวประวัติและผลงานด้านการพัฒนาชุมชนของชบ ยอดแก้ว เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชน ผู้นำการพัฒนาชุมชน เป็นต้น จำนวนประมาณ 10 คน

2.2.4 บุคคลในครอบครัวและเครือข่ายของชบ ยอดแก้ว จำนวนประมาณ 10 คน

3. จัดกระทำกับข้อมูล ผู้วิจัยจะดำเนินการดังนี้

3.1 นำข้อมูลที่รวบรวมไว้จากเอกสารมาศึกษาพร้อมสรุปสาระสำคัญตามขอบเขตด้านเนื้อหา

3.2 นำข้อมูลที่รวบรวมไว้โดยการจดบันทึก จากการสัมภาษณ์และสังเกตมาศึกษาพร้อมสรุปสาระสำคัญตามขอบเขตด้านเนื้อหา

3.3 นำข้อมูลภาพมาตรวจสอบความคมชัดของภาพ และความสอดคล้องกับขอบเขตด้านเนื้อหา เพื่อจะนำไปใช้เป็นภาพประกอบ

3.4 นำข้อมูลทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ และเก็บเพิ่มข้อมูลเสริมในส่วนที่ขาดความสมบูรณ์

3.5 นำข้อมูลตามข้อ 3.1 ข้อ 3.2 ข้อ 3.3 และข้อ 3.4 มาวิเคราะห์ตามขอบเขต
ด้านเนื้อหา

4. ขึ้นเสนอผลการศึกษาค้นคว้า เสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์
และมีภาพประกอบ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “การศึกษาชีวประวัติและผลงานด้านการพัฒนาชุมชนของชน ขอดแก้ว” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับแนวทางศึกษาชีวประวัติ
2. เอกสารที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน
3. เอกสารเกี่ยวกับชีวประวัติและผลงานด้านการพัฒนาชุมชนของชน ขอดแก้ว

เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับแนวทางศึกษาชีวประวัติ

การศึกษาชีวประวัติของบุคคลสำคัญหรือผู้ที่มีผลงานดีเด่นในด้านต่าง ๆ ได้มีผู้กระทำไว้มากพอสมควร ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาชีวประวัติควบคู่กับการศึกษาผลงานของบุคคลนั้น ๆ ด้วย การกำหนดกรอบความคิดในการศึกษาชีวประวัติของบุคคลย่อมแตกต่างกันไปตามข้อมูลของผู้เป็นเจ้าของประวัติ แต่ก็มีนักวิชาการหลายคนได้กล่าวถึงแนวทางในการศึกษาชีวประวัติของบุคคลไว้ ซึ่งพอจะประมวลได้ดังต่อไปนี้

เปลื้อง ฉณกร ได้กล่าวถึงแนวทางในการศึกษาหรือเขียนชีวประวัติของบุคคลไว้ว่า

นักเขียนประวัติบุคคลจะต้องเป็นคนมีความรู้ลึกซึ้ง เข้าอกเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ได้รวดเร็ว ให้อะไรจะไรสำคัญควรจดลงไว้ หรืออะไรไม่สำคัญควรทิ้ง ความรู้จักเลือกเฟ้นเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นหัวใจของนักเขียนชีวประวัติบุคคล เพราะถ้าเขียนละเอียดฟุ่มเฟือยเกินไปจะทำให้ผู้อ่านหมดความเพลิดเพลิน ส่วนสำคัญอีกข้อหนึ่งคือการดำเนินเรื่อง ผู้เขียนประวัติบุคคลโดยมากดำเนินเรื่องอย่างปฏิทิน คือบรรยายเป็นลำดับวันและเวลา การเรียงเรื่องไปอย่างนี้ไม่สู้ดีนัก

ผู้เขียนประวัติบุคคลต้องทำให้เที่ยงตรงที่สุด ถ้าเกิดอคติขึ้น เช่น เียนชอกันเกินควร หรือติเตียนบุคคลอย่างไรเหตูผล ก็จะทำให้เรื่องอ่อนไปมากทีเดียว

ข้อต่อไปอีกข้อหนึ่งคือ ความมุ่งหมาย การเขียนประวัติบุคคลมิใช่แต่เพียงการแสดง เรื่องราวในชีวิตของเขาเท่านั้น แต่ควรให้คิดแก่ผู้อ่านด้วย บุคคลที่เราเขียนประวัติจำเป็นต้องมีลักษณะอะไรสักอย่างซึ่งเป็นที่สนใจแก่ผู้อ่าน เมื่อผู้อ่านได้อ่านได้

จนจบเรื่องแล้วควรจะได้จดจำและนำลักษณะของบุคคลนั้นไปนึกคิด ถ้าผู้เขียนทำไม่ได้
ดังนี้ก็แปลว่าเรื่องที่เขียนนั้นยังใช้ไม่ได้

ลักษณะ ไควิวัฒน์¹ ได้กล่าวถึงแนวการศึกษาชีวประวัติไว้สรุปได้ว่า กลวิธีในการ
เขียนชีวประวัติมีข้อที่ควรคำนึงมีดังนี้

1. ผู้เขียนต้องเลือกเฟ้นประวัติของชีวิตที่เป็นประโยชน์แก่การวินิจฉัยว่า บุคคลนั้นเป็น
คนอย่างไร ทำไมจึงเป็นเช่นนั้นได้ โดยมุ่งที่จะเล่าเพียงว่าเขาเป็นใครเท่านั้น
2. เป็นการเขียนเฉพาะเรื่องของคนจริง ไม่ใช่เรื่องของบุคคลสมมติขึ้นหรือบุคคลใน
นวนิยาย

3. ควรเลือกเขียนประวัติบุคคลที่น่าสนใจ คนที่เป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิต ทั้งที่
เป็นแบบอย่างที่ดีและแบบอย่างที่ไม่ควรเอาอย่าง แต่ส่วนใหญ่มักจะเลือกเฉพาะคนที่เป็น
แบบอย่างที่ดี

4. ใช้ศิลปะทางภาษาในการเล่า และไม่ควรปรุงแต่งถ้อยคำหรือเนื้อหาให้วิเศษเกินจริง

5. ผู้เขียนต้องเขียนด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่อคติต่อบุคคลที่เราเขียน

นอกจากนี้แล้ว อำนวย จันเงิน² ได้กล่าวถึงการเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาชีวประวัติของ
บุคคลไว้ซึ่งสรุปได้ว่า ผู้เก็บข้อมูลชีวประวัติบุคคลจะต้องเก็บข้อมูลอย่างลึกซึ้งและชัดเจนทุกแง่
ทุกมุม ในการเก็บข้อมูลชีวประวัติบุคคลจึงควรมีแนวทางเป็นขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดบุคคลเป้าหมายให้ชัดเจนว่าบุคคลนั้นคือใคร เกี่ยวข้องกับเจ้าของประวัติ
อย่างไร ต้องการจะเก็บข้อมูลอะไรบ้าง และจะนำมาใช้ประโยชน์อะไร

2. ประสานงานและนัดหมายกับบุคคลนั้น ๆ รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจนเกี่ยวกับ
วัน เวลา และสถานที่

3. เตรียมคำถามไว้ให้พร้อม คำถามทุกคำถามควรสื่อความหมายได้ชัดเจนประเด็นผู้ตอบ
สามารถเข้าใจได้ทันที ตอบได้ตรงจุด และที่สำคัญคือทุกคำถามควรจะเหมาะสม รู้ว่าอะไร
ควรถามและไม่ควรถาม

¹ เปลื้อง ณ นคร. คำบรรยายวิชาการประพันธ์และหนังสือพิมพ์. 2514. หน้า 142-143.

² ลักษณะ ไควิวัฒน์. การใช้ภาษาไทย 2. 2539. หน้า 14.

³ อำนวย จันเงิน. "กลวิธีเก็บข้อมูลประวัติบุคคล," ใน การเก็บข้อมูลวัฒนธรรมพื้นบ้านเพื่อการวิจัย. 2534. หน้า 41-42.

4. ดำเนินการตามวัน เวลา สถานที่ ที่ได้ัดหมายไว้ ในกรณีข้อมูลที่ได้ไม่ชัดเจน ควรจะเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากบุคคลอื่น ๆ ที่ใกล้ชิดกับบุคคลนั้นได้ด้วย

5. นำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ เรียบเรียงอย่างเป็นระบบชัดเจนและน่าสนใจ ส่วนการเรียบเรียงชีวประวัติบุคคลนั้นผู้เรียบเรียงควรจะคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. มีหลักฐานสนับสนุน เป็นข้อมูลที่ถูกต้อง ไม่บิดเบือนความจริง
2. ควรให้ครอบคลุมชีวิตมากที่สุด ถ้าแบ่งชีวประวัติเป็นด้าน ๆ ได้จะยิ่งดี
3. มีรายละเอียดสมบูรณ์ และมีลำดับเหตุการณ์ถูกต้อง

เสนีย์ วัฒวรรณ และคณะ¹ ได้กล่าวถึงแนวการศึกษาชีวประวัติไว้สรุปได้ว่า

ชีวประวัติ คือ เรื่องราวเกี่ยวกับประวัติชีวิตของบุคคล การเขียนชีวประวัติมี 2 วิธี คือ การเขียนชีวประวัติของตนเอง และการเขียนชีวประวัติของบุคคลอื่น ชีวประวัติทั้งสองอย่างมีหลักการเขียนที่ประกอบด้วยหลักการเขียนบรรยายทั่วไปและลักษณะเฉพาะดังนี้

1. เลือกเฉพาะเรื่องหรือเหตุการณ์ตอนสำคัญ
2. เรียงเนื้อเรื่องตามลำดับเวลา แต่อาจให้ความถึงเนื้อเรื่องที่เกิดขึ้นก่อน หรือที่เกิด

ตามภายหลังได้ตามความเหมาะสม หรือจากเลือกเนื้อเรื่องตามประเด็นที่ศึกษา

3. แทรกโวหารอธิบาย พรรณนาหรือเปรียบเทียบตามความเหมาะสม

4. แสดงข้อคิดเห็นประกอบตามความเหมาะสมแต่ไม่ควรให้เกินความจริง

นอกจากเอกสารที่กล่าวถึงแนวทางในการศึกษาชีวประวัติของบุคคลดังกล่าวแล้ว

ผู้วิจัยยังได้ศึกษางานที่เป็นผลการศึกษาชีวประวัติบุคคลอีกส่วนหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้พอจะประมวลได้ดังนี้

กัทยา กักคินูรี² ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวรรณกรรมเพลงของไพบุลย์ บุตรจัน” ในส่วนของการศึกษาชีวประวัติได้กำหนดประเด็นศึกษาไว้สรุปได้คือ ชาตภูมิ การศึกษา อุปนิสัยและลักษณะเฉพาะตัว ความสามารถพิเศษ ชีวิตการทำงานและการเข้าร่วมวงการเพลง เกียรติยศและชื่อเสียง ชีวิตรักและครอบครัว ปัญหาชีวิต วาระสุดท้ายแห่งชีวิต และผลงาน การประพันธ์เพลง

สมภาส พจนปรีชา³ ได้ศึกษาเรื่อง “ชีวิตและผลงานวรรณกรรมหนังสือของหนังสือ ประทีป บัวทอง” ในส่วนของการศึกษาชีวประวัติได้กำหนดประเด็นศึกษาไว้สรุปได้คือ

¹เสนีย์ วัฒวรรณ และคณะ. การเขียน 2. 2533. หน้า 51.

²กัทยา กักคินูรี. การศึกษาวรรณกรรมเพลงของไพบุลย์ บุตรจัน. 2535.

ชาติภูมิ ชีวิตครอบครัว แรงคลใจในการเล่นหนังตะลุง การเล่นหนังตะลุงครั้งสำคัญ
ธรรมเนียมนิยมการเล่นหนังตะลุง เทคนิคในการเล่นหนังตะลุง ผลงานวรรณกรรมหนังตะลุง
เกียรติยศที่ได้รับจากการเล่นหนังตะลุง บทบาททางด้านสังคม ชีวิตบั้นปลาย และบทบาทใน
การอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมหนังตะลุง

ธนิศ คุรุเตโชชัย² ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาชีวประวัติและผลงานวรรณกรรมของ
ขุนอาเทศคดี (กลอน มัลลิกะมาส) ในส่วนของชีวประวัติได้กำหนดประเด็นศึกษาไว้สรุปได้คือ
ชาติภูมิและการศึกษา อาชีพและการทำงาน ครอบครัว บุคลิกภาพของนักวิชาการและผู้มี
คุณธรรม การสร้างผลงานวรรณกรรม เกียรติคุณและบั้นปลายชีวิต

พจนารถ แสงประดับ³ ได้ศึกษาเรื่อง “ชีวประวัติและผลงานวรรณกรรมเพลงบอก
ของสร้อย เลี้ยงเสนาะ” ในส่วนของการศึกษาชีวประวัติได้กำหนดประเด็นศึกษาไว้สรุปได้คือ
ชาติภูมิและชีวิตครอบครัว แรงคลใจในการร้องเพลงบอก ชีวิตการร้องเพลงบอกเทคนิคในการ
ร้องเพลงบอก การร้องเพลงบอกครั้งสำคัญ ธรรมเนียมนิยมในการร้องเพลงบอก เทคนิคใน
การร้องเพลงบอก ผลงานวรรณกรรมเพลงบอก เกียรติยศที่ได้รับ บทบาททางสังคม และ
บทบาทการอนุรักษ์และเผยแพร่เพลงบอก

นฤมล สุขเนาวรัตน์⁴ ได้ศึกษาชีวประวัติและผลงานด้านการเกษตรของน้อง
พดกษกร ในส่วนของการศึกษาชีวประวัติได้กำหนดประเด็นศึกษาไว้สรุปได้คือ ชาติภูมิ
การศึกษา ชีวิตครอบครัว เกียรติภูมิที่ได้รับ และผลงานด้านการเกษตร

ทรรษะของนักวิชาการและผลงานวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า การศึกษาชีวประวัติมักจะ
ศึกษาเกี่ยวกับ ชาติภูมิ การศึกษา การทำงาน ผลงานที่สำคัญ เกียรติคุณที่ได้รับ ส่วน
ผลงานมักจะเลือกเฉพาะผลงานเด่น ๆ ของบุคคลผู้นั้น

¹ สมภาส พจนปรีชา. ชีวิตและผลงานวรรณกรรมหนังตะลุงของหนังประทีน บัวทอง.
2537. หน้า 31-67.

² ธนิศ คุรุเตโชชัย. การศึกษาชีวประวัติและผลงานวรรณกรรมของขุนอาเทศคดี
(กลอนมัลลิกะมาส). 2541. หน้า 42-79.

³ พจนารถ แสงประดับ. ศึกษาชีวประวัติและผลงานวรรณกรรมเพลงบอกของสร้อย
เลี้ยงเสนาะ. 2538. หน้า 32-49.

⁴ นฤมล สุขเนาวรัตน์. ศึกษาชีวประวัติและผลงานด้านการเกษตรของน้อง พดกษกร.
2543. หน้า 7.

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน

1. ความหมายของการพัฒนาชุมชน

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้หลายลักษณะ ซึ่งพอจะประมวลได้ดังนี้

กรมการพัฒนาชุมชน ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้ว่า

การพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนาความรู้ความสามารถของประชาชน เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยเหลือตนเอง เพื่อนบ้าน และชุมชนให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ดีขึ้น โดยการร่วมมือระหว่างประชาชนกับรัฐบาล การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการที่นำเอาบริการของรัฐบาลผนวกเข้ากับความต้องการของประชาชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น¹

วิมลศรี อุปรมย์ ได้กล่าวถึงความหมายของการพัฒนาชุมชนตามที่ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาชุมชน ซึ่งประชุมกันที่มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ เมื่อ พ.ศ. 2491 ได้ให้ไว้ว่า

การพัฒนาชุมชน เป็นขบวนการที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นโดยความร่วมมืออย่างจริงจังของประชาชน และควรจะเป็นความคิดริเริ่มของประชาชนเองด้วย แต่ถ้าหากประชาชนไม่รู้จักริเริ่มก็ให้ใช้เทคนิคการกระตุ้นเตือนให้เกิดความคิดริเริ่มขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ขบวนการนี้ได้รับการตอบสนองจากประชาชนด้วยความกระตือรือร้นอย่างจริงจัง²

สมทรง เขมะวิชานูวัตติ ได้กล่าวถึงความหมายการพัฒนาชุมชนไว้ในลักษณะคล้ายคลึงกันว่า

การพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการซึ่งดำเนินไปด้วยการรวมกำลังของราษฎรเองกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เพื่อปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ของ

¹ กรมการพัฒนาชุมชน. การพัฒนาชุมชน. 2527. หน้า 43-44.

² วิมลศรี อุปรมย์. การศึกษากับการพัฒนาชุมชน. 2528. หน้า 10.

ชุมชนนั้น ๆ ให้เจริญยิ่งขึ้น และผสมผสานชุมชนเหล่านั้นเข้าเป็นชีวิตของชาติ และเพื่อให้ราษฎรสามารถอุทิศตนเองเพื่อความก้าวหน้าของประเทศได้อย่างเต็มที่

รชนีกร เศรษฐโชติ ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชนตามความหมายขององค์การสหประชาชาติไว้ว่า “การพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการจับมือกันระหว่างประชาชนกับรัฐเพื่อให้สภาพสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมชุมชนดีขึ้น ทั้งนี้โดยที่ชุมชนจะให้ความร่วมมือกับแผนงานของรัฐบาลอย่างเต็มที่”¹

ทรรศนะของนักวิชาการดังกล่าวพอจะสรุปได้ว่า การพัฒนาชุมชน หมายถึง การสร้างความมั่นคงเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนในชุมชนให้มีความพร้อม โดยประชาชนในชุมชนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ โดยมีภาครัฐบาลและองค์กรอื่นๆ เป็นผู้ให้การสนับสนุน

2. หลักการพัฒนาชุมชน

หน่วยงานและนักวิชาการหลายคนได้กล่าวถึงลักษณะการพัฒนาชุมชนไว้หลายลักษณะ ซึ่งพอจะประมวลได้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ² ได้กล่าวถึงหลักการการพัฒนาชุมชนจากแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ สรุปได้ดังนี้

1. ทรงยึดหลักที่ไม่ใช้วิธีการสั่งการให้ราษฎรปฏิบัติตาม
2. ทรงเน้นให้พึ่งพาตนเองและช่วยเหลือตนเองเป็นหลักสำคัญ
3. ทรงใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นหลักการสำคัญในการพัฒนา
4. ทรงใช้หลักประชาธิปไตยในการดำเนินงานทุกขั้นตอน
5. ทรงยึดหลักสภาพของท้องถิ่นเป็นแนวทางในการดำเนินงานตามโครงการ
6. ทรงสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ด้วยการสร้างโครงสร้างพื้นฐานหลักที่จำเป็นต่อการผลิตก่อนปัจจัยอื่นๆ

¹ สมทรง เขมะวิชานูวัติ. การศึกษาการพัฒนาชุมชน. 2531. หน้า 17.

² รชนีกร เศรษฐโชติ. สังคมวิทยาชนบท. 2538. หน้า 305.

³ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ใน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ. 2540. หน้า 253 - 257.

7. ทรงสร้างความรู้ด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นให้แก่ราษฎร

8. ทรงนำความรู้ในด้านเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมเข้าไปถึงชาวชนบทอย่างมีระบบต่อเนื่อง

สัญญา สัญญาวิวัฒน์¹ ได้กล่าวถึงหลักการการพัฒนาชุมชนไว้ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. เน้นการช่วยเหลือตนเอง มีการสนับสนุนให้ประชาชนได้รู้จักช่วยเหลือตนเอง การสนับสนุนจากภายนอกให้อยู่ในขอบเขตที่จะเป็นการช่วยให้ประชาชนได้ช่วยเหลือตนเองได้เท่านั้น
2. เน้นการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกอย่างให้มากที่สุด เพื่อให้ประชาชนได้ปฏิบัติตามความสนใจและความต้องการของตน การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการจะทำให้ประชาชนได้มีโอกาสพัฒนาตนเองมากยิ่งขึ้น
3. เน้นการใช้หลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน การดำเนินงานทุกขั้นตอนนั้นทุกคนจะต้องมีสิทธิมีเสียงเท่าเทียมกัน
4. เน้นการใช้ประโยชน์จากผู้นำท้องถิ่น โดยการใช้ผู้นำเป็นผู้กระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการพัฒนา
5. เน้นความเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่น กิจกรรมการพัฒนาทุกโครงการจะต้องสอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น
6. เน้นการประเมินผลตลอดเวลา หลังดำเนินการโครงการประชาชนมีส่วนในการประเมินผลงานตามโครงการนั้น ๆ ทุกขั้นตอน

ไพรัตน์ เจริญทรัพย์² ได้กล่าวถึงหลักการพัฒนาชุมชนไว้พอจะสรุปได้ดังนี้

1. การพัฒนาต้องยึดความต้องการพื้นฐานของคนเป็นหลัก
2. การพัฒนาจะต้องริเริ่มและดำเนินการโดยประชาชนในท้องถิ่น
3. การพัฒนาจะต้องให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน
4. การพัฒนาจะต้องมีโครงการและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของชุมชน
5. การพัฒนาจะต้องส่งผลให้เกิดการปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน

สุเทพ เชาวลิตร³ ได้กล่าวถึงหลักการการพัฒนาชุมชนไว้สรุปได้ว่า แนวคิดมูลฐานของการพัฒนาชุมชนจำแนกออกได้เป็น 3 ประการ ดังนี้

¹ สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การพัฒนาชุมชน. 2526. หน้า 24-27.

² ไพรัตน์ เจริญทรัพย์. การบริหารงานพัฒนาชนบท. 2524. หน้า 235.

1. การช่วยตนเองและการช่วยเหลือให้สามารถช่วยตนเองได้ ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องช่วยตนเองในการพัฒนาชุมชน และรัฐคอยให้การสนับสนุนในสิ่งที่ประชาชนไม่มีความสามารถช่วยตนเองได้

2. การพัฒนาชุมชนเป็นการพัฒนาชนบทแบบองค์รวม เป็นการพัฒนาที่ต้องแก้ไข ปัญหาที่เกิดในชุมชน โดยการร่วมมือกันของทุกหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ

3. การพัฒนาชุมชนเป็นการดำเนินงานที่เริ่มจากท้องถิ่นชนบท โดยมีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับนโยบายของการพัฒนาประเทศ รัฐบาลจะต้องให้ความสนับสนุนในการพัฒนาชุมชนเพื่อเป็นรากฐานในการพัฒนาประเทศ

จากทฤษฎีของนักวิชาการดังกล่าวสรุปได้ว่า หลักการพัฒนาชุมชนต้องเกิดจากความต้องการและการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยใช้หลักประชาธิปไตยในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งนำทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้อย่างเหมาะสม เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้นทุก ๆ ด้าน

3. ปัจจัยการพัฒนาชุมชน

ปัจจัยการพัฒนาชุมชนมีหลายอย่างด้วยกัน ซึ่งนักวิชาการได้ให้ทฤษฎีไว้พอประมวลได้ดังนี้

วิไล ตั้งจิตสมคิด¹ ได้กล่าวถึงปัจจัยการพัฒนาชุมชนไว้พอจะสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เช่น ที่ตั้งชุมชน ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ ลักษณะทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

2. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น ผู้นำ สมาชิกชุมชน การรวมกลุ่ม การศึกษา สุขภาพอนามัยของประชาชน เป็นต้น

3. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม เช่น ความเชื่อ จารีตประเพณี วัฒนธรรม ในการประกอบอาชีพ เป็นต้น

สมศักดิ์ ศรีมานอน² ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญในการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชนว่าประกอบด้วยปัจจัย 4 ประการ สรุปได้ดังนี้

¹ สุเทพ เชาวจิตร. หลักการพัฒนาชุมชน. 2524. หน้า 28-30.

² วิไล ตั้งจิตสมคิด. การศึกษากับการพัฒนาชุมชน. 2528. หน้า 12-16.

³ สมศักดิ์ ศรีมานอน. การศึกษากับการพัฒนาชุมชน. 2533. หน้า 18.

1. ประชากร เช่น จำนวนประชากร คุณภาพประชากร สุขภาพประชากร เป็นต้น
 2. ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชน เป็นต้น

3. การสะสมทุน ได้แก่ ทุนทั้งที่เป็นเงินทุน และอุปกรณ์ในการผลิต
 4. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี วิธีการผลิตใหม่ ๆ ช่วยในการผลิตได้มากขึ้น ราคาถูกลง จึงมีผลต่อการพัฒนาชุมชน

อรทัย อาจอ่ำ และโรเซ่ ซีกาล¹ ได้ศึกษาเรื่อง “การวิจัยและพัฒนาความจำเป็นขั้นพื้นฐานในชุมชนผู้มีรายได้น้อยในเมือง : กรณีชุมชนวัดช่องลม” ผลการศึกษาเฉพาะปัจจัยในการพัฒนาชุมชนพบว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน สามารถจำแนกปัจจัยได้เป็น 3 กลุ่ม สรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยหรือตัวแปรจากภายในชุมชน ประกอบด้วยปัจจัยดังนี้
  - 1.1 ผู้นำและคุณภาพของผู้นำ
  - 1.2 ความต้องการการยอมรับของสมาชิกชุมชน
  - 1.3 แรงจูงใจทางเศรษฐกิจและสังคม
  - 1.4 ความสัมพันธ์ของสมาชิกชุมชน
  - 1.5 ขนาดและแผนผังของชุมชน
  - 1.6 สถานะการอยู่อาศัยของชุมชน
2. ปัจจัยหรือตัวแปรจากภายนอกชุมชน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย ดังนี้
  - 2.1 ปัจจัยหรือตัวแปรภายในโครงการ ประกอบด้วยดังนี้
    - 2.1.1 เงินสนับสนุนโครงการ
    - 2.1.2 บุคลากรของโครงการ
    - 2.1.3 คำแนะนำเชิงเทคนิคและเชิงวิชาการด้านต่าง ๆ
    - 2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับความจำเป็นขั้นพื้นฐาน
  - 2.2 ปัจจัยหรือตัวแปรภายนอกโครงการ เช่น การสนับสนุนจากบุคคลและองค์กรต่าง ๆ เป็นต้น
3. ปัจจัยหรือตัวแปรอื่น ๆ เช่น เรื่องระยะเวลาที่ยืดหยุ่นได้ เป็นต้น

¹อรทัย อาจอ่ำ และโรเซ่ ซีกาล. การวิจัยและพัฒนาความจำเป็นขั้นพื้นฐานในชุมชนผู้มีรายได้น้อยในเมือง : กรณีชุมชนวัดช่องลม. 2536. หน้า 58 – 67.

สิริวรรณ วิโสสงคราม¹ ได้ศึกษาการพัฒนาชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ผลการศึกษาเฉพาะปัจจัยการพัฒนาชุมชนสรุปได้ว่า ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 6 ประการ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านผู้นำและสมาชิกชุมชน ได้แก่ จำนวนและความหลากหลายของผู้นำ จิตพิสัยของผู้นำ ความร่วมมือของสมาชิกชุมชน
2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ เงินทุน ภาษีและรายได้ การแลกเปลี่ยน และการบริโภคและอุปโภค
3. ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ดิน และน้ำ
4. ปัจจัยด้านสาธารณูปโภค ได้แก่ ถนน ไฟฟ้า ประปา และการสื่อสาร
5. ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน การปกครองชุมชน กลุ่มพัฒนาต่าง ๆ ศาสนา การศึกษา ความเชื่อ และประเพณี
6. ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ ได้แก่ แผนงานสนับสนุน เจ้าหน้าที่หน่วยงานสนับสนุน และงบประมาณสนับสนุน

ทรรชนะของนักวิชาการดังกล่าวสรุปได้ว่า ปัจจัยการพัฒนาชุมชนประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญหลายด้าน เช่น ด้านผู้นำและสมาชิกชุมชน ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านหน่วยงานสนับสนุน เป็นต้น

4. กิจกรรมการพัฒนาชุมชน

นักวิชาการหลายคนได้กล่าวถึงกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนไว้หลายลักษณะพอจะประมวลได้ดังนี้

ศิริก ถุณห์ห่วย² ได้กล่าวถึงกิจกรรมการพัฒนาชุมชนโดยจำแนกตามกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน สรุปได้ดังนี้

1. กิจกรรมทางเศรษฐกิจ แบ่งออกได้ดังนี้

- 1.1 กิจกรรมด้านพื้นฐานทางกายภาพ เช่น ถนน ไฟฟ้า ระบบชลประทาน การสร้างยุ้งฉาง เป็นต้น

¹ สิริวรรณ วิโสสงคราม. การพัฒนาชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี. 2543. หน้า 171-176.

² ศิริก ถุณห์ห่วย. การพัฒนาชนบท เน้นการพัฒนาสังคมและแนวความคิดความจำเป็นพื้นฐาน. 2527. หน้า 11-12.

๑๒
๑๑๕-๑๑๙
๑๕๑๐๖-๖
๒๕๓๘
๑.๒

1.2 กิจกรรมและบริการต่าง ๆ ที่สนับสนุนการผลิตโดยตรง เช่น การใช้ทรัพยากรในชุมชนให้มากที่สุด การบริการสินเชื่อเพื่อการเกษตร การบริการการจำหน่ายปุ๋ย ยาป้องกันศัตรูพืชในราคายุติธรรมและมีคุณภาพ เป็นต้น

2. กิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรม แบ่งออกได้ดังนี้

2.1 กิจกรรมด้านพื้นฐานทางกายภาพ เช่น การสร้างโรงเรียน ศูนย์ฝึกอบรม การปรับปรุงบ้านเรือน เป็นต้น

2.2 กิจกรรมหรือบริการทางสังคมวัฒนธรรม เช่น การบริการทางการแพทย์ การบริการทางการศึกษา การบริการการเลี้ยงดูเด็กในชุมชน เป็นต้น

3. กิจกรรมการสร้างความคิดด้านจิตใจและความเป็นผู้นำ เช่น การสร้างสภาวะการเป็นผู้นำตามระบอบประชาธิปไตย สร้างความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกันต่อสังคมโดยรวมกันคิด ร่วมกันทำ เป็นต้น

พัฒนา บุญรัตพันธุ์¹ ได้กล่าวถึงกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนว่าประกอบด้วย 5 ด้านสรุปได้ดังนี้

1. ด้านผลผลิตและรายได้ โดยการเพิ่มผลผลิต เพิ่มรายได้ และลดรายจ่ายของคนชุมชน
2. ด้านสิ่งแวดล้อม โดยปรับปรุงส่งเสริมสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้ดีขึ้น
3. ด้านสุขภาพอนามัย โดยปรับปรุงส่งเสริมอนามัยและสุขภาพของคนในชุมชน
4. ด้านการศึกษาและวัฒนธรรม โดยส่งเสริมการศึกษาและวัฒนธรรมตลอดทั้งให้เรียนรู้ในสิ่งที่จำเป็นแก่คนในชุมชน
5. ด้านการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยพัฒนาประชาชนให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและชุมชน

วิไล อุไรจิตติสุข² ได้กล่าวถึงกิจกรรมของการพัฒนาชุมชนว่าประกอบด้วย 6 ด้านสรุปได้ดังนี้

1. ด้านผลผลิตและรายได้ โดยการเร่งการเพิ่มผลผลิตและเพิ่มรายได้ต่อครอบครัวของประชาชนจากอาชีพการเกษตร และอุตสาหกรรมในครอบครัว

¹พัฒนา บุญรัตพันธุ์. การสร้างชุมชนโดยกระบวนการพัฒนาชุมชน. 2517. หน้า 78.

²วิไล อุไรจิตติสุข. "เอกลักษณ์ของงานพัฒนาชุมชน," พัฒนาชุมชน 15 (7) : 15-16 ; มิถุนายน 2519.

2. ด้านสาธารณสมบัติ โดยการส่งเสริมการสร้างสาธารณสมบัติ โดยความร่วมมือของประชาชนในแต่ละชุมชน

3. ด้านสุขภาพอนามัย โดยการปรับปรุงการอนามัยและสุขภาพของประชาชน

4. ด้านการศึกษา โดยการส่งเสริมการศึกษาของประชาชนทั้งในและนอกระบบโรงเรียน รวมทั้งสตรี เด็ก และคนวัยรุ่นในชุมชนชนบทนั้น ๆ

5. ด้านวัฒนธรรม โดยการส่งเสริมทางด้านวัฒนธรรม ระเบียบ ประเพณี ตลอดจนสวัสดิการและนันทนาการของประชาชนในแต่ละชุมชน

6. ด้านการปกครองท้องถิ่น โดยการส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ตามแนวทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

สัญญา สัญญาวิวัฒน์¹ ได้กล่าวถึงกิจกรรมการพัฒนาชุมชนสรุปได้ว่า กิจกรรมการพัฒนาชุมชนที่สมบูรณ์นั้นมี 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการเมือง โดยการส่งเสริมประชากรให้รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตน ในฐานะเป็นพลเมืองของประเทศ

2. ด้านเศรษฐกิจ โดยการเพิ่มรายได้ของประชาชนให้สูงขึ้น ส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำ ยกย่องการครองชีพให้สูงขึ้น

3. ด้านการศึกษา โดยการเน้นทั้งทางหลักเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม มีการปรับหลักสูตรการศึกษาให้เหมาะสมกับท้องถิ่น

4. ด้านศาสนา บิดหลักเหตุผล มีบรรทัดฐาน ค่านิยมให้สอดคล้องกับสังคมสมัยใหม่

5. ด้านครอบครัว ให้มีขนาดพอเหมาะ ทุกคนในครอบครัวมีการปฏิบัติหน้าที่ที่ดี เป็นพลเมืองดีและสามัคคีปรองดองกัน

6. ด้านสาธารณสุข เน้นพละอนามัยของประชาชน ชุมชนสะอาดถูกสุขลักษณะ จากทฤษฎีของนักวิชาการดังกล่าวสรุปได้ว่า กิจกรรมในการพัฒนาชุมชนสรุปได้

4 ด้าน คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพอนามัย และด้านสังคมและวัฒนธรรม

¹ สัญญา สัญญาวิวัฒน์. คุณภาพและคุณธรรมในการพัฒนาประเทศ. 2527, หน้า 205 - 216.

5. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนส่วนใหญ่จะใช้ทฤษฎีทางสังคมวิทยาและจิตวิทยา มาประยุกต์ใช้เนื่องจากทฤษฎีการพัฒนาชุมชนโดยตรงไม่มี ซึ่งนักวิชาการหลายคนได้กล่าวถึงทฤษฎีต่าง ๆ ไว้ พอประมวลได้ดังต่อไปนี้

5.1 ทฤษฎีการกระทำทางสังคม (Social Action Theory)

ปีญญา เลิศไกร¹ ได้กล่าวถึงทฤษฎีการกระทำทางสังคมของแมกเวเบอร์ (Max Weber) สรุปได้ว่า “การกระทำทางสังคม” หมายถึง พฤติกรรมของมนุษย์ซึ่งมีลักษณะอันแสดงออกมาทั้งแบบเปิดเผยและลึกลับ ซึ่งบุคคลผู้กระทำกำหนดขึ้นมาโดยความคิดเห็นส่วนตัว โดยบุคคลภายนอกมักจะเข้าใจเหตุผลของการกระทำนอกจากการสังเกตการกระทำเป็นระยะเวลานาน และเข้าไปมีส่วนร่วมในการกระทำนั้น ๆ ด้วย

การกระทำเกิดจากแรงกระตุ้น ซึ่งสามารถกำหนดขั้นตอนการกระทำออกเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

1. การกระทำที่มีเหตุผล การกระทำดังกล่าวมุ่งเน้นในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม
2. การกระทำเกี่ยวกับค่านิยม การกระทำเช่นนี้มุ่งเน้นไปในด้านจริยธรรม คุณธรรม ทั้งศาสนาและทางพิธีกรรม
3. การกระทำตามประเพณี เป็นการกระทำที่ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงโดยยึดเอาแบบอย่างของกลุ่มคนเคยทำกันมาแต่อดีต โดยไม่คำนึงถึงเหตุผลมากนัก
4. การกระทำที่แฝงด้วยเสน่ห์า เป็นการกระทำที่เกิดจากความผูกพันทางจิต ไม่คำนึงถึงเหตุผล

5.2 ทฤษฎีการขัดแย้ง (Conflict Theory)

ชีรวัดน์ นิเจนตร² ได้กล่าวถึง ทฤษฎีการขัดแย้งของคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) ซึ่งกล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นจากความขัดแย้งภายในสังคมนั่นเอง เพราะทุกสังคมหลีกเลี่ยงความขัดแย้งไปไม่พ้น การตอบโต้ของพลังต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมจะนำไปสู่การสลายตัวของสังคมนั้นทำให้เกิดสังคมนูปใหม่ขึ้นมา การขัดแย้งจะสิ้นสุดลงเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อย โดยให้คนกลุ่มใหญ่เข้าแทนที่ การเปลี่ยนแปลงแบบนี้มักจะเกิดขึ้นในสังคมที่มีโครงสร้างไม่ยืดหยุ่น การเปลี่ยนแปลงในอีกแบบหนึ่งก็คือการที่ผู้มีอำนาจนำเอา

¹ ปีญญา เลิศไกร. การพัฒนาชุมชน. น.ป.ป. หน้า 116-118.

² ชีรวัดน์ นิเจนตร. การศึกษากับการพัฒนาชุมชน. 2528. หน้า 62-65.

ข้อเรียกร้องและความต้องการของคนส่วนใหญ่มาผสมผสานไว้ในแนวทางในการดำเนินงานของสังคม

5.3 ทฤษฎีศักยภาพการพัฒนาและการแพร่กระจาย (Development Potential – Diffusion Theory) สัญญา สัญญาวิวัฒน์¹ ได้กล่าวถึงทฤษฎีศักยภาพการพัฒนาและการแพร่กระจาย สรุปได้ว่า ทฤษฎีนี้ประกอบด้วย 2 ส่วนดังนี้

1. ศักยภาพการพัฒนา ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญดังนี้

1.1 ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ แร่ธาตุ เป็นต้น ซึ่งเป็นปัจจัยในการพัฒนา สามารถนำไปใช้ในการยกระดับคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้นได้

1.2 ทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะมนุษย์ในวัยแรงงาน ซึ่งมีกำลังแรงงานที่สามารถใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตได้

1.3 องค์การทางสังคม เช่น กลุ่มอาชีพ สหกรณ์ โดยที่องค์กรทางสังคมเหล่านี้จะช่วยให้เกิดพลังในการทำงานได้ใหญ่ขึ้นและมากขึ้น

1.4 ภาวะผู้นำ เช่น ผู้นำทางการเมือง ผู้นำทางการศึกษา ผู้นำทางศาสนา เป็นต้น ยิ่งมีมากเท่าใดก็ยิ่งทำให้การพัฒนา มีระดับสูงขึ้น

2. ด้านการแพร่กระจายนวัตกรรม มีปัจจัยสำคัญ คือ การติดต่อกับโลกภายนอก หมายถึง การติดต่อระหว่างชุมชน ระหว่างเมือง หรือระหว่างประเทศ ประเทศที่ด้อยพัฒนาจะได้ประโยชน์จากประเทศที่พัฒนาแล้ว เพราะการติดต่อจะทำให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีต่าง ๆ จึงมีความเจริญก้าวหน้าตามไปด้วย

5.4 ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ (Structural – Function Theory)

ชีรวัดน์ นิจนตร² กล่าวถึงทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่สรุปได้ว่า ทฤษฎีนี้มีที่มาจากแนวคิดเรื่องหน้าที่นิยม (Functionalism) ซึ่งอธิบายว่า สังคมทุกสังคมมีโครงสร้างที่ประกอบด้วยระบบย่อยต่าง ๆ ที่ผสมกลมกลืนกันและมีความสืบทอดต่อเนื่องมั่นคงพอสมควร ระบบย่อยทุกส่วนของสังคมต่าง ๆ ก็มีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติเพื่อความอยู่รอดของสังคม หากผสมกลมกลืนกันเป็นอย่างดีก็จะทำให้สังคมอยู่ในสภาพสมดุลเคลื่อนที่ โดยแต่ละสถาบันจะทำหน้าที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน เพื่อสนองความต้องการของสังคมส่วนรวม เมื่อการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในส่วนหนึ่งส่วนใดแล้วจะมีผลกระทบไปถึงระบบย่อยอื่น ๆ ด้วย และจะต้องมีการปรับตัวเพื่อให้เข้าสู่ภาวะ

¹ สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. 2540. หน้า 14 – 18.

² ชีรวัดน์ นิจนตร. การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน. 2528. หน้า 59 – 62.

สมควรต่อไป การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้อาจเกิดจากสาเหตุภายในระบบสังคมนั้น หรือมาจาก ปัจจัยภายนอกสังคมก็ได้

5.5 ทฤษฎีทางจิตวิทยา (Psychological Theory)

สัญญา สัญญาวิวัฒน์¹ ได้กล่าวถึงทฤษฎีทางจิตวิทยาสรุปได้ว่า สังคมจะมีความเจริญ หรือพัฒนาได้ขึ้นอยู่กับลักษณะของปัจเจกชนเป็นสำคัญ ลักษณะของปัจเจกชนที่จะก่อให้เกิดสังคมมีความเจริญคือมีแรงจูงใจ (Motivation) หรือมีจิตใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement) สูง เป็นนักการค้า (Entrepreneur) เป็นผู้ยึดหลักสากลนิยม (Universalism) มีหน้าที่รับผิดชอบเจาะจง (Specificity) และเป็นปัจเจกชนนิยม ทฤษฎีทางจิตวิทยาชี้ให้เห็นว่าการที่จะพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าได้นั้นจะต้องมุ่งพัฒนาคนโดยดำเนินการด้วยวิธีต่าง ๆ เป็นประการสำคัญ

5.6 ทฤษฎีด้อยพัฒนาและการพึ่งพา (Under Development – Dependency Theory)

วิโรจน์ สารรัตน์² กล่าวถึงทฤษฎีการด้อยพัฒนาและการพึ่งพา สรุปได้ว่า เป็นทฤษฎีที่ช่วยอธิบายลักษณะของประเทศกำลังพัฒนา มีการเสนอแนะให้ประเทศกำลังพัฒนาดำเนินแนวทางการพัฒนาที่สามารถพึ่งตนเองได้ อีกทั้งให้ประเทศกำลังพัฒนาร่วมมือซึ่งกันและกันในด้าน เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาของตนเองร่วมกัน และเป็นเครื่องมือต่อรองกับประเทศที่พัฒนาแล้ว ทฤษฎีนี้เสนอให้มีการจัดการปฏิรูปความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของโลกเสียใหม่ เพราะเห็นว่าโครงสร้างและสถาบันทางเศรษฐกิจของโลกปัจจุบันล้วนเป็นเครื่องมือในการครอบงำประเทศกำลังพัฒนาของประเทศอุตสาหกรรมทุนนิยมทั้งสิ้น

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและผลงานด้านการพัฒนาชุมชนของชบ ยอดแก้ว

ชบ ยอดแก้ว นอกจากได้รับการยอมรับว่าเป็นครูที่ดีแล้ว ท่านยังได้รับการยอมรับว่าเป็นนักพัฒนาชุมชนที่ดีด้วย ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ดังที่กลุ่มสังฆะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต³ และกลุ่มสังฆะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัว

¹ สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การพัฒนาชุมชน. 2526. หน้า 48-49.

² วิโรจน์ สารรัตน์. การศึกษากับการพัฒนาชนบท แนวคิด ทฤษฎี และบทวิเคราะห์กรณีการย้ายถิ่น. 2532. หน้า 36-32.

³ กลุ่มสังฆะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตตำบลน้ำขาว. การออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต. น.ป.ป. หน้า 20-21.

ชีวิต¹ ได้กล่าวถึงชีวิตประวัติและผลงานด้านการพัฒนาชุมชนของชน ยอดแก้ว ไว้คล้ายคลึงกันสรุปได้ดังนี้

ชน ยอดแก้ว เกิดเมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2478 มีพี่น้อง 4 คน แต่งงานกับนางสาวปราณี แก้วมหากาฬ เมื่อปี พ.ศ. 2502 มีบุตรธิดารวม 5 คน ปัจจุบันพักอยู่บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 3 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา 90130 โทร. 371103

หลังจากจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เมื่อ พ.ศ. 2495 แล้วก็ศึกษาวิชาชีพครูเรื่อยมา โดยได้เข้ามาตั้งแต่ครูประกาศนียบัตร (ว.) ครูมูล (ป.) ครูพิเศษประถมศึกษา (พ.ป) ครูพิเศษมัธยมศึกษา (พ.ม.) และมาจบปริญญาตรีครุศาสตรบัณฑิต (ก.บ.) จากวิทยาลัยครูสงขลา (สถาบันราชภัฏสงขลา) เมื่อปี พ.ศ. 2525

เริ่มรับราชการเป็นครูหลังจากจบครูมูล เมื่อปี พ.ศ. 2498 โดยเป็นครูน้อยที่โรงเรียนวัดนาทับ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา และได้ย้ายไปตามโรงเรียนต่าง ๆ ในจังหวัดสงขลาหลายแห่ง ต่อมาในปี พ.ศ. 2520 ได้รับแต่งตั้งให้เป็นครูใหญ่โรงเรียนบ้านจะโหนด อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา และในปี พ.ศ. 2521 ได้ย้ายมาเป็นครูใหญ่โรงเรียนวัดน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา และต่อมาในปี พ.ศ. 2528 ได้เลื่อนตำแหน่งเป็นอาจารย์ใหญ่ในโรงเรียนเดียวกัน จนกระทั่งปลดเกษียณราชการ

ปัจจุบันชน ยอดแก้ว มีตำแหน่งทางสังคมมากมาย ดังนี้

ผู้จัดการสมาคมฟื้นฟูหมู่บ้านชนบทสงขลา

ประธานคณะกรรมการอำนวยการ กองทุนหมุนเวียนชาวบ้านสงขลา

กรรมการที่ปรึกษาสมาคมแพทย์แผนไทยจังหวัดสงขลา

กรรมการที่ปรึกษาชมรมหนังสือทุ่งจังหวัดสงขลา

ผู้จัดการมูลนิธิบัณฑิตสาธิตสาวท จันทรรักษ์มี ซึ่งสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ กองทุนโครงการอาหารกลางวันเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาจังหวัดสงขลา

¹ กลุ่มสาระการเรียนรู้แบบพัฒนาครบวงจรชีวิตตำบลน้ำขาว. ประวัติโดยย่อครูชน ยอดแก้ว. ม.ป.ป. หน้า 1.

กรรมการที่ปรึกษากองทุนหนึ่งเดียว ของคณะอาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันแก่นักเรียนระดับประถม

ประธานกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เครือข่ายตำบลน้ำขาว

กรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ

จากการอุทิศตนเพื่อชุมชนและสังคมมาตลอดครึ่งชีวิต ท่านได้รับเกียรติคุณหลายประการ เรียงตามลำดับปีที่ได้รับดังนี้

พ.ศ. 2527 ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้บริหารการศึกษาดีเด่น รับแหวนเสนาทองคำ พร้อมเกียรติบัตรจากนายกรัฐมนตรี

พ.ศ. 2527 ได้รับการคัดเลือกให้เป็นข้าราชการตัวอย่าง มีความประพฤติดีของกระทรวงศึกษาธิการ รับโล่พร้อมเกียรติบัตรจากรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. 2531 มีผลงานการพัฒนาชนบท ได้รับการคัดเลือกเป็นข้าราชการดีเด่น 4 กระทรวงหลักของจังหวัดสงขลา ได้รับโล่จากรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

พ.ศ. 2531 มีผลงานการพัฒนาชนบท ได้รับการคัดเลือกเป็นข้าราชการดีเด่น 4 กระทรวงหลักของสอ.บด. รับพระราชทานโล่จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

พ.ศ. 2534 มีผลงานด้านวัฒนธรรมดีเด่น สาขาพัฒนาท้องถิ่น รับพระราชทานโล่จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

พ.ศ. 2534 ได้รับการคัดเลือกเป็นคนดีศรีสังคม ประจำปี พ.ศ. 2534 รับโล่จากอาจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ประธานองคมนตรี

พ.ศ. 2535 ได้รับการคัดเลือกเป็นศิษย์เก่าดีเด่นของวิทยาลัยครูสงขลา ในวาระครบรอบ 100 ปี ของกรมการฝึกหัดครู ได้รับโล่จากรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. 2538 ได้รับการคัดเลือกให้ได้รับพระราชทานรางวัลอนุรักษ์สงขลานครินทร์ จากพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

พ.ศ. 2539 ได้รับรางวัลครอบครัวประชาธิปไตยตัวอย่างวันครอบครัวปี พ.ศ. 2539 จากนายบรรหาร ศิลปอาชา สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งชาติ

พ.ศ. 2541 มีผลงานทางด้านวัฒนธรรม ได้รับพระราชทานเข็ม ภ.ปร. จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ภูมิพลอดุลยเดช

พ.ศ. 2544 ได้รับพระราชทานเข็มครุฑมณีปัญญาไทย จากสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

แนวความคิดที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติของชบ ยอดแก้ว คือ “เชื่อว่าการศึกษาคือการพัฒนาคน ก่อนสอนผู้อื่นตนเองต้องปฏิบัติให้ได้เสียก่อน เชื่อว่าทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว แต่หากทำดีแล้วไม่ได้ดีไม่เป็นไร ฟ้ามืดตากอยดูแผ่นดินมีหูกอยฟัง เชื่อว่าจะปลูกพืชต้องเตรียมดิน จะกินต้องเตรียมอาหาร จะพัฒนาการต้องเตรียมประชาชน จะพัฒนาคนต้องพัฒนาจิตใจ จะพัฒนาใครต้องพัฒนาตัวเองก่อน”

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่จะศึกษา และสามารถนำความรู้นี้มาใช้ประโยชน์ในการกำหนดกรอบความคิดในการศึกษา การเขียนเค้าโครงวิจัย ตลอดจนใช้เป็นข้อมูลประกอบการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ด้วย

บทที่ 3

ชีวประวัติและผลงานด้านการพัฒนาชุมชนของชบ ยอดแก้ว

ครูชบ ยอดแก้ว ครูภูมิปัญญาไทย มีชื่อเสียงมาอย่างยาวนานในฐานะนักเศรษฐศาสตร์ ชุมชนแห่งตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เขาเป็นผู้ริเริ่มจัดให้มีกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต ซึ่งดำเนินงานโดยกลุ่มประชาชน ซึ่งกลุ่มได้ริเริ่มการจัดสวัสดิการให้แก่คนในชุมชน ทั้งนี้เพื่อความอยู่ดีกินดีมีสุขของประชาชน บนพื้นฐานของการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ความโดดเด่นของ ชบ ยอดแก้ว ทำให้ชบ ยอดแก้ว ได้รับการยกย่องจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ให้เป็นครูภูมิปัญญาไทย ซึ่งทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาชีวประวัติและผลงานด้านการพัฒนาชุมชนของชบ ยอดแก้ว ในการศึกษาชีวประวัติและผลงานของชบ ยอดแก้ว ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้าไว้ 2 ประการ คือ ชีวประวัติของชบ ยอดแก้ว และผลงานด้านการพัฒนาชุมชนของชบ ยอดแก้ว โดยศึกษาจากการสัมภาษณ์ชบ ยอดแก้ว บุคคลในครอบครัวและเครือข่าย บุคคลทั่วไป ชาวบ้านในตำบลน้ำขาว ผู้นำชุมชน ตลอดจนข้อมูลที่ได้จากการสังเกต และถ่ายภาพประกอบ ผลจากการศึกษาปรากฏรายละเอียดดังต่อไปนี้

ชีวประวัติของชบ ยอดแก้ว

การศึกษาชีวประวัติของชบ ยอดแก้ว ผู้วิจัยมุ่งศึกษาในประเด็นต่าง ๆ คือ ชาติภูมิ ปฐมวัยและการศึกษา อุปนิสัยและบุคลิกภาพ ชีวิตการรับราชการ ชีวิตครอบครัว และตำแหน่งทางสังคมและเกียรติคุณที่ได้รับ ผลการศึกษาปรากฏดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ชาติภูมิ

จากการศึกษาชาติภูมิของชบ ยอดแก้ว ปรากฏว่า ชบ ยอดแก้ว เป็นชาวดำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นตำบลที่ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทางเกษตรกรรม โดยอาชีพหลักคือทำสวนยางพารา ชบ ยอดแก้ว เกิดเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2478 จากครอบครัวชาวสวน มีพี่น้องร่วมบิดามารดาจำนวน 4 คน ดังที่ เขา ยอดแก้ว¹ มารดาของชบ ยอดแก้ว ได้กล่าวถึงชาติภูมิของชบ ยอดแก้ว สรุปได้ว่า ชบ ยอดแก้ว เกิดเมื่อวันที่

¹ เขา ยอดแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลั่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 3 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2544

22 เมษายน พ.ศ. 2478 ที่บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 3 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เป็นบุตรของนายปิ่น นางเกา ยอดแก้ว ซึ่งมีอาชีพทำสวนและทำนา มีฐานะยากจน ขบ ยอดแก้ว เป็นบุตรคนแรก มีน้องชาย 3 คน คือ พ.ต.ท.สวัสดิ์ ยอดแก้ว ร.ต.ท.มรกต ยอดแก้ว และ พ.ต.ท.สมชัย ยอดแก้ว ตำบลน้ำขาวตั้งอยู่ทางทิศใต้ของที่ว่าการอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ระยะทางห่างจากที่ว่าการอำเภอจะนะประมาณ 17 กิโลเมตร ในอดีตราษฎรตำบลน้ำขาว ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำสวนยางพารา ทำนา ทำสวนผลไม้ เป็นต้น ปัญหาของคนส่วนใหญ่ในตำบลน้ำขาวขณะนั้น คือ ความขาดแคลน จึงมีปัญหาในชุมชนมากมาย เช่น ขาดเงินทุน ใจผู้ร้าย อบาทมุข โรคภัยไข้เจ็บ ความแตกแยกในชุมชน ทิศนะของประชาชนกับหน่วยงานของรัฐไม่ตรงกัน เป็นต้น

2. ปฐมวัยและการศึกษา

การศึกษาปฐมวัยและการศึกษาของขบ ยอดแก้ว ปรากฏว่า ขบ ยอดแก้ว ได้รับการสนับสนุนจากพ่อแม่ให้ได้รับการศึกษา โดยเรียนประถมศึกษาที่โรงเรียนบ้านแค ตำบลแค อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มีรชมศึกษาที่โรงเรียนทวีประธานกุล อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ประกาศนียบัตรจังหวัดและประโยคครูมูลจากโรงเรียนฝึกหัดครูสงขลา ครูพิเศษประถมศึกษา และครูพิเศษมัธยมศึกษาจากการศึกษาโดยตนเอง และครุศาสตรบัณฑิตจากวิทยาลัยครูสงขลา ดังที่ ขบ ยอดแก้ว¹ และ เกา ยอดแก้ว² มารดาของขบ ยอดแก้ว ได้กล่าวถึงปฐมวัยและการศึกษาของขบ ยอดแก้ว ไว้ในทำนองเดียวกัน สรุปได้ว่า ขบ ยอดแก้ว เกิดในครอบครัวที่ยากจน พ่อแม่มีอาชีพทำสวนยางพาราและทำนา ขบ ยอดแก้ว ช่วยพ่อแม่ทำนวดังแต่เด็ก ได้สัมผัสกับความยากลำบากในฐานะเกษตรกร แต่ได้รับการศึกษาเพราะพ่อแม่ไม่ต้องการให้ลูกคนลำบาก

ขบ ยอดแก้ว เรียนหนังสือชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 4 ที่โรงเรียนบ้านแค ตำบลแค อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ในขณะที่เรียนต้องช่วยงานพ่อแม่เหมือนเด็กคนอื่น ๆ ในสมัยนั้น ผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง แต่มีความประพฤติดี ไม่ได้สร้างความหนักใจแก่ครูอาจารย์

¹ ขบ ยอดแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 3 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2544

² เกา ยอดแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 3 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2544

หลังการศึกษาจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก็ออกมาช่วยพ่อแม่ทำนา โดยไม่คิดเรียนต่อระดับสูงขึ้น ในขณะที่บิดามารดาอยากให้เรียนและเพื่อน ๆ ในวัยเดียวกันต่างก็เข้าเรียนระดับมัธยมทั้งสิ้น ในสมัยก่อนนิยมให้บุตรหลานรับราชการ เพราะมีเงินเดือนประจำและมีเกียรติบิดาของขบ ยอดแก้ว จึงออกอุบายให้ทำงานอย่างหนักเหมือนผู้ใหญ่จนขบ ยอดแก้ว ดัดสันใจเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษา

ในสมัยนั้นการศึกษาระดับชั้นมัธยม ต้องเดินทางไปเรียนที่อำเภอนาทวี เพราะที่อำเภอจะนะยังไม่มีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จึงไปเรียนที่โรงเรียนทวีประธานกุล อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ซึ่งอยู่ห่างจากบ้านประมาณ 10 กิโลเมตร ต้องอาศัยอยู่ที่วัดระหว่างการเรียน ส่วนใหญ่มีมือเข้าได้กินข้าวอิ่มเพราะพระบิณฑบาตร มือเที่ยงได้กินบ้างไม่ได้กินบ้างส่วนใหญ่ต้องทนหิวทำให้เรียนหนังสือไม่ค่อยรู้เรื่อง

เมื่อสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา นายบุญฤทธิ์ หนูเกื้อ ลูกของขบ ยอดแก้ว แนะนำให้เรียนสายครู เพราะจบมา มีงานทำแน่นอน อีกทั้งสามารถลาเรียนต่อโดยได้รับเงินเดือน ขบ ยอดแก้ว จึงตัดสินใจเรียนครูโดยสอบเข้าเรียนครูประกาศนียบัตรจังหวัด (ครู ว.) เมื่อ พ.ศ. 2497 เมื่อจบครู ว. จากโรงเรียนฝึกหัดครูสงขลา และเรียนต่ออีก 1 ปี ได้ประกาศนียบัตรครูมูล (ครู ป.) หลังจากนั้นสอบชุดวิชาเทียบครูพิเศษประถมศึกษา (พ.ป.) และครูพิเศษมัธยมศึกษา (พ.ม.) หลังจากนั้นก็มีโครงการพัฒนาปฏิรูปครูเพื่อให้ครูมีโอกาสได้รับวุฒิปริญญาตรี โดยการเปิดการเรียนการสอนในวันเสาร์ - อาทิตย์ ขบ ยอดแก้ว เรียนจนจบปริญญาตรี ได้รับวุฒิสถาบันบัณฑิต (ก.บ.) เมื่อปี พ.ศ. 2525 เป็นรุ่นแรกของวิทยาลัยครูสงขลา (สถาบันราชภัฏสงขลา) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ปีพุทธศักราช	สถานศึกษา	วุฒิการศึกษา
2486	โรงเรียนบ้านแก	ประถมศึกษา
2492	โรงเรียนทวีประธานกุล	มัธยมศึกษาตอนต้น
2495	โรงเรียนฝึกหัดครูสงขลา	ประกาศนียบัตรจังหวัด (ครู ว.)
2497	โรงเรียนฝึกหัดครูสงขลา	ประโยคครูมูล (ครู ป.)
2508	ศึกษาด้วยตนเอง	ครูพิเศษประถมศึกษา (พ.ป.)
2523	วิทยาลัยครูสงขลา	วุฒิสถาบันบัณฑิต (ก.บ.)

3. อุปนิสัยและบุคลิกภาพ

การศึกษาอุปนิสัยและบุคลิกภาพของชบ ยอดแก้ว ปรากฏว่า ชบ ยอดแก้ว เป็นคนใจดี พุดเพราะ มีคุณธรรม มานะอดทน ยึดมั่นในการทำความดี เป็นคนมีเหตุผล ให้ความสำคัญในการพัฒนาคน ดังที่ คุณิต รัชทอง¹ นักวิชาการสถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ ได้กล่าวถึงอุปนิสัยและบุคลิกภาพของชบ ยอดแก้ว สรุปได้ว่า ชบ ยอดแก้ว เป็นคนมีเหตุผล จะฟังคนอื่นพูดแล้วพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนจะตัดสินใจพูดอย่างมีนวล ไม่หักหาญน้ำใจผู้ร่วมเจรจา จึงมักจะเป็นที่รักใคร่ชอบพองของหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชนที่ไปติดต่อกับท่าน และ ถักย์ หนูประดิษฐ์² ประธานกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อการผลิต

บ้านคลองหะ เพื่อนร่วมอุดมการณ์ได้กล่าวถึง ชบ ยอดแก้ว ไว้สรุปได้ว่า จากอดีตที่เป็นครูและสอนตั้งแต่พ่จนถึงลูก จึงพูดอะไรชาวบ้านจะให้ความเชื่อถือ เป็นคนเรียบร้อย สมณะ พุดจาไพเราะ ใจเย็น ไม่เหี้ยว ไม่ฟุ้งเฟ้อ การแต่งตัวเรียบร้อยตลอดเวลาในทุกโอกาส มีความเป็นครูสูง และชอบคิดอะไรแปลกๆ แต่สร้างสรรค์ ซึ่งบางครั้งทำให้คนอื่นที่ติดตามไม่ทัน มองว่าเป็นคนแปลกๆ นอกเรื่องและนอกกรอบ ในขณะที่ เล้า แก้วเพชร³ ที่ปรึกษากลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อการผลิตตำบลนาหว้า ได้กล่าวถึงอุปนิสัยและบุคลิกภาพของชบ ยอดแก้ว ไว้สรุปได้ว่า เป็นคนที่ตรงต่อเวลา ทำอะไรทำจริง รักษาคำพูดมากรับปากว่าทำได้จริง ใจดี ไม่เคยเห็นแสดงอาการโกรธใคร ขอมรับฟังคนอื่น พุดจามีนวล ไพเราะ ใครทำอะไรผิดพลาดจะว่ากล่าวตักเตือนและช่วยเหลือในส่วนที่ขาด ทางกลุ่มที่ทำงานด้านการพัฒนาชุมชนและกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ด้วยกัน จึงให้ฉายา ชบ ยอดแก้ว ไว้ว่า “กล้าคิด กล้าทำ กล้านเสนอแนะ กล้าคิดค้น ต้องยกให้ชบ ยอดแก้ว”

¹ คุณิต รัชทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สถาบันทักษิณคดีศึกษา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2544

² ถักย์ หนูประดิษฐ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานสหกรณ์การเกษตรหาดใหญ่ จำกัด อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2544

³ เล้า แก้วเพชร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานสหกรณ์การเกษตรหาดใหญ่ จำกัด อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2544

กัลยาณี ปฎิมาพรเทพ¹ ได้กล่าวถึงครูชบ ยอดแก้ว จากการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ เช่น อำไพ หนูเกื้อ สรุปได้ว่า ครูชบแม้จะเป็นครูใหญ่แต่บ่อยครั้งจะมาช่วยสอนชั้นอื่น เป็นครูใหญ่ใจดี พุฒเพราะ เป็นครูใหญ่คนแรกที่สอนให้นักเรียนเรียก พ่อครูใหญ่ พ่อครู แม่ครู และนางเภา ยอดแก้ว² มารดาของชบ ยอดแก้ว ได้กล่าวถึงครูชบ สรุปได้ว่า ถูกชาบคนนี้เป็นคนดีเสมอต้นเสมอปลาย ชอบทำประโยชน์ให้สังคม รู้คุณบิดามารดา

กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว³ ได้กล่าวถึงแนวคิดในการทำงานของชบ ยอดแก้ว ไว้ว่า "เชื่อว่าการศึกษาคือการพัฒนาคน ก่อนสอนผู้อื่นตนเองต้องปฏิบัติให้ได้เสียก่อน เชื่อว่าทำดีต้องได้ดีทำชั่วต้องได้ชั่ว แต่การทำดีแล้วยังไม่ได้ดีไม่เป็นไร ฟ้ามืดคอบดูแผ่นดินมีหูกอยฟัง เชื่อว่าจะปลูกพืชต้องเตรียมดิน จะกินต้องเตรียมอาหาร จะเป็นพัฒนาการต้องเตรียมประชาชน จะพัฒนาคนต้องพัฒนาจิตใจ จะพัฒนาใครต้องพัฒนาตัวเองก่อน"

4. ชีวิตการรับราชการ

การศึกษาชีวิตรับราชการของชบ ยอดแก้ว ปรากฏว่า ชบ ยอดแก้ว รับราชการครูครั้งแรกที่โรงเรียนวัดนาทับ อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อปี พ.ศ. 2498 และย้ายไปรับราชการยังโรงเรียนต่าง ๆ ในจังหวัดสงขลาอีกหลายโรง ครั้งสุดท้ายดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่โรงเรียนชุมชนบ้านน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา จนกระทั่งลาออกจากราชการ ในขณะที่เป็นครูได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ไม่ว่าด้านการศึกษา ด้านการเรียนการสอน โดยเฉพาะในช่วงเป็นครูใหญ่ได้ทำงานตามอุดมการณ์ ไม่ว่าด้านระเบียบวินัย คุณธรรม และมวลชนสัมพันธ์ เคยร่วมฝึกลูกเสือชาวบ้านประมาณ 30 รุ่น จำนวนประมาณ 6,000 คน ดังที่ ชบ ยอดแก้ว⁴

¹ กัลยาณี ปฎิมาพรเทพ, ครูชบ ยอดแก้ว ครูภูมิปัญญาไทย : นักเศรษฐศาสตร์ชุมชน, 2544, หน้า 59 - 61.

² เภา ยอดแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 3 ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2544

³ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว, ประวัติย่อครูชบ ยอดแก้ว, น.ป.ป. หน้า 1,

⁴ ชบ ยอดแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 3 ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2544

และ เชื้อน แก้วจันทร์¹ เพื่อนร่วมงานของ ขบ ยอดแก้ว ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า ขบ ยอดแก้ว เริ่มรับราชการครั้งแรกที่โรงเรียนวัดนาทับ เมื่อ พ.ศ. 2498 ตำแหน่งทดลองปฏิบัติราชการพลเรือนชั่วคราว อัตราเงินเดือน 40 บาท ย้ายไปรับราชการโรงเรียนบ้านยาง เมื่อปี พ.ศ. 2503 - 2504 อัตราเงินเดือน 625 บาท หลังจากนั้นย้ายไปประจำที่โรงเรียนบ้านอุคคัลสิทธิ์ เมื่อปี พ.ศ. 2505 - 2506 อัตราเงินเดือน 650 บาท ย้ายไปโรงเรียนวัดน้ำขาวตก (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนวัดน้ำขาวใน) เมื่อปี พ.ศ. 2507 - 2508 อัตราเงินเดือน 725 บาท ปี พ.ศ. 2525 ย้ายไปช่วยราชการที่หมวดการศึกษาอำเภอจะนะ ปี พ.ศ. 2520 ได้รับแต่งตั้งเป็นครูใหญ่โรงเรียนบ้านจะโหนด และย้ายไปโรงเรียนวัดน้ำขาวในเมื่อปี พ.ศ. 2521 ดำรงตำแหน่งเป็นครูใหญ่ และลาออกจากราชการในปี พ.ศ. 2535

ขณะรับราชการ ขบ ยอดแก้ว มีโอกาสได้ใช้ความสามารถในการทำงานการสอนและเริ่มงานมวลชน ขณะสอนที่โรงเรียนบ้านอุคคัลสิทธิ์ มีปัญหาใหญ่ ๆ ของโรงเรียนที่เกิดขึ้นคือ นักเรียนไม่ค่อยมาโรงเรียน ขบ ยอดแก้ว ริเริ่มให้เด็กซ้อมกีฬา ออกกำลังกายตอนเช้าเย็น ทำให้ได้นักกีฬาฝีมือดีจำนวนมากทั้ง ฟุตบอล วอลเลย์บอล แครีบอล นักเรียนที่ขาดเรียนเป็นเวลานานเป็นเดือนก็มาโรงเรียนโดยไม่ขาดเรียนอีก จนกระทั่งพ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียนต้องมาถามว่าทำอย่างไรลูกตนเองถึงยอมมาเรียนหนังสือ โรงเรียนบ้านอุคคัลสิทธิ์สมัยนั้นได้รับรางวัลในการแข่งขันการกีฬาเสมอ ๆ รวมทั้งสามารถลดความขัดแย้งในชุมชนได้อีกทางหนึ่ง

นอกจากนั้นยังมีเหตุการณ์อาคารโรงเรียนบ้านอุคคัลสิทธิ์ชำรุด ในสมัยนั้นหากต้องสร้างอาคารหรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน งบประมาณของรัฐที่จัดสรรมาให้ไม่ค่อยทั่วถึง ทำให้เกือบทุกโรงเรียนขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอน ครูใหญ่จึงประชุมมอบหมายให้ครูแบ่งกันไปเก็บเงินผู้ปกครองโดยแบ่งกันไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ ขบ ยอดแก้ว ได้รับมอบหมายให้ไปเก็บเงินที่หมู่บ้านซึ่งไม่ค่อยให้ความร่วมมือเพราะยากจน เพราะครูใหญ่เล็งเห็นแล้วว่า ขบ ยอดแก้ว ทำได้สำเร็จเป็นที่สงสัยว่าทำได้อย่างไร ขอผลักดันการชำระเงินจำนวนดังกล่าวแต่ทุกบ้านนำเงินมาให้ทั้งหมด ชาวบ้านยอมขายไก่ ขายเป็ด ขายข้าว แต่ก็นำเงินมาให้ตามนัด จากนั้นขบ ยอดแก้ว บอกครูใหญ่ว่าขออนุญาตไม่เก็บเงินเรียไรลักษณะนี้อีก ขอเก็บเป็นครั้งสุดท้ายหากส่งอีกก็จะไม่ทำ

¹ เชื้อน แก้วจันทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 32 หมู่ที่ 1 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2544

เมื่อปี พ.ศ. 2506 ย้ายไปโรงเรียนวัดน้ำขาวตก จนถึงปี พ.ศ. 2515 ช่วยราชการที่หมวดการศึกษาอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ทำให้ชบ ยอดแก้ว มีโอกาสทำงานใกล้ชิดกับฝ่ายปกครอง และมีส่วนร่วมในการฝึกลูกเสือชาวบ้าน ซึ่งเดิมเป็นงานของตำรวจตระเวนชายแดน นายอำเภอเป็นผู้รับผิดชอบการฝึกและให้ชบ ยอดแก้ว จัดทีมฝึกลูกเสือชาวบ้านรุ่นละ 300 คน รุ่นแรกมีตำรวจตระเวนชายแดนเป็นที่เกี่ยวข้องดูแล หลังจากฝึกจบได้รับการไว้วางใจให้ฝึกโดยอิสระ และมีอำนาจสั่งการการฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้านได้ การฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้านทำให้ชบ ยอดแก้ว ได้ทำงานมวลชน การใช้จิตวิทยาในการสอน การอยู่ร่วมกันและการสร้างสามัคคีในลูกเสือชาวบ้าน ผู้รับการฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้านมีทั้งหมดประมาณ 30 รุ่น รวมทั้งสิ้นประมาณ 6,000 คน หลังจากนั้นได้จัดให้มีการสวนสนามที่หน้าว่าการอำเภอจะนะ โดยมีลูกเสือชาวบ้านที่ได้รับการฝึก จำนวน 3,000 คน ในงานเชิญผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน รวมทั้งข้าราชการระดับสูงของจังหวัดหลายคน ทำให้ชบ ยอดแก้ว ได้มีโอกาสรู้จักและสร้างความไว้วางใจให้รับผิดชอบงานอื่นในเวลาต่อมา

หลังจากฝึกลูกเสือชาวบ้านได้ประมาณ 30 รุ่น ชบ ยอดแก้ว ขอย้ายกลับไปรับราชการครู ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นครูใหญ่โรงเรียนบ้านจะโหนด อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เป็นเวลา 45 วันเมื่อปี พ.ศ. 2520 และย้ายกลับไปโรงเรียนวัดน้ำขาวตก ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ในตำแหน่งครูใหญ่ เมื่อเป็นครูใหญ่ชบ ยอดแก้ว มีความคิดที่ต้องปรับปรุงธรรมเนียมปฏิบัติหลายเรื่อง เป็นเรื่องที่ตัวเองประสบในช่วงเป็นครูน้อย จึงตัดสินใจเปลี่ยนแปลงแก้ไขสิ่งที่เห็นว่าไม่ดีไม่สมควรทำ

ชบ ยอดแก้ว ทำความเข้าใจกับประชาชน ผู้ปกครองของนักเรียน ก่อนเป็นอันดับแรก โดยเรียกประชุมผู้ปกครองนักเรียนชี้แจงสิ่งที่จะทำ คือจะไม่เรียกรายเงินจากผู้ปกครองอีก และไม่ยอมให้เด็กอดอาหารกลางวัน โดยการให้ผู้ปกครองหุงข้าวให้นักเรียนก่อนไปทำงานหรือสอนให้เด็กหุงเองแล้วนำมารับประทานที่โรงเรียน และขอผู้ปกครองว่าถ้าหากเห็นว่าสิ่งที่ทำลงไปไม่ดีสามารถมาติติงได้เมื่อสิ้นภาคการศึกษา ซึ่งจะมีการเรียกประชุมผู้ปกครองอีกครั้ง เมื่อนักเรียนมีข้าวกลางวันรับประทานก็ทำให้เด็กนักเรียนบางคนมีเงินเหลือสามารถนำไปฝากกับสหกรณ์ของโรงเรียนได้ พอเด็กจบก็สามารถนำเงินที่เก็บไว้ไปใช้จ่ายเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา นอกจากนั้นยังมีการสร้างวินัยในโรงเรียน โดยให้เด็กนักเรียนช่วยกันทำความสะอาดโรงเรียน โดยแบ่งเป็นหน้าที่รับผิดชอบ โรงเรียนวัดน้ำขาวโนได้รับรางวัลเกี่ยวกับสุขอนามัยในโรงเรียน มีผู้มาเยี่ยมชมโรงเรียนจำนวนมาก และยังมีโครงการให้เด็กนักเรียนที่บ้านอยู่ทางเดียวกันเดินมาโรงเรียนเป็นแถว เด็กโตคอยดูแลเด็กเล็ก ทำให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและปลอดภัยจากอุบัติเหตุ

5. ชีวิตครอบครัว

การศึกษาชีวิตครอบครัวของชบ ยอดแก้ว ปรากฏว่า ชบ ยอดแก้ว แต่งงานกับ น.ส.ปราณี แก้วมหากาฬ เมื่อปี พ.ศ. 2502 มีบุตร 5 คน ชีวิตครอบครัวดำเนินไปอย่างราบรื่นตามอัธยาศัย ดังที่ ปราณี ยอดแก้ว¹ ภรรยาของชบ ยอดแก้ว ได้กล่าวถึงชีวิตครอบครัวของชบ ยอดแก้ว สรุปได้ว่า ชบ ยอดแก้ว ได้แต่งงานกับ น.ส.ปราณี แก้วมหากาฬ เมื่อปี พ.ศ. 2502 ชีวิตครอบครัวดำเนินไปอย่างราบรื่นตามอัธยาศัย มีบุตร 5 คน เรียงตามลำดับดังนี้

1. นางสาวนพรัตน์ ยอดแก้ว ปัจจุบันรับราชการอยู่ที่โรงเรียนหนองชุมแสง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง
2. นายบรรยง ยอดแก้ว ปัจจุบันรับราชการตำแหน่งนายช่างกรมทางหลวงกระทรวงคมนาคม
3. นางสาวอภิญญา ยอดแก้ว ปัจจุบันช่วยงานอยู่ที่บ้าน
4. ส.ต.ท.รณวรรณ ยอดแก้ว ปัจจุบันรับราชการที่กองบัญชาการตำรวจภูธร ภาค 9
5. นายโมกษศักดิ์ ยอดแก้ว ปัจจุบันช่วยงานที่บ้าน

และยังกล่าวต่อไปว่า ชบ ยอดแก้ว จะใช้เวลาส่วนหนึ่งของครอบครัวไปทำงานให้ชุมชน แต่ครอบครัวก็ไม่เดือดร้อน ปราณี ยอดแก้ว ก็เคยติดตามเป็นผู้ช่วยให้ครูชบ ยอดแก้ว ปัจจุบัน อภิญญา ยอดแก้ว บุตรสาวคนที่สองของ ชบ ยอดแก้ว เป็นผู้คอยติดตามช่วยเหลือ ชบ ยอดแก้ว และรับจะดำเนินงานตามอุดมการณ์ของ ชบ ยอดแก้ว ต่อไป

6. ตำแหน่งทางสังคมและเกียรติคุณที่ได้รับ

การศึกษาเกียรติคุณของชบ ยอดแก้ว ปรากฏว่า ชบ ยอดแก้ว ได้รับรางวัลครั้งแรกในปี พ.ศ. 2527 โดยได้รับเลือกให้เป็นผู้บริหารการศึกษาดีเด่น รับแหวนเสมาทองคำ พร้อมเกียรติบัตรและหลังจากนั้นได้รับรางวัลต่าง ๆ เรื่อยมา โดยมากเป็นผลงานทางการพัฒนาชุมชน รวมทั้งสิ้น รางวัล ดังที่ นายสุรน ทองสังข์² ผู้นำชุมชนในตำบลน้ำขาว และ ถักย์

¹ ปราณี ยอดแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัสมิ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 3 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2544

² สุรน ทองสังข์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัสมิ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 20 หมู่ที่ 1 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2544

หนูประดิษฐ์¹ ผู้ร่วมอุดมการณ์ ได้กล่าวถึงตำแหน่งทางสังคมและเกียรติคุณที่ขบ ยอดแก้ว ได้รับมีตามลำดับดังนี้

ตำแหน่งทางสังคม

เลขานุการสมาคมฟื้นฟูหมู่บ้านชนบทสงขลา

ประธานคณะกรรมการอำนวยการ กองทุนหมุนเวียนชาวบ้านสงขลา

กรรมการที่ปรึกษาสมาคมแพทย์แผนไทย จังหวัดสงขลา

กรรมการที่ปรึกษาชมรมหนังสือทุ่งจังหวัดสงขลา

ผู้จัดการมูลนิธิบัณฑิตสายสวาท จันทรมณี ซึ่งสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ กองทุนโครงการอาหารกลางวันเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา กรรมการที่ปรึกษากองทุนหนึ่งเดียว ของคณะอาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเพื่อสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันเด็กนักเรียนระดับประถม

ประธานกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เครือข่ายตำบลนาข้าว

กรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ

เกียรติคุณที่ได้รับ

จากการอุทิศตนเพื่อชุมชนและสังคมมาตลอดครึ่งชีวิต ท่านได้รับเกียรติคุณหลายประการ เรียงตามลำดับปีที่ได้รับดังนี้

พ.ศ. 2527 ได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้บริหารการศึกษาดีเด่น รับแหวนสมาทองคำ พร้อมเกียรติบัตรจากนายกรัฐมนตรี

พ.ศ. 2527 ได้รับการคัดเลือกให้เป็นข้าราชการตัวอย่าง มีความประพฤติดีของกระทรวงศึกษาธิการ รับโล่พร้อมเกียรติบัตรจากรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. 2531 มีผลงานการพัฒนาชนบท ได้รับการคัดเลือกเป็นข้าราชการดีเด่น 4 กระทรวงหลักของจังหวัดสงขลา ได้รับโล่จากรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

พ.ศ. 2531 มีผลงานการพัฒนาชนบท ได้รับการคัดเลือกเป็นข้าราชการดีเด่น 4 กระทรวงหลักของสอ.มด. รับพระราชทานโล่จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

¹ ลักข์ หนูประดิษฐ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 50 หมู่ที่ 5 ตำบลคอกหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2544

พ.ศ. 2534 มีผลงานด้านวัฒนธรรมดีเด่น สาขาพัฒนาท้องถิ่น รับพระราชทานโล่จาก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

พ.ศ. 2534 ได้รับการคัดเลือกเป็นคณิศรสังคม ประจำปี พ.ศ. 2534 รับโล่จากอาจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ ประธานองคมนตรี

พ.ศ. 2535 ได้รับการคัดเลือกเป็นศิษย์เก่าดีเด่นของวิทยาลัยครูสงขลา ในวาระครบรอบ 100 ปี ของกรมการฝึกหัดครู ได้รับโล่จากรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ

พ.ศ. 2538 ได้รับการคัดเลือกให้ได้รับพระราชทานรางวัลอนุรักษ์สงขลานครินทร์จาก พระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

พ.ศ. 2539 รางวัลครอบครัวประชาธิปไตยอย่างวันครอบครัวปี พ.ศ. 2539 จาก นายบรรหาร ศิลปอาชา สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งชาติ

พ.ศ. 2541 ผลงานทางด้านวัฒนธรรม ได้รับพระราชทานเข็ม ก.ปร. จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ภูมิพลอดุลยเดช

พ.ศ. 2544 ได้รับพระราชทานเข็มครูภูมิปัญญาไทย จากสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

แนวความคิดที่ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติของชบ ยอดแก้ว คือ “เชื่อว่าการศึกษาคือ การพัฒนาคน ก่อนสอนผู้อื่นตนเองต้องปฏิบัติให้ได้เสียก่อน เชื่อว่าทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้อง ได้ชั่ว แต่หากทำดีแล้วไม่ได้ดีไม่เป็นไร ทำมีตากอบขูแผ่นดินมีหูคอยฟัง เชื่อว่าจะปลูกพืชต้อง เตรียมดิน จะกินต้องเตรียมอาหาร จะพัฒนาการต้องเตรียมประชาชน จะพัฒนาคนต้องพัฒนา จิตใจ จะพัฒนาใครต้องพัฒนาตัวเองก่อน”

ผลงานของชบ ยอดแก้ว

การศึกษาผลงานของ ชบ ยอดแก้ว ผู้วิจัยมุ่งศึกษาในผลงานที่สำคัญ ๆ คือ ด้าน เศรษฐกิจ ด้านสุขภาพอนามัย และด้านการศึกษา ผลการศึกษาปรากฏดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ

การศึกษาผลงานของชบ ยอดแก้ว ด้านเศรษฐกิจ ผู้วิจัยได้ศึกษาในประเด็น การ จัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ และการส่งเสริมอาชีพ ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

1.1 การจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ในการศึกษาการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

1.1.1 การจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ในโรงเรียนวัดน้ำขาวใน ปรากฏว่า ชบ

ยอดแก้ว ได้เห็นช่องทางในการพัฒนานักเรียน โดยได้จัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ในโรงเรียนวัดน้ำขาวในมีครูและนักเรียนเป็นผู้ถือหุ้น แล้วนำผลกำไรส่วนหนึ่งมาจัดสวัสดิการ โครงการนี้ได้รับความสำเร็จจนมีผู้มาเยี่ยมชมกิจการ ดังที่ เยื่อน แก้วจันทร์¹ ผู้นำชุมชนในตำบลน้ำขาว และนิพนธ์ ยอดทรง² ชาวบ้านตำบลน้ำขาว ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ สรุปได้ว่า ชบ ยอดแก้ว ได้จัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ในโรงเรียนในรูปของ โครงการสหกรณ์และการออมทรัพย์ ในกิจกรรมสหกรณ์นั้นก็ให้ ครู-นักเรียนร่วมกันถือหุ้น แล้วให้นักเรียนเลือกเจ้าหน้าที่เข้าไปบริหารโดยมีครูเป็นที่เล็งนำกำไรมาแบ่งให้ผู้ถือหุ้น 50% และอีก 50 % นำมาตั้งกองทุนสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่วนกิจกรรมออมทรัพย์ เริ่มจากการออมทรัพย์ของครูแล้วให้กู้ นำเงินค่าบำรุงร้อยละ 5 ที่ได้มาแบ่งเป็น 2 ส่วน 20% เามาเป็นผลให้ผู้ฝาก 80% เามาจัดสวัสดิการและสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอน ต่อมาได้ขยายการออมทรัพย์ สู่นักเรียน โดยเปิดให้นักเรียนออมเงินรายวัน วันละไม่เกิน 5 บาท แล้วนำค่าบำรุงมาจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้ เช่น ขามเจ็บป่วย ไปทำกิจกรรมนอกสถานที่ในนามโรงเรียน แจกแปรงสีฟัน ยาสีฟัน และแก้วนํ้าแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทุกคน และหากสมาชิกถึงแก่กรรมกลุ่มจะช่วยทำบุญ 1,000 บาท โครงการนี้ประสบความสำเร็จจนมีหน่วยงานต่าง ๆ มาเยี่ยมชมกิจการเป็นประจำ

1.1.2 ขยายแนวความคิดกลุ่มสัจจะออมทรัพย์สู่ชุมชน ปรากฏว่า หลังจากโครงการออมทรัพย์ในโรงเรียนประสบความสำเร็จ ชบ ยอดแก้ว ได้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับตำบล จึงเป็นจุดเริ่มต้นเพื่อทำความเข้าใจกับชาวบ้าน จนสามารถจัดตั้งกลุ่มได้ 13 กลุ่ม ในปี พ.ศ. 2526 ดังที่ เยื่อน แก้วจันทร์³ ผู้นำชุมชนในตำบลน้ำขาว และ อมร สุวรรณรัตน์⁴ เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคใต้ ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า หลังจากดำเนินงาน โครงการสหกรณ์และการออมทรัพย์ในโรงเรียนประสบความสำเร็จ

¹ เยื่อน แก้วจันทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 32 หมู่ที่ 1 ตำบลน้ำขาว อำเภอยะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2544

² นิพนธ์ ยอดทรง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 33 หมู่ที่ 1 ตำบลน้ำขาว อำเภอยะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2544

³ เยื่อน แก้วจันทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 32 หมู่ที่ 1 ตำบลน้ำขาว อำเภอยะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2544

⁴ อมร สุวรรณรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคใต้ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2544

สำเร็จแล้ว อาจารย์ชบ จึงเริ่มนำโครงการนี้ออกสู่ชุมชนโดยประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับตำบล คือ พัฒนาการ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่เกษตร กำนัน และหัวหน้าชุดปฏิบัติการพิเศษประจำตำบล ดังเป็นชุดรณรงค์เพื่อการพัฒนาตำบลน้ำขาว มีหน้าที่ร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยเสนอแนวคิด “การออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต” ซึ่งมีแนวทางที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากจนได้ในอนาคต ชุดรณรงค์ชุดนี้ต้องออกไปประชุมราษฎรทั้ง 11 หมู่บ้าน ในช่วงเย็นหมู่บ้านละ 1 วัน ในช่วงปี พ.ศ. 2525 สามารถตั้งกลุ่มตั้งจะออมทรัพย์ได้ทุกหมู่บ้านรวม 13 กลุ่ม ในปี พ.ศ. 2526

1.1.3 วิธีการดำเนินงาน ปรากฏว่า วิธีการดำเนินงานจัดตั้งกลุ่มตั้งจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตของ ชบ ยอดแก้ว สามารถจำแนกได้ 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 เชิญเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับตำบลมาหารือเพื่อกำหนดเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน เพื่อร่วมกันคิด ร่วมกันทำ เพื่อแก้ปัญหาร่วมกับประชาชน ขั้นตอนที่ 2 ดังชุดรณรงค์เสนอแนวความคิดการออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต โดยมีการวางแผนปฏิบัติงานรายวันชัดเจน ซึ่งได้ดำเนินการในปี พ.ศ. 2525 ดังที่ ชบ ยอดแก้ว¹ และกลุ่มตั้งจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต² ได้กล่าวไว้ สรุปได้ว่า ในการดำเนินงานสามารถจำแนกได้ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เชิญเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับตำบล ไปร่วมกันปรึกษารื้อถอนที่โรงเรียนวัดน้ำขาว มีเจ้าหน้าที่พัฒนาการประจำตำบล เจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำตำบล เจ้าหน้าที่เกษตรประจำตำบล กำนันในตำบล หัวหน้าชุดปฏิบัติการพิเศษประจำตำบล โดยตั้งคำถามผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่านที่เชิญมาว่า เราทำงานกันเพื่ออะไร? แต่ห้ามตอบว่าเพื่อเงินเดือน จึงได้คำตอบที่ตรงกันว่า ทำเพื่อประชาชนตำบลน้ำขาว สรุปได้ว่าทุกฝ่ายทำงานเรื่องเดียวกัน ก็คือ ทำงานเพื่อประชาชน หมายถึงคนตั้งแต่เกิดจนตาย ที่ประชุมจึงสรุปลงมติว่าต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย เพราะมีจุดหมายอันเดียวกัน เพื่อจะได้ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ แก้ปัญหาร่วมกับประชาชน เพราะทุกฝ่ายต้องรับผิดชอบร่วมกัน โดยใช้หลักการพัฒนาคนเป็นอันดับแรก ด้วยการถือคติพจน์ที่ว่า “จะปลูกพืชต้องเตรียมดิน จะกินต้องเตรียมอาหาร จะพัฒนาการต้องเตรียมประชาชน จะพัฒนาคนต้องพัฒนาจิตใจ จะพัฒนาใครต้องพัฒนาตัวเราก่อน” ดังนั้นจึงได้นำเอากิจกรรมการออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนของ

¹ ชบ ยอดแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 3 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2544

² กลุ่มตั้งจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตตำบลน้ำขาว. การออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต. น.ป.ป. หน้า 9-11.

ตำบลน้ำขาว ให้บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยมีคนที่เข้าร่วมประชุมซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นชุดธรรมรงค์เพื่อการพัฒนาตำบลน้ำขาว ต้องร่วมกันวางแผนปฏิบัติตามแผนทุกขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 2

ชุดธรรมรงค์เข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการสภาตำบล เสนอแนวคิดในการพัฒนาตำบลน้ำขาว ให้สภาตำบลพิจารณาลงมติเห็นชอบด้วย สภาตำบลพิจารณาแล้วเห็นว่าแนวคิดของชุดธรรมรงค์นี้เป็นประโยชน์ต่อประชาชนส่วนใหญ่จึงมีมติให้ดำเนินการได้ โดยคณะกรรมการสภาตำบลจะให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ จากนั้นได้วางแผนปฏิบัติงานร่วมกันโดยให้ชุดธรรมรงค์ออกประชุมราษฎร เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจให้ทราบถึงปัญหา แล้วร่วมกันแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

การวางแผนและปฏิบัติตามแผน มีดังนี้

วันที่ 5 ของทุกเดือน เวลากลางวันประชุมร่วมกับคณะกรรมการสภาตำบล เวลา 14.30-16.30 น.

วันที่ 5 ของทุกเดือน เวลากลางคืนประชุมราษฎรร่วมกับผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 2 เวลา 19.30-22.30 น.

วันที่ 6 ของทุกเดือน เวลากลางคืนประชุมราษฎรร่วมกับผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 เวลา 19.30-22.30 น.

วันที่ 7 ของทุกเดือน เวลากลางคืนประชุมราษฎรร่วมกับผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 เวลา 19.30-22.30 น.

วันที่ 8 ของทุกเดือน เวลากลางคืนประชุมราษฎรร่วมกับผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 9 เวลา 19.30-22.30 น.

วันที่ 9 ของทุกเดือน เวลากลางคืนประชุมราษฎรร่วมกับผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5 เวลา 19.30-22.30 น.

วันที่ 10 ของทุกเดือน เวลากลางวันประชุมราษฎรร่วมกับผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 7 และ 11 เวลา 16.00-18.00 น.

วันที่ 10 ของทุกเดือน เวลากลางคืนประชุมราษฎรร่วมกับผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 6 เวลา 19.30-22.30 น.

วันที่ 12 ของทุกเดือน เวลากลางคืนประชุมราษฎรร่วมกับผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 8 เวลา 19.30-22.30 น.

วันที่ 13 ของทุกเดือน เวลากลางคืนประชุมราษฎรร่วมกับผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 4 เวลา 19.30-22.30 น.

วันที่ 14 ของทุกเดือน เวลากลางคืนประชุมราษฎรร่วมกับผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 10 เวลา 19.30 – 22.30 น.

วันที่ 20 ของทุกเดือน เวลากลางคืนประชุมราษฎรร่วมกับผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 6 ซึ่งมีราษฎรหมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 6 ของตำบลน้ำขาว กับราษฎรหมู่ที่ 5 ของตำบลแค ร่วมกัน ประชุมจัดกิจกรรมเทียบเท่ากับหมู่บ้าน

แผนปฏิบัติการนี้เริ่มดำเนินการปี พ.ศ. 2525 ให้ความรู้ความเข้าใจกับราษฎร เพื่อเปลี่ยนทัศนคติไปในทางที่ดีร่วมกัน

1.1.4 ระเบียบปฏิบัติ ปรากฏว่า กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตามแนวความคิดของ ชบ ยอดแก้ว เน้นให้สมาชิกร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ปรีกษาหารือกัน เน้นคุณธรรม และการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไข 18 ประการ ดังนี้ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตตำบลน้ำขาว¹ ได้กล่าวไว้สรุปได้ดังนี้

1. สมาชิกต้องเป็นคนในหมู่บ้าน ยกเว้นที่ปรีกษา
2. การจัดการในรูปของคณะกรรมการไม่น้อยกว่า 5 คน
3. สมาชิกต้องสะสมเงินประจำเดือน อย่างต่ำเดือนละ 10 บาท อย่างสูงไม่เกิน 100 บาท
4. สมาชิกกู้เงินได้บัญชีละ 1,000 บาท ผ่อนส่งภายใน 10 เดือน โดยไม่ต้องเสียดำคอกเบี้ย แต่ต้องเสียดำนำร่องร้อยละ 5 ต่อเดือน ในระบบผ่อนส่งเงินต้นพร้อมค่านำร่องทุกเดือนในวันประชุมประจำเดือน
5. สมาชิกตามข้อ 4 หากมีความจำเป็นไม่สามารถผ่อนส่งได้ ให้ผ่อนไปอีก 5 เดือน เมื่อได้รับการผ่อนผันแล้วยังไม่หมด จะต้องเสียดำนำร่องเพิ่มเป็นร้อยละ 6 ต่อเดือน
6. ในวันประชุมประจำเดือนเป็นวันส่งเงินประจำเดือน ถ้าสมาชิกไม่สามารถส่งเงินได้ (ขาด) ต้องเสียดำปรับบัญชีละ 10 บาท เงินค่าปรับนำส่งกองทุนสวัสดิการ
7. สมาชิกกู้ยืมเงินใหม่ได้เมื่อชำระบัญชีเก่าให้หมดก่อน หากใช้บัญชีเล่มอื่นจะต้องไม่เกิน 3 บัญชีในคราวเดียวกัน
8. การพิจารณาให้กู้ คณะกรรมการพิจารณาให้ตามความจำเป็นตามลำดับความสำคัญ ดังนี้ 1) เจ็บป่วย 2) ไร้หนີ 3) เสียดำนำร่องการศึกษา 4) อื่น ๆ หากมีผู้กู้หลายราย และเงินกู้ไม่พอ ให้ใช้วิธีปรึกษากันแบบพี่น้อง

¹ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตตำบลน้ำขาว. การออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต. ป.ป.ป. หน้า 13-14.

9. ครบ 12 เดือน จะต้องแบ่งเงินปันผลตามหุ้น โดยคิดหุ้นละ 10 บาท จัดสัดส่วน ดังนี้ 50 เปอร์เซ็นต์ ของค่าบำรุงเฉลี่ยปันผลให้ตามหุ้นอีก 50 เปอร์เซ็นต์ ส่งเข้ากองทุนสวัสดิการ พร้อมจัดสรรให้ทำบัญชีตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร
10. เมื่อเงินเหลือจากการกู้แล้ว ต้องนำฝากสถาบันการเงิน เช่น สหกรณ์ธนาคาร หรือนำไปซื้อหุ้นในสหกรณ์อื่น เพื่อหารายได้เข้ากลุ่ม
11. สมาชิกเข้าใหม่จะกู้ยืมได้เมื่ออายุสมาชิกครบหกเดือน
12. เป็นสมาชิกครบ 12 เดือน จึงมีสิทธิรับบริการจากกองทุนสวัสดิการได้ตามเกณฑ์ของกองทุนสวัสดิการ
13. สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ เมื่อออกจากกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ไปแล้วไม่ว่ากรณีใด ๆ จะหมดสิทธิรับบริการจากกองทุนสวัสดิการ และจะสมัครเป็นสมาชิกใหม่ได้เมื่อเวลาผ่านไปเกิน 3 ปี
14. สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์จะถอนเงินสะสมคืนได้ เมื่อมีเงินสะสมเกิน 10,000 บาทขึ้นไป โดยถอนคืนได้เพียงครั้งหนึ่งเท่านั้น
15. คณะกรรมการผู้ทำบัญชีจะได้รับค่าตอบแทนตามฐานะทางการเงินเมื่อสิ้นปีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหาร
16. กลุ่มสัจจะออมทรัพย์รับสมาชิกเพียง 4 รุ่นแล้วปิดรับ โดยรับสมัครปีละ 1 ครั้ง หากมีสมาชิกลาออกให้ซื้อหุ้นกันได้ หากมีการรับสมาชิกเกินกว่ากฎเกณฑ์นี้ต้องมีการประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณาขอความเห็นชอบ
17. หากมีเรื่องอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากกฎเกณฑ์นี้ ให้คณะกรรมการพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป
18. หากต้องกู้เงินมากกว่าสิทธิที่มีอยู่ ใช้สิทธิคนอื่นกู้ได้ โดยให้ผู้เป็นเจ้าของบัญชีกู้ และเจ้าของบัญชีเป็นผู้รับผิดชอบเงินจำนวนนั้น

1.1.5 ผลการดำเนินงาน ปรากฏว่า การดำเนินงานของ ขบ ยอดแก้ว และ ทีมงาน ในปี พ.ศ. 2526 จัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ได้ 13 กลุ่ม ปี พ.ศ. 2529 เจ้าหน้าที่ของ รัฐธอนตัวออกปล่อยให้ชาวบ้านดำเนินการเอง ปัจจุบัน (พ.ศ. 2544) กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบ พัฒนาคบวงจรชีวิตมีเงินทุนทั้งหมดประมาณ 10 ล้านบาท และกองทุนสวัสดิการหลายกองทุน

ดั่งที่ แสง ถิ่นจะนะ¹ ผู้นำชุมชนตำบลน้ำขาว ผู้นำชุมชนตำบลน้ำขาว และ รัง มุกแก้ว² ชาวบ้านตำบลน้ำขาวได้กล่าวไว้สรุปได้ดังนี้

- ปี พ.ศ. 2526 – 2529 ปฏิบัติการจัดกิจกรรมที่สามารถจัดดำเนินการได้ ดังนี้
- ปี พ.ศ. 2526 จัดตั้งกลุ่มตั้งจะออมทรัพย์ได้ 13 กลุ่ม
- ปี พ.ศ. 2527 จัดตั้งกองทุนสวัสดิการได้ 11 กองทุน จัดตั้งทุนยาประจำหมู่บ้านได้ 11 กองทุน จัดตั้งกองทุนบัตรสุขภาพประจำหมู่บ้าน ได้ 11 กองทุน
- ปี พ.ศ. 2528 เป็นพี่เลี้ยงให้กับเจ้าหน้าที่กลุ่มต่าง ๆ ที่จัดตั้งในหมู่บ้าน
- ปี พ.ศ. 2529 เจ้าหน้าที่ของรัฐเริ่มถอนตัวเพื่อดูความสามารถของการพึ่งตนเอง
- ปี พ.ศ. 2530 เจ้าหน้าที่ของรัฐถอนตัวออกหมด ปลอมให้พึ่งตนเองตามหลักการพัฒนาประสิทธิภาพบุคคล

ปัจจุบันกลุ่มตั้งจะออมทรัพย์แบบพัฒนาคบวงจรชีวิต ตำบลน้ำขาวมีสมาชิกทั้งหมด 1,950 คน มีเงินทุนดำเนินการประมาณ 10 ล้านบาท

1.2 การส่งเสริมอาชีพ ผลการศึกษาผลงานการส่งเสริมอาชีพของ ชบ ยอดแก้ว ปรากฏว่ามีผลงานที่สำคัญ 3 ประการ คือ การส่งเสริมอาชีพให้แก่นักเรียน สนับสนุนเงินกู้จากกลุ่มตั้งจะออมทรัพย์เพื่อการประกอบอาชีพ และส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

1.2.1 การส่งเสริมอาชีพให้แก่นักเรียน ผลการศึกษาปรากฏว่า ชบ ยอดแก้ว เมื่อครั้งเป็นอาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดน้ำขาวใน ได้มีโครงการในโรงเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนมีรายได้จากการปลูกผัก เลี้ยงไก่ นำเงินมาออมกับกลุ่มตั้งจะออมทรัพย์ของโรงเรียน ดังที่ พวง

¹แสง ถิ่นจะนะ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นวัศมี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 24 หมู่ที่ 6 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2544

²รัง มุกแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นวัศมี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 35/1 หมู่ที่ 8 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544

ชัยพรหม¹ ผู้นำชุมชนตำบลน้ำขาว และ รุ่ง มุกแก้ว² ชาวบ้านตำบลน้ำขาวเคยเป็นผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดน้ำขาวใน ได้กล่าวไว้ในทำนองเดียวกัน สรุปได้ว่า เมื่อครั้งครูชบ ยอดแก้ว ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนวัดน้ำขาวใน ในปี พ.ศ. 2521 ได้เสนอโครงการพัฒนาประสิทธิภาพบุคคลต่อทางอำเภอ ซึ่งโครงการนี้ไม่ได้ของบประมาณสนับสนุนจากทางราชการ เพื่อให้บรรลุผลตามโครงการนี้ ครูชบ ยอดแก้ว ได้จัดทำโครงการเพื่อปฏิบัติจำนวน 8 โครงการนี้ หนึ่งใน 8 โครงการ คือ โครงการเกษตรในโรงเรียน โดยสนับสนุนให้นักเรียนปลูกผักและเลี้ยงไก่ในโรงเรียน ทางโรงเรียนสนับสนุนสถานที่และความรู้ นักเรียนคนใดจะเข้าร่วมโครงการขึ้นอยู่กับความพร้อมของนักเรียน เป้าหมายเพื่อให้นักเรียนที่มีฐานะยากจนนำรายได้จากการเกษตรมาออมกับกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ของโรงเรียน นอกจากนักเรียนจะได้รับความรู้การเกษตรแล้ว ยังเกิดนิสัยการออมอีกด้วย

1.2.2 สนับสนุนเงินกู้จากกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อการประกอบอาชีพ ผลการศึกษาปรากฏว่า ชบ ยอดแก้ว จัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์มีเป้าหมายประการหนึ่งคือ ให้สมาชิกกู้มาลงทุนในการประกอบอาชีพ ทำให้ต้นทุนในการประกอบอาชีพถูกลง ดังที่ปาริชาติ ก้อนแก้ว³ กรรมการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตตำบลน้ำขาว และ พวง ชัยพรหม⁴ สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตตำบลน้ำขาว ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้คล้ายคลึงกัน สรุปได้ว่า เมื่อครั้งณรงค์เพื่อจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ชบ ยอดแก้ว ได้ข่าเสมอว่า การตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์นั้นเพื่อระดมเงินออมจากพวกเราเองมาให้พวกเราอยู่ในอัตราดอกเบี้ยที่ไม่สูงมากนักและกรรมการจะพิจารณาให้กู้เฉพาะรายที่มีความจำเป็นจริง เช่น เพื่อการประกอบอาชีพ การศึกษามิตร ช่อมแซมบ้านเรือน เป็นต้น และกรรมการกลุ่มก็ยึดแนวทางนี้ในการให้กู้มาจนถึงปัจจุบัน ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการประกอบ

¹ พวง ชัยพรหม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 43 หมู่ที่ 2 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2544

² รุ่ง มุกแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 35/1 หมู่ที่ 8 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544

³ ปาริชาติ ก้อนแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 35/1 หมู่ที่ 8 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2544

⁴ พวง ชัยพรหม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 43 หมู่ที่ 2 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544

อาชีพสูงขึ้น รายได้ของสมาชิกสูงขึ้นและสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุนทร ยุทธชนะ¹ เรื่องบทบาทของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อการพัฒนาชนบท ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยสรุปได้ว่า สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์จำนวน 147 คน หรือร้อยละ 96.70 ทุ่มเงินไปเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตและประกอบอาชีพเพื่อหารายได้เสริม และสมาชิกที่กู้เงินจากกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อกิจการดังกล่าว จำนวน 124 คน หรือร้อยละ 85.72 มีความเห็นว่า การกู้เงินจากกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ไปลงทุนทำให้ตนเองมีรายได้สูงขึ้น

1.2.3 ส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ผลการศึกษาปรากฏว่า ชบ ยอดแก้ว สนับสนุนให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพให้แก่สมาชิก ทั้งจัดในโอกาสวันสัจจะประจำเดือน และพาไปศึกษาดูงานตามสถานที่ต่าง ๆ ดังที่ เจียม หนูสุก² กรรมการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาคบวงจรชีวิต ได้กล่าวไว้ สรุปได้ว่า ครูชบ ยอดแก้ว จะย้ำเสมอว่าหน้าที่ของกลุ่มจะต้องเพิ่มประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพให้แก่สมาชิกกลุ่ม และกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ก็จะจัดกิจกรรมประชุมสัมมนาการประกอบอาชีพในวันสัจจะประจำเดือน จะจัดเรื่องอะไรขึ้นอยู่กับความต้องการของสมาชิก และบ่อยครั้งที่ทางกลุ่มได้นำสมาชิกไปศึกษาดูงานตามความต้องการของสมาชิก โดยกลุ่มเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่าย และ ชื่น หมวดวรรณ³ สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาคบวงจรชีวิตตำบลน้ำขาวได้กล่าวไว้ สรุปได้ว่า เมื่อประมาณ พ.ศ. 2530 เขาได้เสนอให้กลุ่มเชิญเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้เกี่ยวกับผลิตยางแผ่น บางกลุ่มก็ดำเนินการให้ตามความต้องการ และ มงคล ทับแก้ว⁴ กรรมการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาคบวงจรชีวิตตำบลน้ำขาวได้กล่าวไว้ สรุปได้ว่าเขาเคยเสนอที่ประชุมให้กลุ่มนำสมาชิกไปดูการประกอบอาชีพเสริมในเขตจังหวัดพัทลุง ทางกลุ่มก็ดำเนินการให้ และกลุ่มเป็นผู้รับผิดชอบ

¹ สุนทร ยุทธชนะ. บทบาทของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อการพัฒนาชนบท ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา. 2536. หน้า 84.

² เจียม หนูสุก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 35/1 หมู่ที่ 8 ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2544.

³ ชื่น หมวดวรรณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 32/2 หมู่ที่ 2 ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544.

⁴ มงคล ทับแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 45 หมู่ที่ 9 ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544.

ค่าใช้จ่ายทั้งหมด ซึ่งการไปดูงานครั้งนั้นเป็นประโยชน์กับสมาชิกมาก

2. ด้านสุขภาพอนามัย

การศึกษาผลงานด้านสุขภาพอนามัยของชม ชอดแก้ว ผู้วิจัยศึกษาในประเด็นการส่งเสริมสุขภาพโภชนาการและสิ่งแวดล้อมและการจัดสวัสดิการรักษายาบาลให้แก่สมาชิกกลุ่ม ซึ่งจะออมทรัพย์ ผลการศึกษาปรากฏดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การส่งเสริมสุขภาพโภชนาการและสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาปรากฏว่า ชม ชอดแก้ว ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับสุขภาพโภชนาการและสิ่งแวดล้อมทั้งในโรงเรียนและชุมชน โดยในโรงเรียนท่านกวดขันความสะอาดของอาหารกลางวันนักเรียน และความสะอาดเรียบร้อยภายในบริเวณโรงเรียน จนเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป ในส่วนของชุมชนท่านสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมาให้ความรู้กับชาวบ้านในโอกาสต่างจะประจำเดือนและยังกระทำตนเป็นแบบอย่างภายในครัวเรือนของท่านด้วย ดังที่ คุณิต รัชทอง¹ นักวิชาการสถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ ได้กล่าวไว้ สรุปได้ว่า ท่านได้รับการบอกเล่าจากผู้บริหารการศึกษาในอำเภอนะบะ จังหวัดสงขลาว่า ชม ชอดแก้ว ได้ให้ความสำคัญกับโครงการอาหารกลางวัน และท่านจะเน้นในด้านความสะอาดและคุณค่าของอาหารกลางวันเป็นพิเศษ ทุกวันท่านจะต้องเดินตรวจดูอาหารกลางวันก่อนที่จะให้นักเรียนได้รับประทาน ในด้านความสะอาดบริเวณโรงเรียนนั้นจะไม่มีใบไม้เป็นอันตราย โดยเพื่อน ๆ จะล้อเล่น ชม ชอดแก้ว ว่า “ที่โรงเรียนครูชมเขาไม่เก็บกวาดใบไม้กันหรอก แต่พอใบไม้ร่วงลงมาเด็กรักเรียนจะวิ่งรับทันที โดยไม่ให้ใบไม้ถึงพื้นดิน” โดยเหตุนี้โรงเรียนวัดน้ำขาวใน จึงได้รับการเยี่ยมชมจากบุคคลกลุ่มต่าง ๆ มิได้ขาด ในท่านเองเดียวกัน บำรุง วรรณศรี² ชาวบ้านตำบลน้ำขาวและเป็นศิษย์เก่าของ ชม ชอดแก้ว ได้กล่าวไว้ในท่านเองเดียวกัน สรุปได้กว่า ทุกเช้าตอนเช้าแถวที่หน้าเสาธง ครูชมจะให้คณะครูตรวจสุขภาพนักเรียน โดยเฉพาะความสะอาดของร่างกายและเสื้อผ้า หากใครไม่เรียบร้อย ท่านจะว่ากล่าวตักเตือนเหมือนพ่อตักเตือนลูก เพราะท่านสอนให้นักเรียนท่านว่า “พ่อครูใหญ่”

¹ คุณิต รัชทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2544

² บำรุง วรรณศรี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 52 หมู่ที่ 2 ตำบลน้ำขาว อำเภอนะบะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544

ส่วนด้านอาหารกลางวันท่านจะตรวจดูความสะอาดเป็นพิเศษ และท่านจะเฝ้าข้าให้นักเรียนดูแลความสะอาดภายในโรงเรียนไม่ให้มีขยะหรือใบไม้เป็นอันตราย ทำให้นักเรียนเกิดความรับผิดชอบจนกลายเป็นนิสัยและนำมาใช้ในครัวเรือนจนถึงปัจจุบัน

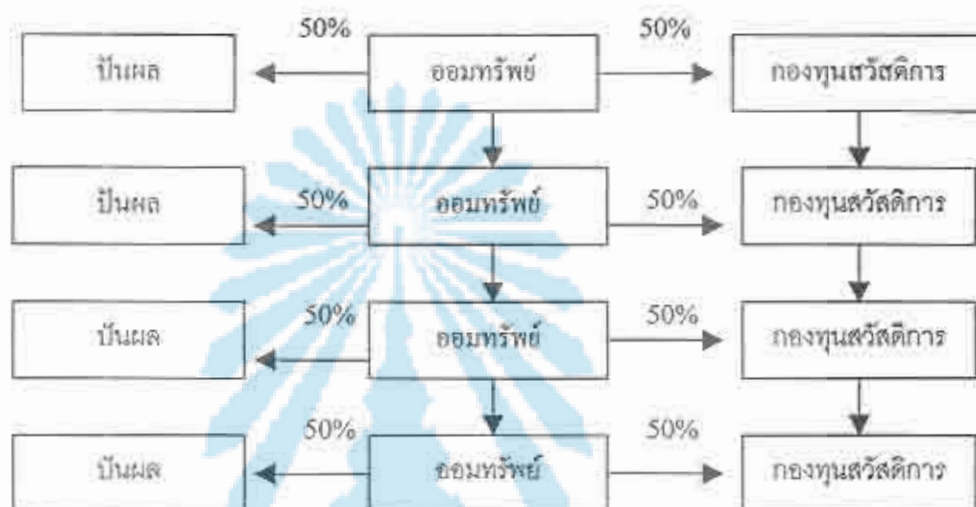
ในส่วนของคุณชน ขบ ยอดแก้ว ก็ให้ความสำคัญกับสุขภาพโภชนาการและสิ่งแวดล้อมไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ดังที่ นิ่ง สีแดง¹ กรรมการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตตำบลน้ำขาวได้กล่าวไว้ สรุปได้ว่า ขบ ยอดแก้ว ได้ให้ความสำคัญด้านสุขภาพโภชนาการและสิ่งแวดล้อมในครัวเรือน ท่านจะสนับสนุนให้กลุ่มสัจจะออมทรัพย์เชิงวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหาร การถนอมอาหาร การดูแลความสะอาดของบ้านเรือน การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ตลอดจนความจำเป็นของห้องน้ำห้องส้วม โดยทางกลุ่มจะเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในวันสัจจะประจำเดือน นอกจากนั้นท่านยังทำตนเป็นแบบอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกายที่สะอาด สุภาพเรียบร้อย รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และตกแต่งบ้านเรือนของท่านให้น่าอยู่น่าอาศัยจนเป็นที่กล่าวขวัญของชาวบ้านว่าให้ดูครอบครัวของครูชนเป็นตัวอย่างในเรื่อง สุขภาพโภชนาการและสิ่งแวดล้อมภายในครัวเรือน

2.2 การจัดสวัสดิการรักษายาบาล ผลการศึกษาปรากฏว่า ขบ ยอดแก้ว ได้ตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต เป้าหมายประการหนึ่งคือ นำเงินครึ่งหนึ่งมาจัดสวัสดิการ และการจัดสวัสดิการรักษายาบาล ก็เป็นสวัสดิการหนึ่งที่ทำเนิรการจนประสบความสำเร็จ ดังรายได้ละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 ที่มาของเงินทุนสวัสดิการ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตตำบลน้ำขาว² ได้กล่าวถึงที่มาของเงินว่ามาจากเงินครึ่งหนึ่งของกำไรจากกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ดังนี้

¹ นิ่ง สีแดง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 52 หมู่ที่ 2 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544

² กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตตำบลน้ำขาว. การออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต. น.ป.ป. หน้า 9-11.

2.2.2 ระเบียบการจัดสวัสดิการรักษานาบาล กลุ่มออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตตำบลน้ำขาวได้กล่าวไว้ สรุปได้ดังนี้

2.2.2.1 สูตรคนไข้อยู่ มีรายละเอียดดังนี้

2525 - 2528 เบิกได้คืนละ 30 บาท ไม่เกินวงเงิน 1,000 บาท/ปี

2529 - 2530 เบิกได้คืนละ 60 บาท ไม่เกินวงเงิน 1,300 บาท/ปี

2531 - 2532 เบิกได้คืนละ 90 บาท ไม่เกินวงเงิน 1,600 บาท/ปี

2531 - 2532 เบิกได้คืนละ 120 บาท ไม่เกินวงเงิน 1,900 บาท/ปี

สูตรนี้ใช้เฉพาะรุ่นที่หนึ่งเท่านั้น รุ่นที่สองเบิกได้ครึ่งหนึ่งของรุ่นที่หนึ่ง รุ่นที่สามเบิกได้ครึ่งหนึ่งของรุ่นที่สอง รุ่นที่สี่เบิกได้ครึ่งหนึ่งของรุ่นที่สาม เท่ากับเป็นการลดโทษคนที่ไม่ให้ความร่วมมือตั้งแต่ต้นไปในตัว ส่วนคนไข้ซึ่งเป็นสมาชิกบัตรสุขภาพด้วย ซึ่งตามปกติจะไม่ต้องจ่ายค่ารักษานาบาลอยู่แล้ว แต่ก็สามารถเบิกสวัสดิการสูตรนี้ได้เช่นกัน

2.2.2.2 สูตรคนไข้อยู่ มีรายละเอียดดังนี้

2527 เบิกได้ 10% ไม่เกินวงเงิน 200 บาท/ปี

2528 เบิกได้ 20% ไม่เกินวงเงิน 400 บาท/ปี

2529	เบิกได้ 30%	ไม่เกินวงเงิน 600 บาท/ปี
2530	เบิกได้ 40%	ไม่เกินวงเงิน 800 บาท/ปี
2531	เบิกได้ 50%	ไม่เกินวงเงิน 1,000 บาท/ปี
2532	เบิกได้ 60%	ไม่เกินวงเงิน 1,200 บาท/ปี
2533	เบิกได้ 70%	ไม่เกินวงเงิน 1,400 บาท/ปี
2534	เบิกได้ 80%	ไม่เกินวงเงิน 1,600 บาท/ปี
2535	เบิกได้ 90%	ไม่เกินวงเงิน 1,800 บาท/ปี
2536	เบิกได้ 100%	ไม่เกินวงเงิน 2,000 บาท/ปี

หมายเหตุ : ใช้ได้เฉพาะใบเสร็จจากกองทุนยาประจำหมู่บ้าน สถานีอนามัยตำบลน้ำขาว โรงพยาบาลอำเภอนาทวี โรงพยาบาลอำเภอจะนะ โรงพยาบาลสงขลา

3. ด้านการศึกษา ในการศึกษาผลงานด้านการศึกษาของ ชบ ยอดแก้ว ผู้วิจัยจะศึกษาในประเด็นผลงานในฐานะครูอาชีพ ผลงานในฐานะนักเศรษฐศาสตร์ชุมชน และกระบวนการถ่ายทอด ผลการศึกษาปรากฏ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ผลงานในฐานะครูอาชีพ ผลการศึกษาปรากฏว่า ชบ ยอดแก้ว มีผลงานในฐานะครูอาชีพที่สำคัญ 3 ประการ คือ แนวทางในการเรียนการสอนนักเรียน การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ และแนวทางในการเป็นผู้บริหารโรงเรียน

3.1.1 แนวทางในการสอนนักเรียน ผลการศึกษาปรากฏว่า ชบ ยอดแก้ว นอกจากจะสอนนักเรียนตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดแล้ว ชบ ยอดแก้ว ยังนำขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม ตลอดจนภูมิปัญญาชาวบ้านมาปลูกฝังให้นักเรียนด้วย การอบรมสั่งสอนเหมือนพ่อแม่อบรมบุตรหลาน ดังที่ ลำอากค์ จับเพชร¹ ชาวบ้านตำบลน้ำขาวและศิษย์เก่า ชบ ยอดแก้ว และ แสง ถิ่นจะนะ² ผู้นำชุมชนตำบลน้ำขาว ได้กล่าวไว้ในทำนองเดียวกัน สรุปได้ว่า ชบ ยอดแก้ว เป็นครูใหญ่ใจดี พุดจาไพเราะ เป็นครูใหญ่คนแรกที่สอนให้นักเรียนเรียกพ่อครูใหญ่ พ่อครู แม่ครู ทำให้นักเรียนรู้สึกอบอุ่น ชบ ยอดแก้ว ได้สอนตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และขณะ

¹ ลำอากค์ จับเพชร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 5 หมู่ที่ 1 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2544

² แสง ถิ่นจะนะ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 24 หมู่ที่ 6 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2544

สอนได้สอดคล้องกับขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นให้แก่นักเรียนด้วย ขบ ยอดแก้ว เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว แม้จะเป็นครูใหญ่แต่บ่อยครั้งมาช่วยสอนชั้นเด็กเล็กและสอนแทนครูประจำชั้นที่ไม่ได้มาจากการถ่ายทอดจะเห็นว่า ขบ ยอดแก้วเป็นคนมีประสบการณ์ในการสอนสูง ทำให้นักเรียนเข้าใจง่าย เรียนสนุก และมักจะสอดคล้องแนวทางในการประกอบอาชีพ และสิ่งที่ขบ ยอดแก้ว ย้ำอยู่บ่อย ๆ คือ การออมทรัพย์ โดยสนับสนุนให้นักเรียนนำอาหารมารับประทานที่โรงเรียน ส่วนเงินที่พ่อแม่ให้มาจะได้นำไปฝากกับออมทรัพย์ของโรงเรียน

3.1.2 การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ผลการศึกษาปรากฏว่า ขบ ยอดแก้ว ได้ให้ความสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้น่าอยู่ ในส่วนกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ขบ ยอดแก้ว ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูปรับบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้ให้ความสะดวก รวมทั้งเป็นเพื่อนเล่นของนักเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1.2.1 การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ซึ่ง ถาวร พรหมณี¹ ชาวบ้านตำบลน้ำขาวได้กล่าวไว้ สรุปได้ว่า ขบ ยอดแก้ว ดำเนินถึงการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ ที่จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ด้วย ผลพวงจากการปฏิบัติตามโครงการสุขศึกษาสุขภาพการศึกษา นอกจากจะสอนให้รู้จักรักษาความสะอาดร่างกาย ขบ ยอดแก้ว ยังสอนให้รู้จักรักษาความสะอาดของโรงเรียน ขยะและใบไม้ไม่มี เด็กจะเก็บหมด เป็นการฝึกไม่ให้เด็กเป็นคนนิ่งดูเฉย ให้มีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดของสถานที่ จนเป็นที่กล่าวขานกันทั่วไป ผู้บริหารโรงเรียนอื่น ๆ ได้มาเยี่ยมชมบ่อยครั้ง

3.1.2.2 ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ซึ่ง บวร ศรีนวล² ผู้นำชุมชนตำบลน้ำขาว ได้กล่าวว่า เขาเคยคุยกับผู้บริหารโรงเรียนในอำเภอจะนะหลายโรง ว่าการเรียนการสอนในโรงเรียนวัดน้ำขาวใน ได้จัดกิจกรรมโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูปรับบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก รวมทั้งเป็นเพื่อนเล่นของนักเรียน ทดลองเรียนรู้และปฏิบัติไปพร้อมกับเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสอนการออมทรัพย์ เพื่อการศึกษาในโรงเรียนที่ครูและนักเรียนร่วมกันถือหุ้นโดยครูฝากเป็นรายเดือน นักเรียนฝากเป็นรายวัน ๆ ละเท่าบาทก็ได้

¹ ถาวร พรหมณี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 27 หมู่ที่ 6 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2544

² บวร ศรีนวล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานกลุ่มที่จะออมทรัพย์ หมู่ที่ 9 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2544

แต่ไม่เกิน 5 บาท เงินออมที่ได้มาครูมีสิทธิกู้ แต่นักเรียนไม่มีสิทธิกู้ ผู้ดูแลค่าบำรุงร้อยละ 5 บาทต่อเดือนร้อยละ 1 ปันผลให้ผู้ฝากร้อยละ 4 ใช้เป็นสวัสดิการให้นักเรียนและทำกิจกรรมในโรงเรียน นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับการคัดเลือกเป็นกรรมการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ของโรงเรียนและในการเรียนวิชาเกษตร โรงเรียนจะเปิดโอกาสให้นักเรียนว่าจะเลือกเรียนการปลูกพืชเรื่องอะไร เมื่อนักเรียนตกลงแล้วนำมาเสนอครู ครูเป็นเพียงคอยแนะนำเมื่อนักเรียนมีปัญหา

3.1.3 แนวทางในการเป็นผู้บริหารโรงเรียน ผลการศึกษาปรากฏว่า ขบ ยอดแก้ว มีแนวความคิดมุ่งพัฒนาคน ให้มีวินัยในตนเอง พึ่งตนเอง ขยัน อดทน ซื่อสัตย์ มีเหตุผล มีขันติธรรม มีน้ำใจนักกีฬา และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เพื่อให้ได้คุณลักษณะดังกล่าว ขบ ยอดแก้ว ได้ใช้โครงการ 8 โครงการ เป็นฐานในการทำงาน ดังที่กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวบวรจรวัดตำบลน้ำขาว² และกลยาณี ปฎิมาพรเทพ³ ได้กล่าวไว้ สรุปได้ดังนี้ กรอบความคิดของขบ ยอดแก้ว มีว่าการพัฒนาคนเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นรากฐานการศึกษาของประเทศ ที่มีความสำคัญมาก ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนที่โรงเรียนวัดน้ำขาวใน ปี พ.ศ. 2521 ได้นำโครงการพัฒนาประสิทธิภาพบุคคล ซึ่งมีจุดประสงค์อยู่ 3 ประการ ดังนี้

1. ต้องพัฒนาคนให้มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บทุกชนิด แก้นอนามัยส่วนบุคคล อนามัยสิ่งแวดล้อม
  2. ต้องพัฒนาคนให้มีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ เน้นการทำงานพื้นฐานอาชีพ
  3. ต้องพัฒนาคนให้เป็นประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
- ลักษณะคน 7 ประการ ที่ต้องการให้เกิดแก่ลูกศิษย์มีดังนี้
1. เป็นคนพึ่งตนเอง มีความเสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมไม่เห็นแก่ตัว
  2. เป็นคนมีวินัยในตนเอง มุ่งมั่นทำงานให้สำเร็จ
  3. เป็นคนขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์ อดทน
  4. เป็นคนรู้จักคิดวิจารณ์อย่างมีเหตุผล

² กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวบวรจรวัดตำบลน้ำขาว. การออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวบวรจรวัด. ม.ป.ป. หน้า 7-8.

³ กลยาณี ปฎิมาพรเทพ. ครูขบ ยอดแก้ว : ครูภูมิปัญญาไทย นักเศรษฐศาสตร์ชุมชน. 2543. หน้า 76-78.

5. เป็นคนมีขันติธรรมคอยพิจารณาให้รู้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลหรือหมู่เหล่า
6. เป็นคนมีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้จักยกย่องผู้อื่น
7. เป็นคนที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้โดยรู้จักเป็นผู้ให้ ผู้รับ ผู้นำ และเป็นผู้ตามที่ดี

ชบ ยอดแก้ว ดำเนินการโครงการนี้ในโรงเรียน และพยายามสั่งสอนอบรมนักเรียน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ 3 ข้อ เพื่อให้เกิดแก่นักเรียน เพราะครูชบเชื่อในคำพังเพยที่ว่า จะปลูกพืชต้องเตรียมดิน จะกินต้องเตรียมอาหาร จะพัฒนาการต้องเตรียมประชาชน จะพัฒนาคนต้องพัฒนาจิตใจ จะพัฒนาใครต้องพัฒนาตนเองก่อน นั่นคือต้องปลูกจิตสำนึกและสร้างศรัทธาในตัวเองก่อน

การสร้างลักษณะนิสัยของตัวนักเรียน 7 ประการดังกล่าว เพื่อให้เกิดผลสำเร็จ ชบ ยอดแก้ว มีโครงการอื่น ๆ อีก 8 โครงการ เพื่อเป็นฐานเสริมให้ลักษณะนิสัย 7 ประการของนักเรียนเป็นผลสำเร็จ เปรียบกับการจะปลูกบ้าน ก็ต้องลงเสาเข็มให้แข็งแรง ดังนี้

1. โครงการอาหารกลางวัน
2. โครงการส่งเสริมประชาธิปไตยและระเบียบวินัย
3. โครงการเด็กก่อนวัยเรียน
4. โครงการเกษตร
5. โครงการสุขภาพศึกษาสายการศึกษา
6. โครงการออมทรัพย์
7. โครงการพัฒนาหมู่บ้าน
8. โครงการเศรษฐกิจชุมชน

ในฐานะที่ชบ ยอดแก้ว เป็นนักเรียนยากจนมาก่อน ทราบดีว่า หากนักเรียนท้องหิว เด็กจะไม่มีสมาธิเรียน คนเราหากท้องหิวจะคิดอะไรไม่ออก จึงไม่เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ จึงเกิดโครงการอาหารกลางวัน เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวและเกิดโครงการเกษตรเพื่อหนุนเสริมโครงการอาหารกลางวัน ส่วนโครงการสุขภาพศึกษาสายการศึกษา เป็นการสอนให้นักเรียนรู้จักรักษาความสะอาดของร่างกายและสถานศึกษา ซึ่งอาจจะครอบคลุมถึงที่อยู่อาศัย เมื่อนักเรียนท้องอิ่ม มีสุขภาพที่ดี สิ่งแวดล้อมสะอาดสะอาด ครูในโรงเรียนมีความเป็นครูให้ความอบอุ่นแก่นักเรียนเสมือนพ่อแม่คนที่สอง แสดงว่าโรงเรียนมีความเป็นครูให้ความอบอุ่นแก่นักเรียนเปรียบเสมือนพ่อแม่คนที่สองด้วย

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่จะกล่อมเกลাজิตใจให้นักเรียนให้เป็นคนดี คือ โครงการส่งเสริมประชาธิปไตยและระเบียบวินัย ทำให้นักเรียนเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพ

โครงการเด็กก่อนวัยเรียน เป็นโครงการที่แสดงภาพของชม ยอดแก้ว เปรียบเหมือนตัวแทนของผู้ปกครองที่ได้เรียกร้องความเป็นธรรมทางการศึกษาให้แก่เยาวชนในชนบท ซึ่งต่อมาเกิดในทางปฏิบัติทั่วประเทศ

โครงการสหกรณ์และการออมทรัพย์ในโรงเรียน ซึ่งเป็นโครงการนำร่อง ทำให้เกิดกลุ่มสัจจะออมทรัพย์โรงเรียนที่มีรูปแบบและวิธีการจัดการซึ่งต่อมาได้นำรูปแบบและวิธีการมาปรับใช้ในชุมชนและต่อมาก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีอย่างใหญ่หลวงต่อชุมชนน้ำขาว

3.2 ผลงานในฐานะนักเศรษฐศาสตร์ชุมชน ผลการศึกษาปรากฏว่า ชม ยอดแก้ว มีผลงานในฐานะเป็นเศรษฐศาสตร์ชุมชนที่สำคัญ 2 ประการ การถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตให้แก่ชาวบ้านในตำบลน้ำขาวและการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตแก่ชุมชนและบุคคลทั่วไป ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

3.2.1 การถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตให้แก่ชาวบ้านในตำบลน้ำขาว ปรากฏว่า เมื่อปี พ.ศ. 2524 - 2525 ชม ยอดแก้ว และเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับตำบล ได้ร่วมกันเป็นชุดณรงค์ เพื่อจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ตามแนวความคิดของ ชม ยอดแก้ว จนถึงปี 2525 สามารถจัดตั้งได้ 13 กลุ่ม ถึงปี 2530 ทางหน่วยงานของรัฐได้อนตัวออก ปลดปล่อยให้ชาวบ้านบริหารกันเอง ดังที่ จิรศักดิ์ แก้วสุวรรณ¹ กรรมการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตตำบลน้ำขาว และ พรหมแก้ว สีทองคง² สมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตตำบลน้ำขาวได้กล่าวไว้ในทำนองเดียวกันสรุปได้ว่า เมื่อต้นปี พ.ศ. 2524 หลังจากกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ในโรงเรียน น้ำขาวในได้ประสบความสำเร็จ ชม ยอดแก้ว ได้นำแนวความคิดกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ไปหารือกับหน่วยราชการระดับตำบลหลายครั้ง จนกระทั่งหน่วยราชการระดับตำบลเห็นด้วยกับแนวความคิดกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ในที่สุดได้ตั้งชุดณรงค์ ชุดณรงค์จะออกไปพบปะชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านในเวลาค่ำคืน พยายามโน้มน้าวให้ชาวบ้านเห็นด้วยและดำเนินการอย่างนี้อยู่เป็นเวลา 2 ปี จนในที่สุดในปี พ.ศ. 2526 สามารถจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ได้ 13 กลุ่ม ในตอนแรกเจ้าหน้าที่ของรัฐจะคอยช่วยเหลือในการบริหารงาน และฝึกการบริหารงานให้

¹ จิรศักดิ์ แก้วสุวรรณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 175 หมู่ที่ 9 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2544

² พรหมแก้ว สีทองคง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 96 หมู่ที่ 9 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2544

แก่ชาวบ้าน ชาวบ้านเริ่มรู้แนวทางในการบริหารงานจากการได้ลงมือปฏิบัติจริง จนในปี พ.ศ. 2530 เจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งหมดได้ออนตัวออกจากกลุ่มสังฆะออมทรัพย์ ปลอบให้ชาวบ้านบริหารงานกันเอง และสามารถทำได้ดีจนประสบความสำเร็จจนถึงปัจจุบันนี้

3.2.2 การถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มสังฆะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตแก่ชุมชนและบุคคลทั่วไปปรากฏว่า หลังจากปี พ.ศ. 2530 แนวความคิดของ ชบ ยอดแก้ว ได้รับการยอมรับแก่บุคคลทั่วไป ชาวบ้านและหน่วยงานมาดูแลงานจำนวนมาก ชบ ยอดแก้ว ได้รับเชิญให้ไปเป็นวิทยากรและร่วมสัมมนาในที่ต่าง ๆ มากมาย ซึ่ง ชบ ยอดแก้ว ก็ยินดีร่วมด้วยความเต็มใจ จนแนวความคิดนี้กระจายไปทั่วประเทศ ดังที่ ชบ ยอดแก้ว¹ และลักข์ หนูประดิษฐ์² ประธานกลุ่มสังฆะออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านคลองหะได้กล่าวไว้ในทำนองเดียวกัน สรุปได้ว่า การถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มสังฆะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ได้เกิดขึ้นใน 3 ลักษณะ สรุปได้ดังนี้

1. เกิดจากการมีผู้มาเยี่ยมชมกิจการของกลุ่มสังฆะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต ตำบลน้ำขาว เปิดโอกาสให้ ชบ ยอดแก้ว ได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้มาเยี่ยมชม

2. เกิดจากบทบาทในฐานะวิทยากรรับเชิญ ชบ ยอดแก้ว ได้รับเชิญให้เป็นวิทยากรตามที่ต่าง ๆ มากมาย ในแต่ละปีไม่น้อยกว่า 50 ครั้ง นอกจากเป็นวิทยากรแล้ว ชบ ยอดแก้ว ยังได้ไปติดตามผลการปฏิบัติงานตามกลุ่มต่าง ๆ ที่ตนเองไปเป็นวิทยากร เพื่อช่วยเหลือแนะนำในการปฏิบัติงานต่อไป ซึ่ง ชบ ยอดแก้ว จะปฏิบัติเป็นประจำโดยไม่คิดถึงความเหนื่อยยาก

3. เกิดจากการได้ร่วมประชุมสัมมนา ชบ ยอดแก้ว ได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการมากมาย ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับชาติ มีโอกาสพบปะพูดคุยกับผู้มีบทบาทในการบริหารประเทศ ชบ ยอดแก้ว ได้นำเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับกลุ่มสังฆะออมทรัพย์ จนเป็นที่ยอมรับของรัฐบาล ได้มอบให้ทบวงมหาวิทยาลัยและสถาบันราชภัฏไปจัดทำหลักสูตรเพื่อจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน

3.3 กระบวนการถ่ายทอด ผลการศึกษาปรากฏว่า ชบ ยอดแก้ว มีกระบวนการถ่ายทอดมีปัญญา 9 วิธีการด้วยกัน คือ การถ่ายทอดในระบบโรงเรียน การถ่ายทอดใน

¹ ชบ ยอดแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 3 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2544

² ลักข์ หนูประดิษฐ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 50 หมู่ที่ 5 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2544

บทบาทของวิทยากรรับเชิญ การทำให้ดูอยู่ให้เห็นเป็นให้จริง การสร้างหลักสูตรรายวิชา การสร้างทายาทสืบทอด การถ่ายทอดโดยสถาบันการเรียนรู้และเครือข่าย การถ่ายทอดด้วยการปฏิบัติจริง การผลักดันให้เป็นนโยบายรัฐ และการถ่ายทอดโดยผ่านสื่อมวลชน ดังที่ กัลยาณี ภูมิพรเทพ¹ ได้กล่าวไว้ สรุปได้ว่า ขบ ยอดแก้ว มีกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาของตนเอง 9 วิธี สรุปได้ดังนี้

1. การถ่ายทอดในระบบการศึกษา ครูชมทนมองดูความเดือดร้อนของญาติพี่น้องชาวบ้านไม่ได้ จึงครุ่นคิดหาทางช่วยเหลือ แต่เนื่องจากการมีไม่พอ จึงอาศัยช่องทางความเป็นครูในระบบโรงเรียนมาก่อน สร้างโครงการนำร่องการออมในโรงเรียน โดยเน้นการพัฒนา มนุษย์ให้มีความดี ความพร้อมทางด้านจิตใจ คุณธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกัน เพื่อเป็นพื้นฐานให้การตั้งกลุ่มตั้งจะออมทรัพย์ในโรงเรียน จนในที่สุด นักเรียนกับครูก็สามารถเรียนรู้การตั้งกลุ่มตั้งจะออมทรัพย์ร่วมกับชุมชนได้

2. การถ่ายทอดในบทบาทของวิทยากรรับเชิญ ครูชยได้รับเชิญจากหน่วยงานหรือกลุ่มต่าง ๆ ให้ไปบรรยายในฐานะที่เป็นบุคคลต้นคิดหรือต้นแบบของการปรับปรุงการตั้งกลุ่มตั้งจะออมทรัพย์ของกรมพัฒนาชุมชนที่ไม่สำเร็จ ครูชยนำมาคิดใหม่ ทำใหม่ นำสวัสดิการชุมชนมาใช้ควบคู่กับการบริหารกลุ่มตั้งจะออมทรัพย์ และนำมาทดลองใช้ในโรงเรียนจนสำเร็จและเชื่อมโยงเข้าสู่ชุมชน ขยายแนวคิดไปทั่วประเทศ ทำให้ถูกรับเชิญจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้ไปบรรยายในเรื่องการจัดตั้งกลุ่มตั้งจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต และการจัดการสวัสดิการ ตลอดจนหลักการและแนวทางในการพัฒนาชุมชน โดยอาศัยเทคนิคจากการที่เคยเป็นครูในระบบ และเป็นวิทยากรในการอบรมลูกเสือชาวบ้านมาก่อนและ

3. การทำให้ดู อยู่ให้เห็น เป็นให้จริง เป็นคติที่ครูชยยึดถือปฏิบัติมาก เพราะเป็นวิธีที่ได้ผล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากผู้รับการถ่ายทอดได้อยู่ใกล้ชิด และเรียนรู้อย่างจริงจัง ก็จะเข้าใจแจ่มชัด วิธีนี้ช่วยให้ได้รับการยอมรับและศรัทธาจากคนในชุมชนทุกเพศทุกวัย เป็นกระบวนการพื้นฐานที่จำเป็นของวิธีการถ่ายทอดความรู้ทางด้านภูมิปัญญาไทย เป็นการแสดงออกซึ่งวิถีชีวิตของครู ซึ่งได้พิสูจน์ให้สมาชิกเห็นว่าตนเองได้ปฏิบัติตามแนวทางที่ได้ตั้งสอนอบรมบุคคลอื่น

4. การสร้างหลักสูตรรายวิชา ครูชยได้อนุญาตให้นักวิจัยสถาบันทักษิณคดีศึกษา จังหวัดสงขลา คือ จำนงค์ แรกพิณิจ และคณะ รวบรวมข้อมูลของเนื้อหาในลักษณะของ

¹ กัลยาณี ภูมิพรเทพ. ครูชบ ยอดแก้ว : ครูภูมิปัญญาไทย นักเศรษฐศาสตร์ชุมชน. 2543. หน้า 86-91.

ชุดวิชา "การออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต" หมวดภูมิปัญญาท้องถิ่น หลักสูตรการศึกษาตามอัธยาศัยให้แก่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคใต้ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้ให้นักศึกษาของกรมการศึกษานอกโรงเรียนและหน่วยงานการศึกษาอื่น ๆ หรือผู้สนใจ ได้นำไปศึกษาด้วยตนเอง ในเนื้อหาจะมีการสรุปหลักการและแนวทางการดำเนินงาน และคุณค่าของกลุ่มที่จะออมทรัพย์บ้านน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

5. การสร้างทายาทสืบทอด บุตรสาวคนที่สองของชบ ยอดแก้ว คือ คุณอภิญา ยอดแก้ว เป็นผู้จัดการส่วนตัว ซึ่งได้ติดตามและช่วยเหลือการทำงานของบิดามาตลอด จึงเกิดความคิดที่จะรับใช้อย่างใกล้ชิด ความรู้ดีของคุณอภิญานั้น บิดาเปรียบเสมือนพ่อพระในชุมชน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตัวของบิดามาก ในอนาคตคนคงต้องเป็นผู้สืบทอดอุดมการณ์ของบิดาอย่างแน่นอน หากเป็นไปตามนี้ กล่าวได้ว่า ลูกไม้ลูกนี้หล่นไม่ไกลต้น นับว่าครูชบ ได้ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครอบครัวด้วย

6. การถ่ายทอดโดยสถาบันการเรียนรู้และเครือข่าย งานของครูชบยังได้รับการสืบทอดโดยกลุ่มองค์กรและสถาบันการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น สมาคมฟื้นฟูหมู่บ้านสงขลา กลุ่มพระสงฆ์ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มครูกับการส่งเสริมการออมทรัพย์ เป็นต้น

7. การถ่ายทอดด้วยการปฏิบัติจริง ความคิดของครูชบที่จะพัฒนาหมู่บ้านให้หลุดพ้นจากปัญหา เป็นงานที่มีความยากลำบาก ต้องอาศัยความอดทน ความเสียสละ ความเป็นผู้นำ และอาศัยเวลา จังหวะ รวมทั้งการวางแผนที่ดี และต้องเป็นงานที่เป็นรูปธรรมชัดเจนเพียงพอ จึงจะสร้างความศรัทธาได้ และควรต้องเป็นการถ่ายทอดด้วยประสบการณ์ตรง จึงเกิดโครงการนำร่องในเรื่องการจัดตั้งกลุ่มที่จะออมทรัพย์และสวัสดิการชุมชนในโรงเรียน และขยายลงสู่ชุมชนในเวลาต่อมา ซึ่งขั้นตอนต่าง ๆ ของการจัดตั้งกลุ่มที่จะออมทรัพย์ต่าง ๆ ในชุมชน มีครูชบและคณะกรรมการให้คำปรึกษาด้วยความเป็นกัลยาณมิตรและเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และเป็นการถ่ายทอดตามสภาพความเป็นจริง

8. การผลักดันให้เป็นนโยบายของรัฐ ครูชบได้ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี ได้นำเสนอเรื่องราวและเนื้อหาของกิจกรรมการจัดตั้งกลุ่มที่จะออมทรัพย์ ที่นำมาจัดทำเป็นหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ชุมชน และให้มีการพัฒนาหลักสูตร เพราะเป็นหลักสูตรที่สนับสนุนการสร้างเสริมเข้มแข็งของชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง ตามแนวตะวันออก และได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี มีมติเห็นชอบให้ทบวงมหาวิทยาลัยและสถาบันราชภัฏพิจารณาความเป็นไปได้ในการจัดทำหลักสูตร โดยเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ซึ่งจากการเป็นนโยบายรัฐ จะเป็นเป้าหมายหลักให้แนวคิดขยายไปได้อย่างกว้างขวาง

9. การถ่ายทอดโดยผ่านสื่อมวลชน เรื่องราวการจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ของครูชบ ยอดแก้ว ได้รับความสนใจจากคนทั่วไป ซึ่งต่างผลิตเปลี่ยนหมุนเวียนมาดูงาน และสัมภาษณ์ตั้งแต่โครงการยังทดลองอยู่ในโรงเรียนจนขยายส่งสู่ชุมชน และมีสถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ หรือรายการวิทยุ ได้ทำรายการ หรือการเขียนเป็นบทความสั้น ๆ ของผู้สนใจ ทำให้แนวคิดขยายกว้างขวางยิ่งขึ้น

กระบวนการถ่ายทอดความรู้ด้านสัจจะออมทรัพย์เริ่มจากถ่ายทอดให้แก่ชาวบ้านตำบลน้ำขาว เมื่อแนวความคิดนี้กระจายไปทั่วประเทศ มีการถ่ายทอดในลักษณะมีผู้มาเยี่ยมชมกิจการ ร่วมประชุมสัมมนา และกระบวนการถ่ายทอดของชบ ยอดแก้ว มีทั้งในระบบการศึกษาที่เริ่มในโรงเรียนเป็นวิทยากรรับเชิญทุกระดับ การปฏิบัติจริง การสร้างหลักสูตรวิชาของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน รวมทั้งการสร้างทายาทสืบทอด การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ การถ่ายทอดด้วยการปฏิบัติจริง และในฐานะที่มีโอกาสได้ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติได้ผลักดันแนวความคิดชุมชนเข้มแข็งเพื่อชุมชนพึ่งตนเอง ทำให้กระบวนการศึกษาหาความรู้ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี

บทที่ 4

บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

การศึกษาชีวประวัติและผลงานของชบ ยอดแก้ว ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า และวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้าไว้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาชีวประวัติและผลงานด้านการพัฒนาชุมชนของชบ ยอดแก้ว โดยจำแนกประเด็นศึกษาไว้ดังนี้

1. ชีวประวัติของชบ ยอดแก้ว
2. ผลงานด้านการพัฒนาชุมชนของชบ ยอดแก้ว

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าไว้ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านข้อมูล การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ข้อมูล 2 ลักษณะ ดังนี้
  - 1.1 ข้อมูลจากเอกสาร เป็นข้อมูลจากเอกสารที่ให้ความรู้เกี่ยวกับชีวประวัติและผลงานด้านการพัฒนาชุมชนของชบ ยอดแก้ว
  - 1.2 ข้อมูลจากภาคสนาม เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ชบ ยอดแก้ว บุคคลในครอบครัวและเครือญาติ ผู้นำชุมชน ชาวบ้านในชุมชน และบุคคลทั่วไป ตลอดจนข้อมูลที่ได้อาจจากการสังเกตและการถ่ายภาพประกอบ
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาไว้ดังนี้
  - 2.1 ชีวประวัติของชบ ยอดแก้ว ผู้วิจัยได้จำแนกประเด็นศึกษาไว้ดังนี้
    - 2.1.1 ชาติภูมิ
    - 2.1.2 ปฐมวัยและการศึกษา
    - 2.1.3 อุปนิสัยและบุคลิกภาพ
    - 2.1.4 ชีวิตการรับราชการ
    - 2.1.5 ชีวิตครอบครัว
    - 2.1.6 ตำแหน่งทางสังคมและเกียรติคุณที่ได้รับ

2.2 ผลงานด้านการพัฒนาชุมชนของชม ชอดแก้ว ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นศึกษาไว้ดังนี้

2.2.1 ด้านเศรษฐกิจ

2.2.2 ด้านสุขภาพอนามัย

2.2.3 ด้านการศึกษา

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ขั้นสำรวจและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสำรวจและศึกษาเอกสารที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาจากแหล่งเอกสารต่าง ๆ เพื่อเป็นความรู้พื้นฐาน ซึ่งเป็นข้อมูลที่จะช่วยให้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบความคิดในการศึกษา และใช้ประกอบการเขียนเค้าโครงวิจัย

2. ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาค้นคว้าวิธีการดังต่อไปนี้

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชีวประวัติและผลงานด้านพัฒนาชุมชนของชม ชอดแก้ว จากแหล่งเอกสารต่าง ๆ

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต ถ่ายภาพ และรวบรวมภาพประกอบ การสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะใช้วิธีแบบทึ่งลงในแถบบันทึกเสียงและ/หรือฉบับที่ถามความเหมาะสม ส่วนการสังเกตผู้วิจัยจะใช้วิธีการจดบันทึก ในการสัมภาษณ์นอกจากผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ชม ชอดแก้ว โดยตรงแล้ว ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ประกอบด้วย ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

2.2.1 ผู้นำชุมชนในตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา จำนวนประมาณ 10 คน

2.2.2 ชาวบ้านในตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา จำนวนประมาณ 15 คน

2.2.3 บุคคลทั่วไปที่มีความรู้เกี่ยวกับชีวประวัติและผลงานด้านการพัฒนาชุมชนของชม ชอดแก้ว เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชน ผู้นำการพัฒนาชุมชน เป็นต้น จำนวนประมาณ 10 คน

2.2.4 บุคคลในครอบครัวและเครือญาติของชม ชอดแก้ว จำนวนประมาณ 10 คน

3. ขั้นจัดกระทำกับข้อมูล ผู้วิจัยจะดำเนินการดังนี้

3.1 นำข้อมูลที่รวบรวมไว้จากเอกสารมาศึกษาพร้อมสรุปสาระสำคัญตามขอบเขตด้านเนื้อหา

3.2 นำข้อมูลที่รวบรวมไว้โดยการจดบันทึก จากการสัมภาษณ์และสังเกตมาศึกษาพร้อมสรุปสาระสำคัญตามขอบเขตด้านเนื้อหา

3.3 นำข้อมูลภาพมาตรวจสอบความคมชัดของภาพ และความสอดคล้องกับขอบเขตด้านเนื้อหา เพื่อจะนำไปใช้เป็นภาพประกอบ

3.4 นำข้อมูลทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ และเก็บเพิ่มข้อมูลเสริมในส่วนที่ขาดความสมบูรณ์

3.5 นำข้อมูลตามข้อ 3.1 ข้อ 3.2 ข้อ 3.3 และข้อ 3.4 มาวิเคราะห์ตามขอบเขตด้านเนื้อหา

4. ขึ้นเสนอผลการศึกษาค้นคว้า เสนอผลการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ และมีภาพประกอบ

สรุปผล

การศึกษาชีวประวัติและผลงานด้านการพัฒนาชุมชนของ ขบ ยอดแก้ว ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

ชีวประวัติของ ขบ ยอดแก้ว ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. ชาตภูมิ ปรากฏว่า ขบ ยอดแก้ว เป็นชาวดำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นตำบลที่ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม เขาเกิดเมื่อ 22 เมษายน 2478 จากครอบครัวชาวนา มีพี่น้องร่วมบิดามารดาจำนวน 4 คน

2. ปฐมวัยและการศึกษา ปรากฏว่า ขบ ยอดแก้ว ได้รับการสนับสนุนจากพ่อแม่ให้ได้รับการศึกษา โดยเรียนระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนบ้านแค ตำบลแค อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มัธยมศึกษาที่โรงเรียนทวีธาภิเศก กรุงเทพมหานคร อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ประกาศนียบัตรประจำจังหวัดและประโยคครูมูลจากโรงเรียนฝึกหัดครูสงขลา ครูพิเศษประถม ศึกษาและครูพิเศษมัธยมศึกษาด้วยการศึกษาโดยตนเอง และครุศาสตรบัณฑิตจากวิทยาลัยครูสงขลา

3. อุปนิสัยและบุคลิกภาพ ปรากฏว่า ขบ ยอดแก้ว เป็นคนใจดี พุดจาไพเราะ มีคุณธรรม มานะอดทน ยึดมั่นในการทำมาค้าดี เป็นคนมีเหตุผล และให้ความสำคัญในการพัฒนาคน

4. ชีวิตรับราชการ ปรากฏว่า ขบ ยอดแก้ว รับราชการครูครั้งแรกที่โรงเรียนบ้านนาทับ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา และย้ายไปรับราชการยังโรงเรียนต่าง ๆ ในจังหวัดสงขลา อีกหลายโรง ครั้นสุดท้ายดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนวัดน้ำขาวใน อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ในขณะที่เป็นครูได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ไม่ว่าด้านการเรียนการสอน การส่งเสริมกีฬา โดยเฉพาะในช่วงเป็นครูใหญ่ได้ทำงานตามอุดมการณ์ ไม่ว่าด้านระเบียบวินัย คุณธรรมและมวลชนสัมพันธ์ เคยฝึกลูกเสือชาวบ้านประมาณ 30 รุ่น

5. ชีวิตครอบครัว ปรากฏว่า ขบ ยอดแก้ว แต่งงานกับ น.ส.ปราณี แก้วมหากาฬ เมื่อปี พ.ศ. 2502 มีบุตร 5 คน ชีวิตครอบครัวดำเนินไปอย่างราบรื่นตามอัธยาศัย

6. เกียรติคุณที่ได้รับ ปรากฏว่า ขบ ยอดแก้ว ได้รับรางวัลครั้งแรกในปี พ.ศ. 2527 โดยได้รับเลือกให้เป็นผู้บริหารการศึกษาดีเด่น รับแหวนทองคำพร้อมเกียรติบัตรและหลังจากนั้นได้รับรางวัลต่าง ๆ เรื่อยมา โดยมากเป็นผลงานทางการพัฒนาชุมชน รวมทั้งสิ้น 11 รางวัล

ผลงานด้านการพัฒนาชุมชนของ ขบ ยอดแก้ว ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ ปรากฏผลดังนี้

1.1 การจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ปรากฏดังนี้

1.1.1 การจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ในโรงเรียนวัดน้ำขาวใน ปรากฏว่า ขบ ยอดแก้ว ได้เห็นช่องทางในการพัฒนานักเรียนโดยการจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ในโรงเรียนวัดน้ำขาวใน มีครูและนักเรียนเป็นผู้ถือหุ้น แล้วนำผลกำไรส่วนหนึ่งมาจัดสวัสดิการ โครงการนี้ได้รับความสำเร็จจนมีผู้มาเยี่ยมชมกิจการ

1.1.2 ขยายแนวความคิดกลุ่มสัจจะออมทรัพย์สู่ชุมชน ปรากฏว่า หลังจากโครงการออมทรัพย์ในโรงเรียนประสบความสำเร็จ ขบ ยอดแก้ว ได้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับตำบล ตั้งเป็นชุดรณรงค์เพื่อทำความเข้าใจกับชาวบ้าน

1.1.3 วิธีการดำเนินงาน ปรากฏว่า วิธีการดำเนินงานจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิตของ ขบ ยอดแก้ว สามารถจำแนกได้ 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 เชิญเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับตำบลมาหารือเพื่อกำหนดเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน ขั้นตอนที่ 2 ตั้งชุดรณรงค์ เสนอแนวความคิดการออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต มีการวางแผนปฏิบัติงานรายวันชัดเจน ซึ่งได้ดำเนินการในปี พ.ศ. 2525

1.1.4 ระเบียบปฏิบัติ ปรากฏว่า กลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิตตามแนวความคิดของ ขบ ยอดแก้ว เน้นให้สมาชิกร่วมกันคิดร่วมกันทำ ปรึกษาหารือกัน

เน้นคุณธรรมและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการปฏิบัติ 18 ประการ

1.1.5 ผลการดำเนินงาน ปรากฏว่า การดำเนินงานของ ชบ ยอดแก้ว และทีมงาน ในปี พ.ศ. 2526 จัดตั้งกลุ่มได้ 13 กลุ่ม ปี พ.ศ. 2530 เจ้าหน้าที่ของรัฐถอนตัวออก ปล่อยให้ชาวบ้านดำเนินการเอง ปัจจุบัน (พ.ศ. 2544) กลุ่มนี้จะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต มีเงินทุนทั้งหมดประมาณ 10 ล้านบาท และมีกองทุนสวัสดิการหลายกองทุน สวัสดิการหลายกองทุน

1.2 การส่งเสริมอาชีพ ปรากฏดังนี้

1.2.1 การส่งเสริมอาชีพให้แก่นักเรียน ปรากฏว่า ชบ ยอดแก้ว เมื่อครั้งเป็นครูใหญ่โรงเรียนวัดน้ำขาวใน ได้มีโครงการเกษตรในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนมีรายได้จากการปลูกผักเลี้ยงไก่ นำเงินมาออมกับโครงการออมทรัพย์ของโรงเรียน

1.2.2 สนับสนุนเงินกู้จากกลุ่มนี้จะออมทรัพย์เพื่อการประกอบอาชีพ ปรากฏว่า ชบ ยอดแก้ว จัดตั้งกลุ่มนี้จะออมทรัพย์ขึ้นมาเป็นหน่วยประการหนึ่ง คือให้สมาชิกกู้มาลงทุนในการประกอบอาชีพ โดยเก็บดอกเบี้ยต่ำลง

1.2.3 ส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ปรากฏว่า ชบ ยอดแก้ว สนับสนุนให้กลุ่มนี้จะออมทรัพย์จัดกิจกรรมเพื่อเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพให้แก่สมาชิก ทั้งจัดในโครงการนี้จะประจำเดือน และพาไปศึกษาดูงานตามสถานที่ต่าง ๆ

2. ด้านสุขภาพอนามัย ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

2.1 ส่งเสริมสุขภาพโภชนาการและสิ่งแวดล้อม ปรากฏว่า ชบ ยอดแก้ว ให้ความสำคัญเกี่ยวกับสุขภาพโภชนาการและสิ่งแวดล้อมทั้งในโรงเรียนและชุมชน โดยในโรงเรียนท่าน กวดขันความสะอาดของอาหารกลางวันนักเรียน และความสะอาดเรียบร้อยในบริเวณโรงเรียน จนเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป ในส่วนของชุมชนท่านสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมาให้ความรู้ชาวบ้านในโอกาสส่งนี้จะประจำเดือน และยังกระทำตนเป็นแบบอย่างภายในครัวเรือนของท่านด้วย

2.2 การจัดสวัสดิการรักษาพยาบาล ปรากฏว่า ชบ ยอดแก้ว ได้ตั้งกลุ่มนี้จะออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต เป้าหมายเพื่อนำผลกำไรครึ่งหนึ่งมาจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกสวัสดิการประการหนึ่งคือสวัสดิการเพื่อการรักษาพยาบาล ทุกคนไข้ในและคนไข้นอก โดยมีกฎเกณฑ์ในการจ่ายสวัสดิการ ซึ่งสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามความพร้อมของเงินสวัสดิการ นับเป็นจุดเด่นของกลุ่มนี้จะออมทรัพย์นี้

3. ด้านการศึกษา ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

3.1 ผลงานในฐานะครูอาชีพ ปรากฏดังนี้

3.1.1 แนวทางในการเรียนการสอน ปรากฏว่า ขบ ยอดแก้ว นอกจากจะสอนนักเรียนตามหลักสูตรแล้วยังนำขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนภูมิปัญญาชาวบ้านมาปลูกฝังให้แก่นักเรียนด้วยการอบรมสั่งสอนเสมือนพ่อแม่บรมครูหลาน

3.1.2 การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ปรากฏว่า ขบ ยอดแก้ว ได้ให้ความสำคัญในการจัดการสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้น่าอยู่ ในส่วนของกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ขบ ยอดแก้ว ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง くりปรับบทบาทเป็นผู้ให้ความสะดวก

3.1.3 แนวทางในการเป็นผู้บริหารโรงเรียน ปรากฏว่า ขบ ยอดแก้ว มีแนวความคิดมุ่งพัฒนากัน ให้มีวินัยในตนเอง พึ่งตนเอง ขยัน อดทน ซื่อสัตย์ มีเหตุผล มีขันติธรรม มีน้ำใจนักกีฬา และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เพื่อให้ได้คุณลักษณะดังกล่าว ขบ ยอดแก้ว ได้ใช้โครงการ 8 โครงการเป็นฐานไปสู่ความสำเร็จ

3.2 ผลงานในฐานะนักเศรษฐศาสตร์ชุมชน ปรากฏดังนี้

3.2.1 การถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาคบวงจรชีวิตให้แก่ชาวบ้านในตำบลน้ำขาว ปรากฏว่า เมื่อปี พ.ศ. 2524-2525 ขบ ยอดแก้ว และเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับตำบล ได้ร่วมกันเป็นชุดรณรงค์เพื่อจัดตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ตามแนวความคิดของ ขบ ยอดแก้ว จนถึงปี พ.ศ. 2526 สามารถจัดตั้งได้ 13 กลุ่ม ถึงปี พ.ศ. 2530 ทางหน่วยงานของรัฐได้ถอนตัวออกปล่อยให้ชาวบ้านบริหารงานกันเอง

3.2.2 การถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มสัจจะออมทรัพย์แบบพัฒนาคบวงจรชีวิตแก่ชุมชนอื่น ๆ และบุคคลทั่วไป ปรากฏว่า หลังปี พ.ศ. 2530 แนวความคิดของขบ ยอดแก้ว เกี่ยวกับกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ได้รับการยอมรับกันโดยทั่วไป ทำให้ ขบ ยอดแก้ว ได้รับเชิญเป็นวิทยากร และเป็นกรรมการระดับต่างๆ ถึงระดับชาติ ขบ ยอดแก้ว มีโอกาสถ่ายทอดองค์ความรู้จากการผู้มาเยี่ยมชม จากการเป็นวิทยากร และจากการร่วมประชุมสัมมนา

3.2.3 กระบวนการถ่ายทอด ปรากฏว่า ขบ ยอดแก้ว มีกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญา 9 วิธี คือ การถ่ายทอดในระบบโรงเรียน การถ่ายทอดในบทบาทของวิทยากรรับเชิญ การทำให้ดูอยู่ให้เห็นเป็นให้จริง การสร้างหลักสูตรรายวิชา การสร้างทายาทสืบทอด การถ่ายทอดในสถาบันการเรียนรู้และเครือข่าย การถ่ายทอดด้วยการปฏิบัติจริง การผลักดันให้เป็นนโยบายรัฐและการถ่ายทอดโดยการผ่านสื่อมวลชน

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาเรื่องชีวิตประวัติและผลงานด้านการพัฒนาชุมชนของชบ ยอดแก้ว ผู้วิจัยมีประเด็นที่อภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ด้านกองทุนสวัสดิการ ชบ ยอดแก้ว เห็นความแตกต่างของคนที่มีสวัสดิการ กับไม่มีสวัสดิการ โดยตนเองเป็นข้าราชการมีสวัสดิการ ส่วนชาวบ้านซึ่งส่วนใหญ่เป็น เกษตรกร เมื่อเจ็บป่วยไปโรงพยาบาลเพื่อรักษาก็มีความเดือดร้อนต้องยืมเงินกู้ยืมระบบ อัตรา ดอกเบี้ยสูงมาใช้ เมื่อต้องใช้หนี้ก็มีความยากลำบาก เมื่อมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว จึง วิเคราะห์สิ่งที่เกิดขึ้นว่าเหตุเกิดจากอะไร แล้วค่อย ๆ คิดแก้ไข โดยการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ ภาครัฐ องค์กรประชาชนให้เกิดการออมแล้วนำดอกผล จัดตั้งเป็นกองทุนสวัสดิการให้แก่ ชุมชน โดยเริ่มจากการสร้างความเข้าใจกับชาวบ้าน หลังจากได้รับการยอมรับ ชาวบ้านก็ ค่อย ๆ ให้ความร่วมมือจนกระทั่งประสบผลสำเร็จ ชาวบ้านในตำบลน้ำหนาวส่วนใหญ่มีสวัสดิการ จากกลุ่มที่ตนเลือกเป็นสมาชิก ทำให้ความเดือดร้อนบรรเทาเบาบางลง สังคมโดยรวมสงบสุข เมื่อจัดตั้งกองทุนสวัสดิการประสบความสำเร็จ ก็ได้นำความคิดและการปฏิบัติออกเผยแพร่ให้แก่ บุคคลที่สนใจ โดยมีเป้าหมาย เพื่อให้ประชาชนส่วนใหญ่ที่ไม่มีสวัสดิการมีกองทุนมารองรับ ค่าใช้จ่ายยามไม่สบายต้องรักษาเสียค่าใช้จ่าย เพื่อให้สังคมมีความเหลื่อมล้ำกันน้อยลง

2. ด้านการศึกษา กระบวนการคิดและการถ่ายทอดการศึกษาของชบ ยอดแก้ว เป็น การถ่ายทอดความรู้แบบครบวงจรตลอดชีวิต คือ ทั้งในระบบการศึกษา และนอกระบบ การศึกษาในระบบการศึกษา ชบ ยอดแก้ว เป็นครูสอนเด็กนักเรียนประถมตั้งแต่ครูน้อยจน เป็นครูใหญ่ สอนให้นักเรียนรู้จักฝึกฝนตนเองให้มีวินัย ประหยัดอดออม เคารพผู้ใหญ่ ริเริ่ม โครงการออมทรัพย์ในโรงเรียนจนขยายสู่ชุมชน

หลังจากการเป็นครูในระบบก็ลาออกจากราชการเผยแพร่ความรู้ให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ องค์กรชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ในฐานะนักคิด นักปฏิบัติ ที่ปฏิบัติงานจริงจนประสบ ความสำเร็จ ชุมชนเข้มแข็ง ยืนได้ด้วยตัวเอง เชื่อมโยงกลุ่มต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อเป็น เครื่องมือการถ่ายทอดความรู้เน้นให้เกิดการปฏิบัติจริง เน้นการก่อตั้ง การดูแลจัดการ นอกจากนี้ยังได้อนุญาตให้การศึกษานอกโรงเรียนรวบรวมข้อมูลเป็นชุดวิชา การออมทรัพย์แบบ พัฒนาระบบวงจรชีวิต เพื่อเป็นแบบเรียนของนักศึกษา โดยหวังว่าจะสามารถจุติประภาสความคิด ให้แก่ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการจัดตั้งกลุ่มขึ้น เพราะเชื่อว่าสามารถแก้ปัญหาสังคมได้โดย การพึ่งตนเอง

3. ด้านเศรษฐกิจ ชบ ยอดแก้ว ส่งเสริมให้คนในชุมชนนำเงินที่ได้ปันผลจากการออมทรัพย์หรือจากการกู้จากกองทุนไปสร้างอาชีพ และสนับสนุนให้นำกำไรส่วนหนึ่งไปสร้างถาวรวัตถุ เครื่องไม้เครื่องมือที่ใช้ร่วมกันในชุมชน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ จาน ชาม ช้อนแหม สาธารณสถานทำให้เกิดความสะดวกสบาย เงินออกนอกชุมชนน้อยลง เงินหมุนเวียนอยู่ในชุมชนมากขึ้น ทั้งจากการประกอบอาชีพและจากกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ทำให้ตำบลน้ำขาวเป็นชุมชนหนึ่งที่ประชาชนมีความอยู่ดีกินดีไม่ค่อยมีการขโมย อาศัยอยู่กันอย่างพึ่งพาซึ่งกันและกัน เป็นผลมาจากการที่ประชาชนมีพอกอยู่พอกกิน ไม่ฟุ้งเฟ้อ และประหยัดคอออม

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาชีวประวัติและผลงานด้านการพัฒนาชุมชนของชบ ยอดแก้ว ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่ว ๆ ไป

- 1.1 รัฐบาลช่วยเหลือและสนับสนุนการประกอบคุณงามความดีของชาวบ้านที่ทำประโยชน์ให้ชุมชน ด้วยการยกย่อง ประกาศเกียรติคุณ เพื่อเป็นแบบอย่างและกำลังใจ
- 1.2 ควรนำผลการศึกษาไปปรับใช้เพื่อการพัฒนาชุมชนอื่นต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

- 2.1 ควรสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยเรื่องทำนองเดียวกันนี้กับบุคคลอื่นที่ทำประโยชน์ให้สังคมและส่วนรวมในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเป็นแบบอย่างอันดีงาม
- 2.2 ควรสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ของผู้นำชุมชนในท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นในพื้นที่อื่น ๆ

บรรณานุกรม

- กลุ่มสี่จะหอมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต. ประวัติย่อครูชบ ยอดแก้ว. สงขลา : กลุ่มสี่จะหอมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต, น.ป.ป.
- _____ : การหอมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต. สงขลา : กลุ่มสี่จะหอมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิต, น.ป.ป.
- การพัฒนาชุมชน, กรม. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2527.
- กัลยานี ปฎิมาพรเทพ. ครูชบ ยอดแก้ว ครูภูมิปัญญาไทย : นักเศรษฐศาสตร์ชุมชน. 2543
- คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, สำนักงาน. แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ. กรุงเทพฯ : 21 เซ็นจูรี, 2540.
- จิรวัฒน์ นิเจนตร. การศึกษากับการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : กรมการฝึกหัดครู, 2528.
- ศิริกฤต ฤกษ์หรรษา. การพัฒนาชนบท : เน้นการพัฒนาสังคมและแนวความคิดความจำเป็นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2527.
- ธนิศา สุระโคชัย. การศึกษาชีวิตประวัติและผลงานวรรณกรรมของขุนอาเทศคดี (กลอนมัลลิกะมาส). ปริญญาโท ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2541. ถ่ายเอกสาร
- นฤมล สุขเนาวรัตน์. ศึกษาชีวิตประวัติและผลงานด้านการเกษตรของน้อย พอกษากกร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2543. ถ่ายเอกสาร.
- ปัญญา เลิศไกร. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, น.ป.ป.
- เปลื้อง ณ นคร. คำบรรยายวิชาการประพันธ์และหนังสือพิมพ์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2514.
- พจนารถ แสงประดับ. ศึกษาชีวิตประวัติและผลงานวรรณกรรมเพลงบอกของสร้อย เสียงเสนาะ. ปริญญาโท ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาควิชา, 2537. ถ่ายเอกสาร
- พัฒน์ บุญรัตพันธ์. การสร้างชุมชนโดยกระบวนการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2517.
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. การบริหารงานพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2524.

กัทยา กักดิบุรี. การศึกษาวรรณกรรมเพลงของไพบูลย์ บุตรขัน. ปริญญาโท ศศ.ม.

สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาควิชา, 2535. ถ่ายเอกสาร.

รัชนิกร เสริมโช. สังคมวิทยาชนบท. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2538.

ถัณฑา ไทวิวัฒน์. การใช้ภาษาไทย 2. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : 2539.

วิไล ตั้งจิตสมคิด. การศึกษากับการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2528.

วิไล อุไรจิตติสุข. "เอกลักษณ์ของงานพัฒนาชุมชน," การพัฒนาชุมชน. 15 (7) : 15-16 ;
มิถุนายน 2519.

วิโรจน์ สารรัตนะ. การศึกษากับการพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2532.

วิมลศรี อุปรมัย. การศึกษากับการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2528.

สมภาส พงษ์ปริษา. ชีวิตและผลงานวรรณกรรมหนังสือของหนังสือหนึ่งประทีป บัวทอง.

ปริญญาโท ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาควิชา, 2537.
ถ่ายเอกสาร.

สมทรง เขมะวิชานูวัติ. การศึกษากับการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ทวีก่อพานิช, 2531.

สมศักดิ์ ศรีมาโนชน. การศึกษากับการพัฒนาชุมชน. ม.ป.ท., 2533.

สัณญา สัณญาวิวัฒน์. การพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2526.

_____. คุณภาพและคุณธรรมในการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจ้าพระยา
การพิมพ์, 2527.

_____. ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2540.

สิริวรรณ วิโสสงกรรม. การพัฒนาชุมชนตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี.

วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2543. ถ่ายเอกสาร.

สุเทพ เชาวลิตร. หลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2524.

สุนทร บุตรชนะ. บทบาทของกลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อการพัฒนาชนบท ตำบลน้ำขาว อำเภอ
จะนะ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา : 2536,
ถ่ายเอกสาร.

เสนีย์ วิลาวรรณ และคณะ. การเขียน 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2533.

อรทัย อาจอ่ำ และโรเซ่ ซีกาล. การวิจัยและพัฒนาความจำเป็นขั้นพื้นฐานในชุมชนผู้มีรายได้
น้อยในเมือง : กรณีชุมชนวัดช่องลม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2536.

อำนาจ จันเงิน. "กลวิธีเก็บข้อมูลประวัติบุคคล," ใน การเก็บข้อมูลวัฒนธรรมพื้นบ้านเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2534.
อัสสัมชัญ.

บุคลากรกรม

กลิ่น เล็กแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 31/2

หมู่ที่ 2 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544
จีน หมวดวรรณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 31/2

หมู่ที่ 2 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์
พ.ศ. 2544

เกล้า แก้วเพชร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงเรียนชุมชน
บ้านคลองหระ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2544

จิรัชศักดิ์ แก้วสุวรรณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 17

หมู่ที่ 9 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2544

จำเนียร คงเพชร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 8/2

หมู่ที่ 5 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2544

จินดา คงทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 10

หมู่ที่ 10 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2544

เจียม หนูสุก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 35/1 หมู่ที่ 8

ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2544

แจ่ม ณะนวล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 8/1 หมู่ที่ 5

ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2544

รบ ยอดแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 3

ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2544

คูสิต รักษ์ทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สถาบันทักษิณคดีศึกษา

มหาวิทยาลัยทักษิณ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 20 มีนาคม

พ.ศ. 2544

ถาวร พรหมณี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 27 หมู่ที่ 6

ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2544

นิพนธ์ ยอดทรง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 33 หมู่ที่ 1

ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2544

นิง สีแดง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 18 หมู่ที่ 9

ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 23 เมษายน พ.ศ. 2544

บริสุทธิ์ แก้วมหากาฬ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัศมี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 38

หมู่ที่ 3 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2544
 บวร ศรีนวล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัศมี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานกลุ่มสัจจะออม
 ทรัพย์หมู่ที่ 9 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 11 เมษายน
 พ.ศ. 2544

บำรุง วรรณศรี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัศมี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 52 หมู่ที่ 2
 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544

ประจักษ์ จันทร์เพชร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัศมี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 5 หมู่
 ที่ 1 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2544
 ประพัทธ์ รongกล้า เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัศมี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 38
 หมู่ที่ 3 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์
 พ.ศ. 2544

ประณี ขอดแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัศมี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 3
 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2544

ปาริชาติ ก้อนแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัศมี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 35/1
 หมู่ที่ 8 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2544

พรมแก้ว สีทองลง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัศมี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 96
 หมู่ที่ 9 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 15 เมษายน 2544

พวง ชัยพรหม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัศมี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 43 หมู่ที่ 2
 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544

ภาวิณี แก้วเทพ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัศมี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 25 หมู่ที่ 5
 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544

เกา ขอดแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัศมี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 3
 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2544

มงคล หับแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัศมี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 45 หมู่ที่ 9
 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544

มานิตย์ แก้วสว่าง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัศมี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 39/1
 หมู่ที่ 6 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2544

ขงอุทธ ทองเพชร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัศมี เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 8/2

หมู่ที่ 5 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544

เชื้อน แก้วจันทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 32 หมู่ที่ 1

ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนง จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2544

ริง มุกแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 35/1 หมู่ที่ 8

ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนง จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544

ลักคณา ณะนวล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 20 หมู่ที่ 6

ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนง จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2544

ลักข์ หนูประดิษฐ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 50

หมู่ที่ 5 ตำบลคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 21 เมษายน

พ.ศ. 2544

วันดี เพชรมารด ประดิษฐ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์,

ที่บ้านเลขที่ 45 หมู่ที่ 5 ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนง จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 21

เมษายน พ.ศ. 2544

สนิท ถิ่นจะนะ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 2 หมู่ที่ 1

ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนง จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2544

สมจิตร แก้วมหากาฬ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 38

หมู่ที่ 3 ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนง จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544

สมภาส พงษ์ปรีชา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่มหาวิทยาลัยทักษิณ

อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2543

สำอังก์ จับเพชร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 5 หมู่ที่ 1

ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนง จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2544

สุคนธ์ แก้วบุญ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 20 หมู่ที่ 5

ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนง จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2544

สุรน ทองสังข์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 20 หมู่ที่ 1

ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนง จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2544

สุมิจ คำแดง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 3

ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนง จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544

เสนอ แก้วมหากาฬ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 38

หมู่ที่ 3 ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนง จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2544

แสง ถิ่นจะนะ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 24 หมู่ที่ 6

ตำบลน้ำขาว อำเภोजะนง จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2544

- อภิญา ยอดแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 3 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2544
- อมร สุวรรณรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคใต้ ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2543
- อัมพร ดั่งปาน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 15/1 หมู่ที่ 3 ตำบลคลองเปือย อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2544
- อารมณ์ เทพชาติ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, บัณฑิต กลิ่นรัมย์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 20 หมู่ที่ 5 ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2544

ภาพประกอบ 1 ชบ ยอดแก้ว เมื่อครั้งยังรับราชการ

ภาพประกอบ 2 ขบ ยอดแก้ว ในปัจจุบัน

ภาพประกอบ 3 เภา ขอคแ้ว มารดาของชบ ขอคแ้ว

ภาพประกอบ 4 ปราณี ขอดแก้ว ภรรยาของชบ ขอดแก้ว

ภาพประกอบ 5 อภิญญา ขอดแก้ว บุตรสาวคนที่ 3 ของชน ขอดแก้ว
ผู้สืบทอดเจตนากรรมของชน ขอดแก้ว

ภาพประกอบ 6 สมาชิกในครอบครัวของชน ขอดแก้ว

ภาพประกอบ 7 ส่วนหนึ่งของใบประกาศเกียรติคุณของรพ. ยอดแก้ว

ภาพประกอบ 8 บ้านพักของชน ชอดแก้ว

ภาพประกอบ 9 โรงเรียนชุมชนวัดน้ำขาว

ภาพประกอบ 10 ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำขาว

ภาพประกอบ 11 ที่ทำการกลุ่มตั้งจะหอมทรัพย์ หมู่ที่ 1 ตำบลน้ำขาว

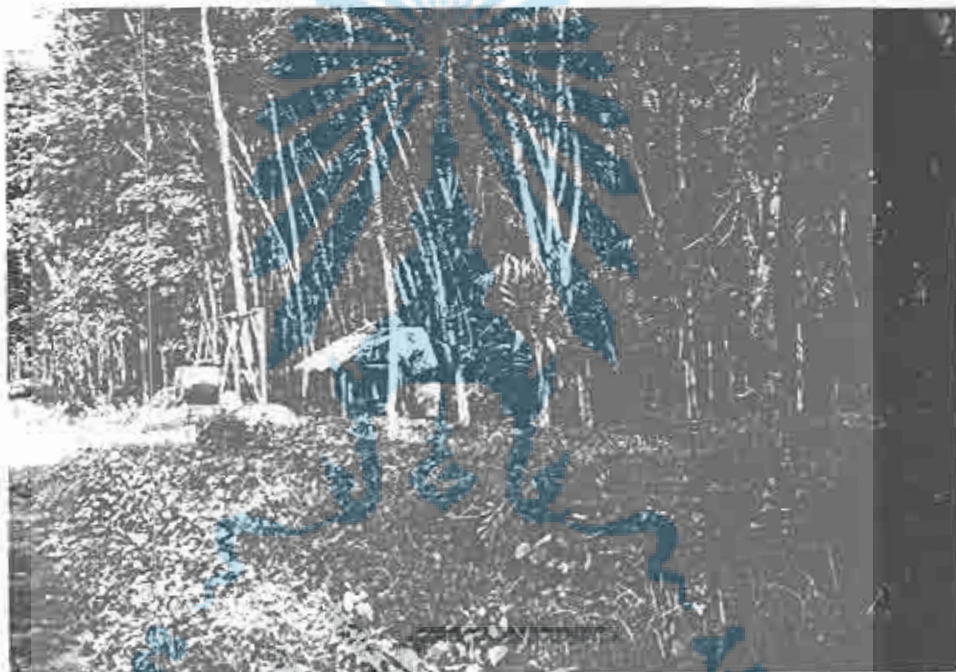
ภาพประกอบ 12 ศูนย์ส่งเสริมการเพาะพันธุ์ปลาประจำหมู่บ้านเกาะแค หมู่ที่ 1 ตำบลน้ำขาว

ภาพประกอบ 13 ศูนย์บริการชุมชนบ้านนอกวัด หมู่ที่ 3 ตำบลน้ำขาว

ภาพประกอบ 14 ส่วนยางพาราของชาวบ้านตำบลน้ำขาว

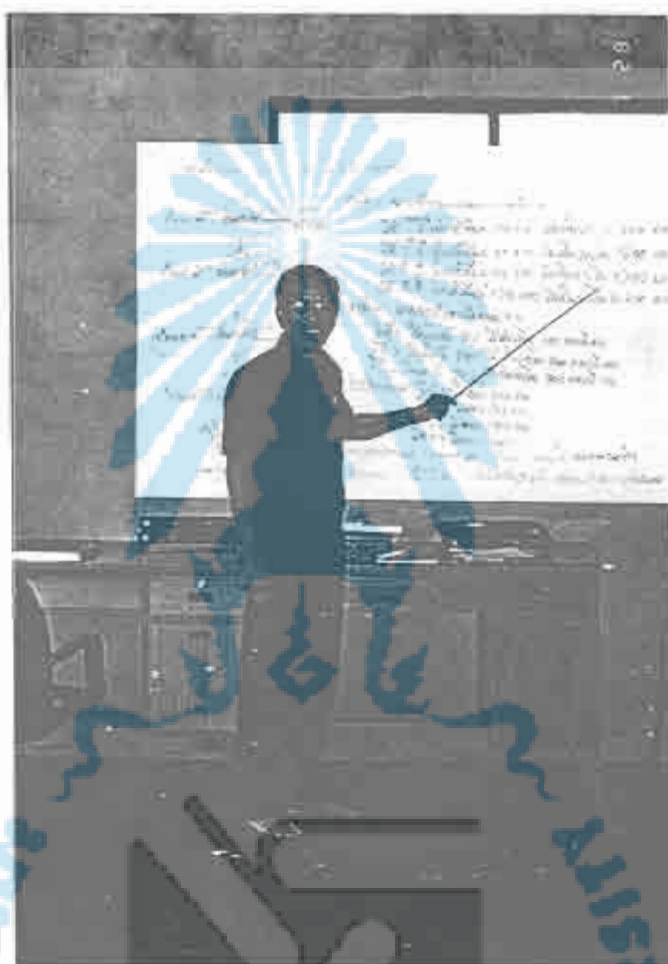
ภาพประกอบ 15 สวนขวงพาราของชาวบ้านตำบลน้ำขาว

ภาพประกอบ 16 ชป ยอดแก้ว นักตะนายอำนวย สุวรรณศิริ
ชมกลุ่มสัจจะออมทรัพย์

ภาพประกอบ 17 ชบ ยอดแก้ว ร่วมเปิดอาคาร

ภาพประกอบ 18 ชน ชอศแก้ว อธิบายให้ผู้มาดูงานที่บ้านพัก

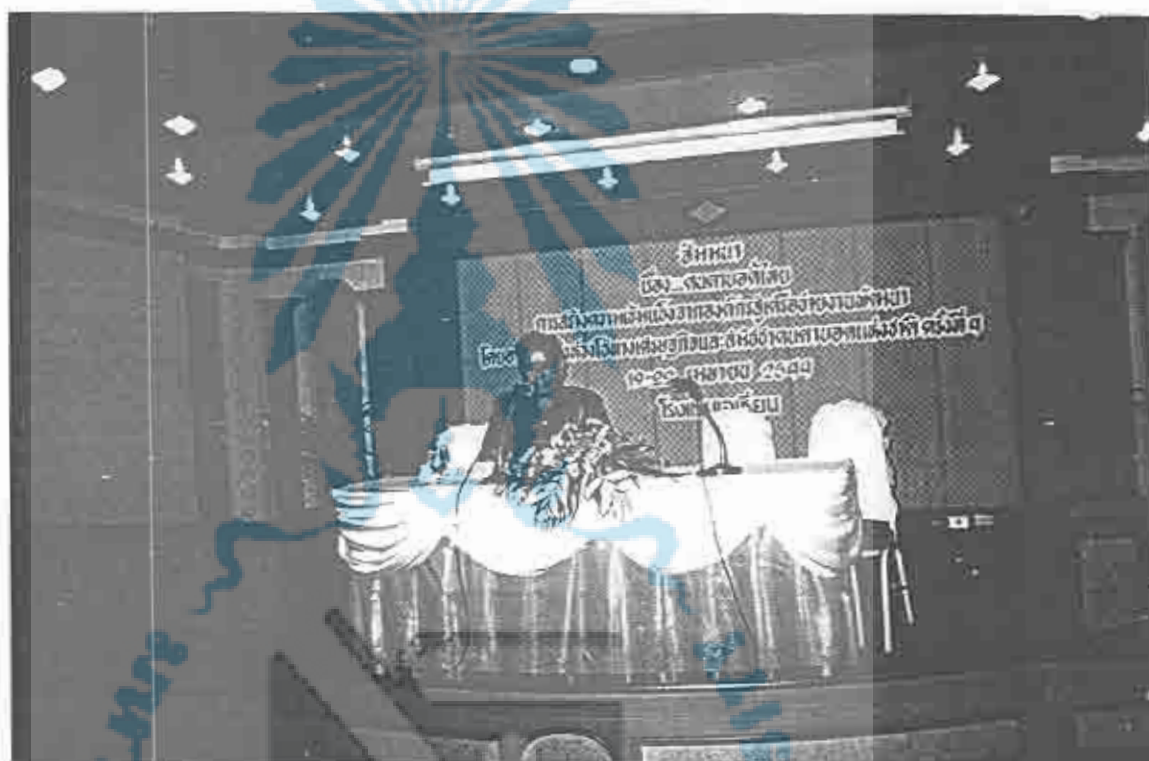
ภาพประกอบ 19 ชบ ขณแก้ว กำลังอธิบายแนวทางการก่อตั้งกลุ่มสังฆะออมทรัพย์
ให้แก่ผู้เข้าชมกลุ่มสังฆะออมทรัพย์

ภาพประกอบ 20 ชบ ขอดแก้ว และผู้นำองค์กรชาวบ้านกำลังประชุมร่วมกัน

ภาพประกอบ 21 ชม ยอดแก้ว บรรยายเรื่องกองทุนที่จะออมทรัพย์แบบ
พัฒนาครอบครัวชีวิตให้ผู้นำชุมชน

ภาพประกอบ 22 ขบ ยอดแก้ว เป็นวิทยากรรับเชิญ

ภาพประกอบ 23 ชน ยอดแก้ว แนะนำเรื่องกลุ่มทักษะอ้อมทรัพย์สินแบบพัฒนา
กระบวนการชีวิตให้แก่ผู้มาดูงานที่กลุ่ม

ภาพประกอบ 24 ชบ ขอดแก้ว ขณะกำลังดำเนินการกลุ่มล้าจะออมทรัพย์

ศึกษาชีวิตและผลงานด้านการพัฒนาชุมชนของชบ ยอดแก้ว

เสนอต่อมหาวิทยาลัยทักษิณ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา

พฤษภาคม 2544

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชีวิตประวัติและผลงานด้านการพัฒนาชุมชนของ ขบ ยอดแก้ว โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และจากการสัมภาษณ์ ขบ ยอดแก้ว บุตร ภรรยา ตลอดจนผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับชีวิตประวัติและผลงานด้านการพัฒนาชุมชนของ ขบ ยอดแก้ว แล้วเสนอผลการศึกษาดัวยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

ขบ ยอดแก้ว เป็นชาวอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เกิดเมื่อ พ.ศ. 2478 ในวัยเด็ก เริ่มเรียนหนังสือที่โรงเรียนบ้านท่าแฉ ตำบลแฉ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เริ่มรับราชการครั้งแรกที่โรงเรียนวัดนาทับ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เมื่อปี พ.ศ. 2498 ด้านครอบครัว สมรสเมื่อปี พ.ศ. 2502 มีบุตร 5 คน ต่อมาเข้าศึกษาต่อที่วิทยาลัยครูสงขลา สำเร็จการศึกษา ศึกษาศาสตรบัณฑิต (ส.บ.) เมื่อปี พ.ศ. 2525 ลาออกจากราชการเมื่อปี พ.ศ. 2535 รวมระยะเวลา รับราชการ 37 ปี ตำแหน่งสุดท้ายคืออาจารย์ใหญ่ โรงเรียนวัดน้ำขาวในอำเภอจะนะ จังหวัด สงขลา หลังจากนั้นได้ทำงานด้านการชุมชน โดยการเผยแพร่แนวความคิดในการจัดตั้งกลุ่ม ตั้งจะหอหมर्थย์แบบพัฒนาครบวงจรชีวิต จนสามารถจัดตั้งกลุ่มได้ 13 กลุ่ม ในปี พ.ศ. 2536 ท่านได้รับรางวัลต่าง ๆ มากมาย ปัจจุบันเป็นกรรมการของคณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ ตลอดเวลาในการทำงานท่านได้เผยแพร่แนวความคิดในการจัดตั้งกลุ่มตั้งจะหอหมर्थย์แบบพัฒนา ครบวงจรชีวิต ทำให้ชาวบ้านมีเงินทุนหมุนเวียนในอัตราดอกเบี้ยต่ำ มีเงินทุนในการนำมา ประกอบอาชีพ ได้เรียนรู้การประกอบอาชีพ ส่วนผลงานด้านการสุขภาพอนามัย ท่านได้ ส่งเสริมให้โรงเรียนและชุมชนพัฒนาจนเป็นระเบียบเรียบร้อย ทั้งทางด้านการสุขภาพโภชนาการ และความสะอาดของสถานที่ จนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ชุมชนอื่น ๆ รวมทั้งการริเริ่มจัดตั้งกองทุน ศาสตร์การ ทำให้ชาวบ้านมีสวัสดิการในการรักษาพยาบาล ผลงานด้านการศึกษา ท่านมีความ สามารถในการถ่ายทอด และประพุดิตนเป็นแบบอย่างที่ดี ปลุกฝังให้รู้จักวินัย รู้จักประหยัด อดออม และส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสหกรณ์หอหมर्थย์โรงเรียนจนประสบความสำเร็จด้วยดี ใน ขณะเป็นผู้บริหารโรงเรียนท่านได้ตั้งใจทำงานบริหารด้วยดี จนได้รับคัดเลือกเป็นผู้บริหารการ ศึกษาดีเด่น และเป็นข้าราชการตัวอย่าง เมื่อปี พ.ศ. 2527 เมื่อลาออกจากราชการแล้วท่านก็ยัง คงให้คำแนะนำแก่ชาวบ้านตำบลน้ำขาวและชุมชนอื่น ๆ ตลอดมา ท่านได้รับเชิญให้เป็น วิทยากรในการประชุมสัมมนาหลายครั้งทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ จนชื่อเสียงของท่าน เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง กล่าวได้ว่าท่านเป็นผู้ที่สร้างผลให้เกิดคุณประโยชน์ต่อท้องถิ่นและ ประเทศชาติ

A STUDY OF THE LIFE AND COMMUNITY-DEVELOPMENT WORK
OF CHOB YODKAEW

AN ABSTRACT

BY

BUNDIT KLINRUSMEE

Presented to Thaksin University in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Arts degree in Thai Studies

May, 2001

The objective of this research was to study the life and community-development work of Chob Yodkaew. The researcher collected data from written records and by interviewing the subject's children and wife as well as people knowledgeable about the subject's life and community-development work, and then presented research findings by analytical description. The findings may be summarized as below.

Chob Yodkaew was a native of Chana in the province of Songkhla. Born in B.E. 2478 (1935 A.D.), he attended Ban Ta Khae School, Ta Khae Village, Chana District, Songkhla Province, as a child. He entered the government service as a teacher at Wat Na Tub School in the same district in B.E. 2498 (1955 A.D.), and married four years later, subsequently with a total of five children. Later, he continued his education at Songkhla Teachers College and graduated with the Bachelor of Education degree. He resigned from the government service in B.E. 2535 (1992 A.D.), having served for 37 years in all. His last position in the service was headmaster of Wat Nam Khao School in Chana District, Songkhla Province. Afterward he did community work, spreading the idea of setting up a faithful savings group in the manner of complete life-cycle development. He succeeded in forming 13 such groups. In B.E. 2536 (1993 A.D.) he was bestowed numerous awards. At the time of this research he was a member of the National Social Policy Committee. His work on the savings group helped citizens to afford a rotating capital at low interest on which to make a living, and to learn vocational skills. Concerning health matters, he successfully promoted health measures for his community and its school system, so that other communities regarded this as a good example. He also initiated a welfare fund to provide medical care to community people. Educationally, he was an able transmitter of knowledge and himself served as a model of good conduct. He inculcated discipline and frugality among people, and his effort at founding a school savings co-operative met with great success. As a school administrator, he was devoted to his administrative duties and eventually won recognition as an outstanding educational administrator, as well as a model civil servant in B.E. 2527 (1984 A.D.). After his retirement from the government service, he continued to give advice to the people of his and other communities. He was invited as a resource person at conferences and seminars both local and national, so that his fame became widely known. It can be said that his contributions were of benefits on local as well as national scales.

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นายบัณฑิต ชื้อสกุล กลิ่นรัมย์

เกิด วันที่ 14 พฤษภาคม พุทธศักราช 2518

สถานที่เกิด บ้านเลขที่ 22 ถนนพลพิชัย ตำบลหาดใหญ่

อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 22 ถนนทุ่งเตา 2 ตำบลหาดใหญ่

อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

สถานที่ทำงานปัจจุบัน บริษัทอริยะมอเตอร์ จำกัด อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

ตำแหน่งปัจจุบัน เจ้าหน้าที่ขาย

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2524 ประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนวัดคลองแห

อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

พ.ศ. 2529 มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนแสงทองวิทยา

อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

พ.ศ. 2534 (ศศ.บ.) (วิชาเอกภาษาจีน) จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

วิทยาเขตปัตตานี อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี

พ.ศ. 2544 ศศ.ม. (วิชาเอกไทยคดีศึกษา) จากมหาวิทยาลัยทักษิณ

อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา